

1 Quando quis accusatur de crimine aliquo in Curis sæcularibus Regni Lusitani, & provocat ad ordines, ut remittatur ad iudicium Ecclesiasticum, & remittitur, solvit omnes expensas, tam processus, quam personales, ex *Ord. lib. 3. tit. 51. §. 9. in antiq.* & ex *Ord. nova lib. 3. tit. 67. §. 5. ibi: E mandamos que se em alguẽm feito crime, o accusado se chamar às ordens, & for a ellas remetido, seja condemnado nas custas assimpessoaes, como do processo que se fizerem, desque o libello for recebido, até se chamar às ordens, & não será entregue ao Ecclesiastico, até as pagar, & não seja detido pela pena do sangue, nem seja obrigado*
2 *deixar penhor; quod idem de jure tenebat Bald. in L. generaliter, §. his presentib. Cod. de reb. creditis Aufrer. ad Clement. 1. de offic. ordinar. quæst. 2. n. 22. Boer. dec. 303. column. penult. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 228. num. 8. Gonçal. Soares in pract. 2. tom. prælud. 2. n. 11. Rebuff. de exceptionib. numer. 201.*
3 & quamvis contendat ibidem num. 202. & sequenti, eam expensarum condemnationem faciendam esse per iudicem Ecclesiasticum, tamen apud Lusitanos aliud observatur, quia cum ex jure illius Regni ad iudicem sæcularem spectet de ea exceptione cognitionem assumere, & decidere, ad eum etiam spectat facere condemnationem expensarum, ex traditis per *Alex. in L. à Divo Pio, in princip. num. 24. ff. de re judic. Abb. cap. 1. num. 20. ad fin. de jud. Joann. Gutierrez pract. lib. 1. quæst. 20. à n. 4.* quod quidem est in odium Clerici provocantis ad ordines, & eximentis se à jurisdictione sæculari, in accusatione criminali, contra communes regulas, quæ dicunt, victum debere condemnari victori in expensis, ut probat *L. properandum, §. sin autem alterutra, Cod. de judic. L. 8. tit. 3. part. 3. Azeved. L. 1. tit. 22. lib. 4. novæ collect. Ordin. dictis locis, & non est extendenda extra suos terminos, ex L. quod contra 13. ff. de legib.*
6 Limitanda tamen est hæc Ordin. in

Clerico paupere, quia si provocat ad ordines, nec habet unde solvat expensas, remittetur expensis Episcopi, ex *cap. 2. §. si iudex de pace tenend. quem text. ad hoc citat Covar. pract. cap. 33. num. 5. idem cum Aufrer. tenet Rebuff. in tractatu quando iudices sæculares cognoscere possunt, super Ecclesiast. n. 69. Curia Philip. 3. part. §. 1. numer. 11. & hoc servari testatur Gonçal. Soar. dict. n. 11. Aufrer. ad Cappellam Tholos. dec. 74. ad fin. Pacian. lib. 2. de probat. cap. 34. num. 48. non autem remittetur expensis filci sæcularis, & probatur in *Ordin. antiqua lib. 1. tit. 20. §. 26. & §. 27. & in nova Ord. lib. 1. tit. 24. §. 43. & §. 44. nam in dicto §. 26. & 43. statuit, quod si litigantes carcerati sint pauperes, & non habuerint bona, ex quibus solvant actuario, & advocato suorum processuum expensas, si sint agitati in instantia appellationis, vel gravaminis, vel coram iudice actionum novarum, dimidia pars eis solvatur ex pecuniis Cancellariæ: & in d. §. 27. & §. 44. subdit in hæc verba: Et tudo o que dito he a cerca do pagamento dos feitos dos prezos pobres, não haverá lugar nos prezos que forem remetidos às ordens, ou tornados á immuniidade da Igreja ou a algum couto de nossos Reynos, onde estavaõ acoutados.**

Sic etiam, & in odium Clerici provocantis ad ordines est introductum, quod si ut à crimine se defenderet solutus à carcere sub rescripto fidejussionis (quod dicimus sobre alvará de fiança) quod concedunt expeditores Regii Palatii, ut in *eorum regimin. §. 24.* continetur, & provocet ad ordines, incurrit in amissionem dictæ fidejussionis, ex *antiqua Ordin. lib. 5. tit. 91. §. 2. & Ordin. in nova lib. 5. tit. 132. §. 2. ibi: E quando o que se livrar sobre alvará de fiança se chamar às ordens antes de prezo, ou depois, por ser a ellas remetido, por esse mesmo feito, se perca a fiança para o dito Hospital.*

Rursus in Lusitania Clerici, quia à Rege habent officia, si provocent ad ordines, privantur illis officiis, ut habetur in

ALLEGATIO XXI.

101

in Ordinat. lib. 2. tit. 3. in novis, nam in princip. hujus Ordinat. sic disponitur: Et Rey Dom Affonso V. com acordo de alguns de seu Conselho, & Desembargo determinou, & ordenou (naõ para que se publicasse por ley, mas para usar de tal determinação, em quanto a achasse boa, & proveytosa) que quando em seus Reynos, & Senhorios alguns Clerigos de ordens menores ou sacras, ou Beneficiados, Commendadores, & outros Clerigos, & pessoas da jurisdicção Ecclesiastica fossem culpados em maleficios, & julgados pelo Ecclesiastico, & naõ fossem punidos, como por direito, & justiça deveriaõ ser, & o dito senhor Rey o soubesse em certo, elle, naõ como Juiz, mas como seu Rey, & senhor para os castigar, & evitar que taes maleficios se naõ commettessem, os lançaria de seus moradores, & tiraria as terras, & jurisdicoens, Castellos, officios, vassallagens, privilegios, tenças, moradias, que delles, ou de seus antecessores de graça, ou em quanto fosse sua merce, tivessem, que em suas vontades estivessem de lhos tirar, naõ lhes tendo outra obrigação de lhos deixar ter, salvo por antes lhes serem dados de merce, posto que nas cartas das ditas cousas naõ fosse declarado, que as tivessem em quanto fosse sua merce, o que poderia fazer tirandoas em parte, ou em todo a certo tempo, ou para sempre, & as traria consigo, segundo a qualidade dos maleficios, & das pessoas contra quem se cõmettessem, & segundo fossem por seus Prelados punidos, ou naõ, como elle entendesse que o devia fazer para bem commum de seus Reynos, & isto naõ por via de jurisdicção, nem de juizo, mas por usar bem de suas cousas, & afastar de si os malfeitos, & que naõ houvessem delle sustentação, nem merces: porque onde os malfeitos saõ soffridos, & haõ merces, & favor, alem do escandalo que geralmente se recebe, os bons saõ offendidos, & affrontados. A qual determinação temos por boa, & mandamos que se cumpra, como nella se contem.

Et in §. ultim. disponit d. Orinat. hæc verba: E determinamos que qual-

quer nosso official de qualquer sorte, & qualidade que seja, que se chamar ás ordens, & jurisdicção Ecclesiastica, perca por isso o officio, que de nos tiver, & isto por se assim izentar de nossa jurisdicção; & apud Castellanos est L. 10. titul. 1. lib. 3. Ordinam. & L. 4. tit. 4. lib. 1. novæ collect. ubi sic loquitur.

Qualquier nuestro vassallo que de nós ha, ò tuviere tierra, ò lançar, y declinare jurisdicion de nuestro Fuez seglar, diciendo ser Clerigo de corona, y no ser tenudo responder ante nós, ò ante nuestro Fuez seglar por la dicha razon, que por esse mismo hecho aya perdido, y sea privado de la tierra, y lanças que de nos tiene, ò tuviere, y las no aya, ni pueda haver, ni le sean libradas dende adelante, y que nos proveamos dellas, a quien nuestra merce fuere.

Hujus legis meminit Henric. lib. 10. de Sacrament. ord. cap. 15. §. 2. & eam esse similem legi Lusitanæ dicit Peres in d. L. 10. col. 802. versic. quod non est dicendum, eam referens; adde aliam L. 5. titul. 4. lib. 1. novæ collect. & de ea ibi Azeved. post Covarr. præct. cap. 33. n. 7. & Joann. Gutierrez practicarum, lib. 1. quæst. 22. Nec tales leges sunt directè contra libertatem Ecclesiasticam, seu contra ejus jurisdictionem, imò hoc esse æquum auctoritate text. in cap. Sacerdotibus, ne Clerici, vel Monach. quo capite officia sæcularia Clericis sunt interdita: accedit ratio, quæ ducitur à publica auctoritate, & utilitate, cum sit absurdum, & iniquum eos admitti ad officia sæcularia, qui non possunt à iudicibus sæcularibus puniri, si delinquant in officio, quia Clerici etiam in minoribus constituti ad officia sæcularia admitti, si non possent à iudice sæculari puniri, secundum glossam, dicto cap. Sacerdotibus, prout considerat Covarr. præct. cap. 33. num. 6. & Ful. Clar. in præct. crimin. §. ultim. quæst. 36. num. 43. Quinimo verius est tales Clericos in officio sæculari delinquentes à iudice sæculari puniri posse, ut per Aufrer. Clement. 1. de offic. ordin. regul. 1. Fallent. 17. & multis

confirmat *Guilhelm. Bened. in cap. Raynuntius, verbo, & uxorem nomine Adelafiam, dec. 2. num. 115. Tyber. Decian. 1. tom. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 143. & dicit ita practicari apud Gallos, Ful. Clar. dict. quæst. 36. num. 43. Farin. lib. 1. q. 8. num. 98. Castell. lib. 2. suæ polit. in 2. tom. cap. 18. n. 99.*

18 Aliam rationem adducit *Paul. in L. si quis curialis, num. 5. Cod. de Episcopis, & Clericis*, quod lex, vel statutum dicitur contra libertatem Ecclesiasticam, quando directe, vel indirecte aufert aliquod jus, vel privilegium inductum à jure communi canonico; secus si auferat jus, vel privilegium, quod habent, vel sibi provenit ab ipsis Regibus, vel dominis statuentibus, quia tunc bene valet, & tenet eorum dispositio: sequitur *Gomez 3. tom. cap. 10. numer. 7. eandem defendunt, pluribus adductis, Peres ad leges Ordinam. dict. L. 10. column. 801. Azeved. in dict. L. 4. Joan. Gutierr. pract. lib. 1. q. 10. n. 1.*

19 Pro intelligentia tamen earum legum aliqua notanda sunt: primum, quod licet Clericus non audeat declinare jurisdictionem judicis sæcularis ne incurrat in jacturam officii, vel alterius commodi, quod habet à Rege, poterit tamen judex Ecclesiasticus ipsum repetere ex officio, & allegare ea omnia, quæ ipse Clericus posset, *Bart. in L. penult. §. ad crimen, n. 9 ff. de publ. jud. Bald. in Authent. statumus, num. 3. Cod. de Episcopis, & Cleric. Domin. num. 3. & Franc. num. 2. in cap. si judex laicus, de sentent. excommunicat. lib. 6. Felin. in capit. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 71. de constitut. Thom. Ferrariens. cautel. 28. n. 2. vers. tertia, dicens hanc opinionem esse tutiorem, Gom. dict. cap. 10. num. 7. ad finem, Peres in dict. L. 10. column. 803. versic. quæ autem cautela, ubi dicit eam esse notabilem cautelam, & mente tenendam & solitam practicari: eandem ponunt *Azeved. in L. 3. num. 3. titul. 4. lib. 1. novæ collect. & Joan. Gutierrez de jurament. confirm. 1. part. cap. 2. numer. 27. & 28. & in dict. quæst. 10. num. 3. eam**

sequitur *Jacob. de Graff. lib. 4. suarum aurearum decision. cap. 18 n. 154.*

Quod ampliatur, licet Clericus confiteatur non esse Clericum, quia est injuria Ecclesiæ, *cap. in primis 2. quæst. 1. Joan. Andr. num. 1. Domin. num. 6. & Franc. num. 3. in dict. cap. si judex laicus, & sic potest eum punire, Bald. in L. si qua per calumniam, num. 5. vers. sed ponamus, Cod. de Episcopis, & Clericis, Feder. de Senis, cons. 235. num. 1. versic. queritur an confessio, Pacian. de probat. lib. 2. cap. 24. num. 74. Covarr. dict. cap. 33. n. 3. Farin. d. q. 8. n. 11.*

Secundo, quod pater Clerici potest agere, ut ad forum Ecclesiasticum remittatur, quia per Clericatum non exit filius à patria potestate, *cap. ultimo de jud. lib. 6. & dicemus in alleg. 29. & ideo ratione interesse, quod pater habet in filio, potest comparere, & pro eo declinare ad judicem Ecclesiasticum, absque eo quod filius ex ea patris declinatione jacturam faciat officii, vel alterius commodi, quod habet à Rege, & ita tenet *Bart. dict. §. ad crimen, num. 9. & commendat ibi *Imol. num. 19. vers. & hæc faciunt, idem *Bartol. & Sal. num. 5. in L. 2. Codic. de accusat. & admittit *Ful. Clar. in practica criminal. §. ult. q. 33. ad fin. & Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 80. à num. 62.*****

Limitatur hæc doctrina, nisi Clericus procurasset, vel affectasset hanc remissionem suam de foro sæculari ad judicem Ecclesiasticum, submittendo, & petendo ab eo, vel à Promotore Ecclesiastico, quod ejus remissionem peteret, & ita declarat *Angel. cons. 47. quem licet improbet *Felin. d. cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, num. 71. supposita nullitate statuti communis Florentiæ, in quo *Angel. consuluit, tamen illum sequi liberè possumus, quia validæ sunt leges Castellæ, & Lusitaniæ, ut deduximus supra, & tenent *Azeved. d. L. 3. num. 3. & Joan. Gutierr. d. q. 10. ad fin.****

Item quod diximus de patre, est intelligendum quando ipse intervenit, tanquam pater, non verò quando se ingerit,

gerit, tanquam procurator filii, quia oportet offerre speciale mandatum filii ad opponendam talem exceptionem, cum ex illa cadat in poenam amissionis officii, vel alterius commodi, quod à Rege habet, & procurator non potest facere ea ex quibus constituens cadat in poenam, nisi ad ea facienda habeat speciale mandatum, ut probatur in *L. si procurator, ff. de condict. inbebit. L. 3. §. si procurator, ff. quod quisque jur. & ibi Bartol. & Jason. Felin. latè exornans in dicto cap. Ecclesie Sancte Mariae num. 7. & in cap. 1. à num. 8. ut lite non contestata, Gonçal. Soares in sua practica 7. parte primi tomi, cap. unic. à num. 3. & in terminis tenet Bald. L. 1. num. 24. Cod. de accusation. & Peres dict. L. 10. col. 804. vers. dubitatur, & in simili Azeved. in L. 10. u. n. 31. tit. 1. lib. 4. novae collect.*

25 Tertio declara, quod ea procedunt in criminibus mere saecularibus, vel mixtis, data praeventione in iudicio saeculari, quia data praeventione iudex saecularis est competens, & Ecclesiasticus incompetens, & ita tenent Peres d. L. 10. column. 802. & Gutierr. dict. quest. 10. ante finem, & quae sint crimina mixti fori ponant L. 3. titul. 2. part. 2. Extravagant. & Ordinat. lib. 2. titul. 9. in no-

26 vis, non autem procedet earum legum prohibitio in causis, quae de sui natura pertinent ad forum Ecclesiasticum, ut sunt causae spirituales, vel beneficiales, & dependentes ab ipsis, causae matrimoniales, decimales, juxta cap. decernimus de jud. cap. quoniam de immunit. Eccles. L. 56. titul. 6. part. 1. L. 5. titul. 3. lib. 1. novae collect. Gomez Leon. in sua centuria informat juris, facto 49. Curia Philipp. 1. part. §. 5. num. 2. nunquam enim in

27 his causis iudices saeculares se intromittere possunt, nec principaliter, nec incidenter, sed coram iudice Ecclesiastico, ut per Covarr. de sponsalibus 2. part. cap. 8. §. final. num. 3. Rebuff. 3. tomo ad leges Gall. titulo, ut laici non conveniantur coram Ecclesiastico, gloss. unic. num. 15. & Azeved. d. L. 10. num. 43. & probatur ex eisdem legibus Castellae, & Lusitaniae,

quae tantum loquuntur in casibus, in quibus potest competere iurisdictio Regibus, vel punitio criminis ab ipso Clerico declinante commissi, non autem loquuntur de iis casibus, in quibus iurisdictio privativè pertinet ad iudices Ecclesiasticos.

28 Quarto declara, quod ex sola allegatione declinatoriae provocantis ad ordines, non incurritur illa poena amissionis officii, vel alterius commodi, nisi super illa exceptione sententia feratur remissoria, quod declinans remittatur ad iudicem Ecclesiasticum, ut tenet Covarr. d. cap. 33. ad fin. sed contra eum tenent Azeved. d. L. 10. ad fin. & Joann. Gutier. lib. 1. practicarum question. 11. Ego tamen magis probo opinionem Covarr. in terminis legis Lusitanae, quia in ea sunt verba illa: *Se se chamar ás ordens, & jurisdicaõ Ecclesiastica, perca por elle o officio que tiver de nós, & isto por assim se izentar de nossa jurisdicaõ*; nam

29 verbum illud, *chamar*, est futurum sub-iunctivi, & significat actum consummatum, & cum effectu, quia formatur ab indicativo, L. 1. §. haec autem verba, ubi Bart. & Jason. ff. quod quisque jur. & propter verba sequentia, quae bene significant ipsum effectum declinatoriae, per quam exemptus est à iurisditione Regia, & remissus fuit ad iudicem Ecclesiasticum, quod non perficitur per ipsam declinatoriam, nisi sequatur effectus sententiae remissionis, ut etiam declarant aliae leges circa solutionem expensarum, & amissionem fideiussionis, & probatur etiam ex doctrina Bart. in L. finali, ff. de rerum

30 divisione n. 1. ubi dicit quod si statuta dicant, quod si quis voluerit aliquam corrumpere, puniatur capite, modo quis accusatus est, quod voluerit corrumpere aliquam, sed non corrupit, non punietur, quia statutum intelligitur, voluerit corrumpere, idest, voluntariè corrupit, ubi additio refert alios idem tenentes: cum igitur ex sola allegatione declinatoriae, non secuta remissione, non fiat praerudicium iurisditioni, non incurret poenam legis Lusitanae.

- 32 In lege autem Castellæ probo opinionem Azevedi, & Gutierres, quia ea lex eo ipso, quod Clericus allegat exceptionem declinatoriam, & dicit non esse de jurisdictione judicis sæcularis, ei imponit poenam, ut patet ibi: *Declinar jurisdicion de nuestro Fuez seglar, diciendo ser Clerigo de corona, y no ser tenudo responder ante nuestro Fuez seglar, por la dicha razon, que por esse mismo efecto aya perdido, y sea privado, &c.* Et confirmatur ex traditis per *Fason. in L. quanvis, column. 2. ff. de in jus vocand.* ubi dicit, quod si ex forma statuti imponitur aliqua poena producenti exceptionem, vel petitionem, non erit locus poenitentiae, petitione, vel exceptione producta, quicquid in terminis *d. L. 10. titul. 1. lib. 4. novæ collect.* aliud teneat ibi *Azeved.* cum ea lex loquatur per alia verba diversa.
- 33 Quinto declara, quod præfatæ leges, tam Castellæ, quam Lusitaniæ, tunc locum habent, quando Clericus in minoribus provocans ad ordines defert habitum, & tonsuram, & observat alia requisita per Concil. Tridentin. quo casu potest habere locum exceptio declinatoria, & remissio ad judicem Ecclesiasticum in criminibus, aliter si deficient in eo tales qualitates, nec habebit locum exceptio, nec remissio, nec incurretur poena ex *Joann. Gutierres d. q. 10. num. 3. ante finem.*
- 34 Remissio autem facienda est sine ignominia Clerici, qui remittitur ad judicem Ecclesiasticum, ex *Domin. in d. cap. si Judex laicus, §. non sic, num. 11. Ful. Clar. §. ultim. præct. crimin. q. 36. num. ultim. Soares in præct. 2. tom. prælud. 2. num. 10. Pacian. d. cap. 34. n. 49. versic. tertium*, & in hac remissione Clerici, remittenda sunt acta facta de crimine, de quo inculpat, ut per *Tyb. Decian. 1. tom. crimin. lib. 4. capit. 19. num. 21.* ubi allegat text. in *L. divus 6. & L. non dubium 11.* & ibi glossa verbo, *elogio, ff. de custod. reorum*, & addo *Farin. lib. 1. quæst. 47. num. 43. Ful. Clar. d. quæst. 36. num. ultim.* & probatur ex Or-

*dinat. lib. 2. titul. 1. §. 11. in antiquis, & Ordinat. nova lib. 2. titul. 1. §. 24. ibi: E sendo requerido pelos Juizes Ecclesiasticos as nossas justças, que lhes enviem o treslado das querelas, & inquirçoens, que de taes Clerigos, & Beneficiados tiverem, mandamos que se lhes dem o que toca aos ditos Clerigos, ou Beneficiados tocar: & ex alia Ordinat. lib. 1. tit. 20. §. 8. in antiquis, & lib. 2. titul. 24. §. 34. 37 in novis; ibi: E quando alguns prezos forem remetidos ás Ordens, & seus feytos se tratarem, & começarem na Corte, ou o proprio original vier a ella, assim como se faz onde está a Casa da Supplicação, ou a do Porto, ou por nosso especial mandado o proprio feito for trazido a Corte, os ditos feitos se tresladem, & os treslados concertados com os proprios sejaõ enviados cerrados, & sellados aos Juizes Ecclesiasticos, & quando os feitos vierẽ á Corte por appellação com o treslado dos autos processados na terra, o proprio treslado, q̄ da terra vier, seja inviado aos Juizes Ecclesiasticos, a q̄ os prezos forem remetidos, quer na mór alçada, & causa da appellação crescessem novos autos, quer naõ; porem ao Fulgador da maior alçada fique (se vir que os novos autos, que na causa da appellação cresce- raõ, saõ necessarios por bem da justiça) os mandarã tresladar primeiro á custa da parte remetida, para serem levados á terra, & juntos ao proprio original da appellação, & com elles, & com o proprio original da terra, ter a justiça secular o theor de tudo, assim como vay nos autos. An autẽ judex Ecclesiasticus teneatur stare processui, & sententiæ judicis sæcularis in Clerico remisso, vide per *Valasc. consultatione 48. num. 9. lib. 1. Tyber. Decian. dict. cap. 19. numer. 21. Curia Philippic. 1. part. §. 1. num. 11. ubi citat Gonçal. Soar. in dict. prælud. 2. num. 11. & 12.**

ALLEGATIO XXII.

Omnis homo præsumitur laicus, & qui se Clericum dicit, ut remittatur, & gaudet privilegiis Clericalibus, debet hoc probare, & quibus modis probandus est Clericatus; ubi multa de materia tractatur.

SUMMARIUM.

- 1 Omnis in dubio præsumitur laicus, & non Clericus.
- 2 Nemo nascitur Clericus.
- 3 Ei, qui dicit se Clericum, incumbit onus probandi.
- 4 Quomodo probetur Clericatus de jure Canonico.
- 5 Clerici transeuntes ad alios Episcopatus sine literis commendatitiis, vel dimissoriis, non recipiuntur, & probandus est Clericatus per scripturam.
- 6 Secundo probatur per literas Episcopi portatilis, in quibus dicat, quod de mandato Episcopi sui illi ordines contulit.
- 7 Tertio probatur per testes, qui interfuerint collationi.
- 8 Quarto potest probari per unum testem, quando non agitur de præjudicio alicujus.
- 9 Quod non solum procedit in prima tonsura, sed, & in omnibus aliis ordinibus.
- 10 Non procedit ea doctrina, quando res sit ventilanda in judicio.
- 11 Refertur casus contingentia.
- 12 Quinto probatur Clericatus ex possessione habitus, & tonsuræ.
- 13 An inducat probationem ad fori privilegium.
- 14 Stante Ord. Lusitana requiritur probatio per literas collationis.
- 15 In hac determinatione sequitur Ord. Lusitana jus civile.
- 16 Clericus litigans in foro seculari subiicitur legibus, & statutis illius circa ordinationem judicii.

- 17 Ostendere literas collationis ordinis pertinet ad ordinem judicii.
- 18 Non admittetur probatio Clericatus per testes.
- 19 Nec admittetur per confessionem partis adversæ.
- 20 Nec admittetur per alios modos supra relatos.
- 21 Antiquitus nomina Clericorum scribebantur in charta, in qualibet Ecclesia, quæ matricula intitulata vocabatur.
- 22 Non admittetur in Regno Lusitano opinio Aufrerii.
- 23 Nec admittetur alia opinio Doctorum distinguendum inter Clericos peregrinos, & eos qui sunt ejusdem provincie.
- 24 Oportet Clericos afferre literas dimissorias, seu commendatitias.
- 25 Nec admittetur probatio per testes in defectum literarum amissarum.
- 26 Si amissæ sunt Clericatus literæ, manent libri ordinatorum penes scriptores Camerarios, unde aliæ depromi possunt.
- 27 Ubi est scriptura perdita potest haberi recursus ad notam.
- 28 Admittetur probatio per testes, quando originale, & regestum fuerit deperditum.
- 29 Qualiter sit probandus tenor instrumenti amissi.

OMnis homo præsumitur in dubio laicus, & non Clericus, quia nemo nascitur Clericus, nec nobis innata est à natura talis qualitas, sed nascimur in laicatu, ex Joan. Andr. regul. scienti, column. penult. de reg. jur. lib. 6. in Mercurialib. Bald. in cap. fin. num. 4. versic. sed quæro, nunquid præsumitur Clericus de præsumpt. Lucas de Pena, L. 3. præsumpt. 62. Cod. de apochis publ. lib. 11. Decius cons. 126. num. 1. Aymon. consil. 72. num. 2. Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 302. num. 13. & concl. 963. n. 1. Azeved. d. L. 10. num. 1. lib. 4. novæ collect. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 76. num. 1. Tyber. Decian. lib. 4.

tom. 1. cap. 9. num. 117. Pacian. de probation. lib. 2. cap. 74. num. 9. Barbosa in L. Titia, num. 31. ff. soluto matrimon. & Farinac. lib. 1. quest. 8. num. 38. & probatur per text. in cap. legum 2. quest. 1. cap. tuæ, de Cler. peregrin.

3 Et ideo ei, qui dicit se Clericum, incumbit onus probandi se esse talem, cap. si iudex, cum glossa, verbo fecerit, de sentent. excommun. lib. 6. L. si qua per calumniam, Cod. de Episcopis, & Clericis, Bald. in L. in actionibus, §. plane, n. 4. vers. obscuritas est in qualitate, ff. de in litem jurand. Pacian. d. num. 6. ubi numeris sequentibus confirmat, ideo modos probandi hanc Clericatus qualitatem investigare oportet.

4 Primo de jure Canonico probatur Clericatus per literas Episcopi attestantis se contulisse ordines illi, qui se Clericum esse asserit, ut probatur in d. cap. legum 2. quest. 1. ibi: Ordinatus autem à suis ordinatoribus literas accipere jubetur; & ibi notant Archidiacon. & Bellamera, num. 3. ne de ejus ordinatione dubitetur, ex cap. sicut 1. quest. 3. dicit tamen Turrecremata in d. cap. legum, quòd olim, qui ordinabatur, literas à suo ordinatore recipiebat, ne dubitaretur de ejus ordinatione; sed hoc non observatur ubique, nisi dicatur de his, qui ordinantur à non suis Episcopis, & qui transeunt ad alios Episcopatus, qui sine literis commendatitiis, vel dimissoriis non recipiuntur, sed quod probetur per scripturam, tenent etiam Felin. in cap. post cessionem, num. 3. & numer. 15. de probat. vers. fallit 7. Grammat. decis. 81. num. 1. Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 305. num. 1. Tyber. Decian. dict. cap. 9. num. 26. Pacian. d. cap. 34. n. 41. Farin. d. quest. 8. num. 40. Flamin. Paris. de resignatione bebesic. lib. 10. q. 3. num. 30.

6 Secundo probatur per literas Episcopi portalis, in quibus dicitur, quòd de mandato Episcopi illi ordines contulit, quia potuit intervenire in ipso actu ordinum, maximè si sint sigillatæ Episcopi sigillo, ex Cardinal. in cap. Al-

bericus, de testibus, Felin cap. sicut, de re judicat. column. 12. Mascard. d. conclus. 303. numer. 6. Rebuff. de nominat. q. 14. num. 32.

Tertio probatur per testes, qui interfuerunt actui, & collationi ordinum, si literæ Clericatus amittantur, ex cap. 1. & cap. 2. de Cler. peregrin. Alex. conf. 107. numer. 7. lib. 7. Matth. de Afflict. lib. 1. constitut. rubr. 3. n. 12. Francisc. Mart. decis. 1058. numer. 1. in 1. part. Franc. d. cap. si iudex laicus, §. non sic, num. 4. & 5. de sentent. excommun. lib. 6. Mascard. d. conclus. 303. num. 1. & num. 11. Pacian. d. cap. 34. num. 63. & num. 71. Covarr. practicarum, cap. 33. num. 3. Farin. d. quest. 8. num. 41. Flamin. d. q. 3. num. 33.

Quarto potest probari per unum testem, quando non agitur de præjudicio alicujus, ut tenent Bald. in cap. licet universis num. 4. de testibus, Afflict. dict. rubr. 3. num. 12. Roland. conf. 4. num. 5. lib. 1. Purpurat. conf. 408. num. 8. lib. 2. Pacian. d. cap. 34. num. 64. Farinac. d. quest. 8. num. 42. idem Bald. cap. nuper, num. 4. de testibus, Jason. in repetition. L. admonendi, num. 165. ff. de jurejurando, Salzed. ad Bernard. Dias in pract. criminal. cap. 62. num. 17. Mascard. de probat. d. conclus. 303. num. 3. qui licet cum Boer. loquatur in prima tonsura, tamen generaliter hanc doctrinam in omnibus ordinibus eam intelligit Pacian. dict. num. 64. versic. nec est verum, adde Aymon. conf. 613. num. 13. & conf. 616. num. 18. qui docet eam doctrinam non posse procedere, quando res esset ventilanda in judicio, & agitur de præjudicio tertii, quia tunc non sufficit per unum testem fieri Clericatus probationem, sed imò plenè probandus est per probationes legitimas, & in terminis tenet Covar. d. cap. 33. num. 3. Salzedo ad Bernard. Dias d. cap. 62. num. 16. & dicit Rebuff. de nominat. quest. 14. num. 32. quod 27. die Martii 1414. fuit remissus quidam tamquam Clericus ad Episcopum Parisiensem, & licet Clericatum, non per ostensionem literarum ton-

tonsuræ, sed informationem, & testes probasset, sufficit ad faciendum hanc remissionem, & refert *Mascard. d. conclus. 303. n. 5.*

12 Quinto probari potest Clericatus ex possessione habitus, & tonsuræ, donec probetur contrarium *Ancharr. & Francus col. 3. in d. cap. si iudex laicus, Grammat. decis. 81. num. 16.* quos, & alios citat *Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 301. n. 13.* ubi *num. 14.* dicit hanc probationem Clericatus ex possessione habitus, & tonsuræ procedere, quoad fori privilegium, & sic vult intelligi, ut hodie verum sit ex decreto Concilii, quòd si quis versetur in habitu, & tonsura, & de mandato Episcopi interserviat alicui Ecclesiæ, vel versetur in Seminario Clericorum, vel in aliqua Schola, vel Universitate, quasi in via ad maiores ordines, sufficere ad probationem Clericatus, quoad fori privilegium, & quod in praxi observatur, & quod multoties habuit in factò, *Pacian. d. cap. 34. n. 47. Farin. d. q. 8. n. 44.*

14 Nihilominus *Ordinat. Lusitana* sæpius citata *lib. 2. titul. 1. §. 15. in antiquis, & lib. 2. titul. 1. §. 27. in novis,* in quibus de requisitis ad remissionem Clerici faciendam, sive ille solutus sit in minoribus, sive conjugatus, requirit probationem ordinariam ordinum, quæ fit per literas collationis eorum, ut patet ibi: *Offereção suas cartas de ordens;* in quo *Ordin.* sequitur jus civile, quo attempto Clericatus non potest probari, nisi per scripturam, ex *d. L. si qua per calumniam, Cod. de Episcopis, & Clericis,* ubi hoc notant *Jacob. Butricar. Alber. Salicet. Paulus ad finem, Guido decision. 582. vers. item cum aliquis dicit se fore Clericum, Rebuff. in praxi benefic. titulo de forma literarum tonsuræ, num. 21. & 24. Cassan. in consuetud. Burgund rubr. 1. §. 6. verbo son creus, num. 12. Covarr. practicar. cap. 33. num. 3.* quos refert, & sequitur *Mascard. d. conclus. 303. n. 9. & 10. Menoch. de presumpt. lib. 6. presumpt. 76. num. 2. Petrus Gregor. de institut. rei beneficiar. cap. 36. num. 22. Fa-*

rin. d. quest. 8. num. 41. Salzedo ad pract. Bernard d. cap. 62. num. 18. ubi ita dicit intelligendum Concilium; adde *Flores lib. 3. variar. q. 123. à n. 75.*

Facit; quia cum Clericus litigat in foro seculari, à quo in crimine, de quo 16 accusavit, petit remitti ad forum Ecclesiasticum, subjicitur legibus, & statutis circa ordinationem iudicii. *Bart. L. 1. num. 28. Cod. quæ sit longâ consuetudo, Corneus cons. 114. num. 4. lib. 2. Roland. cons. 57. num. 20. lib. 2. Surdus cons. 204. num. 14. lib. 3.* ostendere autem literas 17 collationis ordinum pertinet ad ordinem iudicii ordinati super remissione Clerici de foro sæculari ad iudicium Ecclesiasticum, ideo debet satisfacere legi Regiæ, quæ in probatione Clericatus in hac materia requirit, quòd fiat per ostensionem literarum collationis ordinum, ut etiam requiritur de jure Canonico, ut deduxi in primo modo probandi Clericatum, nec admittetur Clericatus probatio per testes, quam Doctores admittunt in secundo modo probandi, ut etiam per *Boer. dec. 171. num. 23. & 24. Jacobus Puteus dec. 144. lib. 2.*

19 Nec admittetur probatio Clericatus per confessionem partis adversæ, ex adductis per *Pacian. d. cap. 34. à n. 67. salzedo ad Bernard. d. cap. 62. num. 16. vers. sunt tamen;* neque admittetur probatio per alios modos supra relatos, excepto eo, qui per ostensionem literarum collationis ordinum fit: imò neque hodie admittetur Clericatus probatio per testes in hac materia, sed præcise facienda est per literas Episcopi, qui ordines contulit, secundum *Concil. Brachar. Provinciale, actione 2. sub titul. de examine ordinand. cap. 20.* cujus tenorem retuli allegat. 12. & ita etiam est provisum per constitutiones Episcopatum ejusdem Regni, nam, & hoc reperitur cautum in Archiepiscopatu Ulyssiponen- 20 si, *Constitut. 2. titul. 7.* in Archiepiscopatu Bracharensi Primatiali, *tit. 7. Constitut. 2. §. 1.* in Archiepiscopatu Ebo- rensi, *titul. 7. Constit. 4.* in Episcopatu Vilen- 21 si, *Constitut. 3. tit. 3.* in Episcopatu La-

Lamecensi, *titul. 9. constitut. 6.* in Episcopatu Colimbriensi, *titul. 7. Constit. 7.*
 21 & ad illud alludit, quod dixerat *Bellamera in princip. 21. quæst. 1. num. 1.* quod antiquitus nomina Clericorum scribebantur in quadam charta in qualibet Ecclesia, quæ charta matricula intitulata vocabatur, *capit. contumaces 50. distinct.*

22 Ex hac resolutione infertur, quod non admittetur in Regno Lusitano opinio *Aufrerii, ad Capel. Tholosan. dec. 117.* dum dicit, quasi possessionem ex habitu, & tonsura Clericali, sufficere, quoad privilegium fori, ut ille remittatur ad Episcopum, quem sequitur *Aymon. de antiquit. tempor. 1. part. 3. part. 34.* quod idem tenebat *Grammat. decis. 81. num. 16. Rebuff. de nominat. quæst. 22. num. 13. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 76. num. 18. Mascard. de probat. conclus. 302. num. 10.* & alii citati in tertio modo probandi, cum lex Lusitana requirat in eo casu ad effectum, ut Clericus in minoribus solutus fori privilegio fruatur, quod incedat in habitu, & tonsura Clericali, & ita reperitur tempore capturæ, & insuper ostendat literas ordinum pro probatione Clericatus, & hæc omnia copulativè, & ita tenet *Salzedo ad præct. Bernard. cap. 62. num. 18.* ubi reprobatur *Mascard. d. concl. 302. n. 14.*

23 Non item admittetur in nostra Lusitania alia opinio Doctorum distinguentium inter Clericos peregrinos, & eos, qui sunt ejusdem provinciæ, & patriæ, ut illi teneantur ordines per literas dimissorias suorum Episcoporum probare, hos autem sufficere probare per testes, de qua *Boer. dec. 171. num. 13. Grammat. dec. 81. num. ultim. Menoch. d. præsumpt. 76. num. 11. Mascard. d. conclus. 302. num. 15.* nam oportet in Clerico afferre literas dimissorias, seu commendatitias, ut probatur in *cap. non oportet de consecr. dist. 5. cap. relatum de Cler. non residentibus, Camil. Borrel. cons. 70. n. 7. lib. 1. Petr. Tholosan. lib. 2. partition. juris Canonico. titul. 9. cap. 8. num. 3.* nam

Ordinat. non facit talem distinctionem inter Clericos peregrinos, & municipales ejusdem diocesis, sed generaliter loquitur, & sine tali distinctione, & ideo generaliter in omnibus idem est servandum, ex *reg. L. 1. §. & generaliter, ff. de legat. præstand. L. 1. §. quod autem, ubi glos. verbo simpliciter, ff. de aleæ lusu, & aleatoribus.*

Pariter non admittetur alia opinio, quod in defectum literarum amissarum possit probatio fieri per testes, ex *regul. L. testium, Cod. de testibus, glossa verbo fecerit in d. cap. si judex, Guido. dec. 374. Mascard. conclus. 303. num. 1. & fin. Covarr. præct. cap. 33. num. 3. Salzedo ad Bernard. Dias d. cap. 62. num. 16. versic. ultim. Jacob. de Grass. 1. tom. lib. 4. cap. 18. num. 155.* quia si amissæ sunt literæ Clericatus semel Clerico traditæ, manent libri ordinatorum pœnes scriptores Cameraticos, unde alias literas suorum ordinum depromere potest, quia ubi scriptura est perdita, potest haberi recursus ad notam, vel regestum, *L. 1. ff. si tabul. testamen. nullæ extabunt, L. publicati, Cod. de testam. & in terminis tenent Rebuff. 2. tom. ad leges Gall. titul. ut contractus, articul. 1. gloss. 4. & Azeved. in L. 12. num. 1. titul. 25. lib. 4. novæ collect. Petrus Gregor. Tholosan. de institut. beneficiar. cap. 36. num. 22. & probatur in dict. Constitutionibus Synodalibus, in quibus jubetur, quod si literæ ordinum traditæ Clericis amittantur, possint dicti scriptores Camerarii ex libris Regestorum alias eis tradere.*

Illud tamen non omitto, quod quando etiam originale, & regestum fuerit perditum, poterit Clericus probare per testes, ordines sibi collatos, & ita salvabitur alia opinio, & debet, in hac probatione facienda de amissione, observari ea, quæ requiruntur in probatione cujuscumque scripturæ amissæ, ex *L. testium, Cod. de testib. Alvar. Valasc. de emphyt. quæst. 7. à num. 38. Azeved. L. 2. titul. 7. à num. 8. lib. 5. novæ collect. Avend. in L. 41. Tauri, gloss. 4. Ordin. Lusitan. lib. 3. titul. 46. §. penultim. in an-*

29 *antiqu. & lib. 3. titul. 60. §. ultim. in novis*, ubi docent qualiter sit probandus tenor instrumenti amissi, & per quales testes, & *Molin. Theolog. 2. tom. disput. 448. vers. sufficiunt*, & in terminis *Petrus Gregor. Tholos. ubi supra*, eum confute.

de quo dicit fuisse se interrogatum, ita respondit: *Clericus in minoribus declinavit forum potestatis, deinde deposito habitu, & tonsura accepit uxorem, potestas vult iterum procedere, quia qualitas Clericatus est consumpta: videtur quod possit, ut in Authent. iudices sine quoque suffragio, §. oportet 2. quia depositus à Canone, in contrarium, quia suppositus est Episcopo respectu pœnæ, & respectu fori, L. 1. Cod. de jurisd. omn. iudic. nec consideratur quoad præterita, nisi tempus delicti, ut notatur in L. nemo potest, ff. de legat. 1. & hoc dicit verius: hanc eandem opinionem tenent *Alex. cons. 8. n. 4. vers. pro hac etiam lib. 1. Grammat. dec. 10. Peres ad L. 11. tit. 1. lib. 3. Ordinem. colū. 803. vers. quæro Clericus, Vincent. de Franchis decis. 417. num. 2. Ful. Clar. d. quæst. 36. num. 11. latè Barbosa in L. Titia, ff. soluto matrimon. n. 33. vers. adde prædictis, ubi alios citat, & Curia Philip. 3. p. §. 1. n. 10.**

ALLEGATIO XXIII.

An Clericus, qui post remissionem ad iudicium Ecclesiasticum, se fecit bigamum, vel habitum, & tonsuram deposuit, privilegium fori amittat, & possit iudex sæcularis cognitionem reassumere de illo crimine, pro quo fuit remissus.

SUMMARIUM.

- 1 *Si Clericus sit remissus ad ordines, & habitum Clericalem deponat, vel fiat bigamus, non reassumit iudex sæcularis cognitionem criminis, pro quo fuit remissus.*
- 2 *Tempus delicti inspicitur in Clerico in minoribus, & remissio consummata non revocatur.*

SI Clericus in minoribus usus sit remissione, & remissus fuerit ad iudicium Ecclesiasticum, quia probavit se Clericum, & observare qualitates decreti, & accusatione pendente de crimine coram iudice Ecclesiastico, ipse tonsuram, & habitum Clericalem deponat, vel fiat bigamus, ex quibus causis ipse amisit privilegium fori, non poterit iudex sæcularis reassumere cognitionem criminis, pro quo remissus est, nam ea remissio effectum habuit, & revocari non potest: & ad hoc est optima doctrina *Bald. in L. affinitatis, numer. ultim. Cod. commun. de succession. ubi in casu,*

Et quod ipsi dicunt de tempore delicti, recipiendum est in Clerico in minoribus, qui secundum leges Lusitanas gaudet privilegio fori, si tempore capturæ inveniatur, & capiatur in habitu, & tonsura, & sit solutus & observet alia requisita à Concilio Tridentino, & ideo remissio consummata non revocatur, nec iurisdicção revertetur ad iudicem sæcularem, licet Clericus remissus perdat privilegium fori, faciendo actum contrarium Clericatus, & perdat respectu delictorum postea commissorum, ut docent *Capel. Tholosan. dec. 377. & Barbosa in d. L. Titia, num. 33. vers. ad prædicta, & comprobatur ex regul. L. pluribus rebus 140. §. etsi placet, ubi gloss. plures concordantes adducit, ff. de itinere, actuque privato.*

ALLEGATIO XXIV.

An Clericus possit uti privilegio fori, licet se condemnari patiatur per iudicem sæcularem, & an solvat expensas.

SUMMARIUM.

- 1 An Clericus, qui privilegio fori gaudere potest, patiatur se condemnari per Iudicem sæcularem, possit objicere de incompetentia.
- 2 In Curiis Regni Lusitani non attenduntur nullitates, nisi circa materias causæ excipiens alleget aliquid, quod ei victoriam præstare possit.
- 3 Sic nec attenduntur nullitates ex defectu citationis, nisi aliquid de meritis causæ principalis insimul alleget.
- 4 Non servabitur ea præct. contra Clericum.
- 5 Licet apponat exceptionem, & ea facta annulet differendo allegare exceptionem, debet condemnari in expensis.
- 6 Duplici via potest Clericus agere contra nullitatem sententiæ, item, & per viam actionis.
- 7 Condemnatus debet allegare exceptiones contra sententiã intra sex dies computandos ab eo die, in quo facta est captio pignorum in ejus bonis secundum legem Regni.
- 8 In ea lege comprehenduntur omnes exceptiones cujuscumque generis.
- 9 Ille terminus sex dierum non potest prorogari etiam de expresso consensu partium.
- 10 Quando exceptio non fuerit posita intra sex dies, potest proponi per viam actionis.
- 11 Ea doctrina non est necessaria in Clerico in minoribus, quia si remittitur, semper solvit expensas secundum legem Regni.

SI Clericus in minoribus, qui privilegio fori gaudere potest, secundum decretum Trident. patitur se condemnari per iudicem sæcularem per sententiam, poterit contra eum objicere exceptionem incompetentiæ, quia non potuit in eum consentire, nec tacite, nec expresse, patiendo se condemnari, & accusari, ut tenent *Decus cons.* 141. *Cassan. consuetud. Burgund. rubr.* 1. §. 5. *vers. decimus casus est, Covarr. præct.* cap. 33. num. 2. quos refert *Gama de Sacrament. præstand. cap.* 5. num. 25. addo *Bellamer. decis.* 226. *Hipol. in præct. crimin. §. diligentes, num.* 203. *Francisc. Aviles ad leg. Prætor capit.* 15. gloss. 1. n. 33. & probatur: quia iudex sæcularis est incompetens in causis criminalibus Clericorum minorum, si observent requisita Concilii, ex *regul. cap. si diligenti, de foro competent. cap. adversus, §. quia vero, de immunit. Ecclesiar. cum aliis citatis per Farinac. lib.* 1. *quest.* 8. num. 15. incompetentiæ autem exceptio semper opponi potest, gloss. *verbo, non obstante, de sequestr. possess. Padilha in L.* 1. num. 31. *Cod. de jur. & fact. ign. n.* 31. *Andr. præct. observat. lib.* 1. *cap.* 24. à num. 9. *Ordinat. Lusitan. tam antiqua lib.* 3. *tit.* 71. §. 18. *quàm nova lib.* 3. *tit.* 87. §. 1.

Est tamen receptum in Curiis Regni Lusitani, quod non attendatur ad hujusmodi nullitates incompetentiæ, & similium, nisi circa merita causæ excipiens aliquid alleget, quod in victoriam præstare possit, & de hac practica testantur *Valasc. consultat.* 65. num. *ultim.* ubi eam laudat dicens esse optimam, & dignam, quæ à viris integerrimis, ac supremis iudicibus semper observetur, quam doctrinam repetit in *suo tractatu de partitionibus, cap.* 39. à *numer.* 72. ut litum protelationes auferantur, sicut etiam nec attenduntur nullitates ex defectu citationis, nisi aliquid de meritis causæ principalis alleget insimul quod probatur ex doctrina *Alexand. in L. non solum, §. morte, num.* 47. ff. *de novi oper. vunt.*

nunt. *Vantius de nullitatib. titul. qualiter sentent. nullit. num. 108. Gam. decis. 237. num. penult. & ultim. Surdus cons. 181. num. 28. & cons. 227. num. 17. Azeved. ad L. 2. à num. 45. tit. 13. lib. 4. novae collect.* non tamen servabitur ea practica contra Clericum, cujus exceptio incompetentiae objecta contra acta, & sententiam judicis saecularis attendetur, quia in Clericum nullam habet jurisdictionem iudex saecularis, nec Clericus in eum potuit consentire, ut per *Jacob. Missing. centur. 5. observ. 93.*

6 Cæterum, licet opponant exceptionem, & ea facta annullat ratione incompetentiae, tamen debet condemnari in expensis, quia distulit allegare exceptionem, & fatigavit adversarium, & ita cum *Bellamera, Hippol. locis citatis*, & cum *Felin. in cap. exceptionem de exception.* & aliis docet *Aviles ubi supra*: ut etiam docent *Salzedo ad Bernard. Dias in pract. criminal. cap. 62. num. 6. Farin. d. quest. 8. num. 16. Tyber. Decian. 1. tom. criminal. lib. 4. capit. 9. numer. 115.*

7 ubi addit, quod duplici via potest Clericus agere contra nullitatem sententiae, vel appellando ad superiorem, ipsius iudicis laici, & coram eo docere de Clericatu, vel per viam exceptionis incompetentiae: ego addo aliam viam, nempe jure actionis proponendo nullitatem: est autem apud Lusitanos receptum, quod

8 exceptiones contra sententiam debet condemnatus allegare intra sex dies, à die quo in ejus bonis facta est captio pignorum, quod vulgari sermone nuncupatur, *penhora*, ex *Ordinat. antiqua lib. 3. tit. 71. §. 17. & ex Ordinat. nova lib. 3. tit. 37. in princip. ibi: Porque muitas vezes as partes condenadas allegaõ embargos ás sentenças que se executãõ, mandamos que venhaõ com elles dentro de seis dias primeiros seguintes do dia em que forem penhorados*; docent per hanc Ord. quam citant *Gonçal. Soar. in pract. 5. p. tomi primi, cap. 2. num. ultim. & Gama, decis. 340.* nec eo termino elapso amplius auditur condemnatus per viam exceptionis, & comprehendit omnes cu-

juscunque generis exceptiones ex eadem *Ordinat. ibi: Porque naõ apresentando assim em escrito nos ditos seis dias, naõ se rá mais recebido allegar embargos de qualquer qualidade, & natureza que sejaõ, nem ouvido acerca delles per via de embargos*; neque terminus iste potest prorogari de expresso consensu partium ex *Menchaõ. de success. creat. §. 7. n. 40. vers. unde, & Azeved. in L. 2. num. 48. tit. 17. lib. 4. novae collect.* ubi ita interpretantur, & declarant similem legem Castellæ, & in his terminis, in quibus non allegavit exceptiones intra sex dies, potest per viam actionis nullitatem incompetentiae deducere, ut acta, & sententia nulla judicentur ex *Gama d. dec. 340. num. 2.*

Hæc tamen doctrina apud Lusitanos non est necessaria respectu Clerici in minoribus, quia quando provocat ad ordines, licet remittatur ad iudicem Ecclesiasticum semper solvit expensas, ut deduximus in *allegatione 21.* licet autem *Farin. d. quest. 8. numer. 17.* contendat eam condemnationem expensarum faciendam esse per iudicem Ecclesiasticum, tamen apud Lusitanos aliud observatur, quia iudices saeculares condemnant Clericum remissum in expensis, & deduxi in *allegatione 21.*

ALLEGATIO XXV.

An Clerici in minoribus pro debitis civilibus possint carcerari, vel pro debitis criminalibus, & in quibus casibus possunt Clerici capi.

SUMMARIUM.

1 Clericus in minoribus utens privilegio Clericali in causis civilibus, subiacit jurisdictioni iudicis saecularis, non tamen potest pro debitis civilibus carcerari.

2 Quod procedit etiamsi habitum, & tonsuram deferat.

3 Infertur regula communis, quod con-

demnatus in debito civili potest carcerari, si facta executione non habet bona, unde solvat.

- 4 Limitatur in Clerico, qui est in fuga, qui potest capi per utrumque iudicem Ecclesiasticum, vel sæcularem.
- 5 Clericus in actu fugæ potest capi per suum creditorem.
- 6 Potest ea captura fieri in diebus feriatis.
- 7 Potest capi per procuratorem ad hoc destinatum, & potest creditor ducere socios in ea captura.
- 8 Potest Clericus capi pro debito descendente ex delicto.
- 9 Ampliatur, siue debitum descendat ex crimine criminaliter agitato, siue civiliter.
- 10 Item potest capi, quando est condemnatus tribus sententiis, vel iuravit solvere, vel informa Camere.
- 11 Item potest capi, quando occultavit bona.
- 12 Alii sunt casus, in quibus iudices, & ministri laici possunt capere Clericos, remissivè.

- 1 **L**icet Clericus in minoribus, etiamsi observet requisita à Concil. Trid. sess. 23. cap. 6. in civilibus causis subiacet jurisdictioni iudicis sæcularis, ut dictum est in allegatione 15. tamen non potest pro debitis civilibus condemnatus carcerari, imò habet beneficium, cap. Oduardus de soluit ne teneantur nisi quatenus facere possunt. Ita Lupus allegat. 118. Matessil. singul. 62. Cacialup. de debitore suspecto, quæst. 5. numer. 19.
- 2 Quod tamen intellige cum præsupposito, si habitum, & tonsuram Clericalem deferant, & observent alia requisita à Concilio, non autem procedit in aliis Clericis in minoribus, qui ea requisita non observant, ut docent Covarr. lib. 2. resolution. cap. 1. numer. 19. vers. propter quorum, Joann. Gutierrez de jurament. confirmator. 1. part. cap. 17. numer. 13. Gaspar de Baeça de inope debitore, capit. 17. numer. 20. Molin. Theolog. 2. tom. de justitia, & jure, disputat. 571. vers. quam-

vis Lupus, quicquid aliud velit Farin. lib. 1. q. 27. n. 69.

Ex his limitatur regula communis, quòd condemnatus in debito civili potest carcerari, si facta executione, non habet bona unde solvat, de qua per glossam, L. 3. §. tutores, verbo vinculis, ff. de suspect. tutor. Rip. in L. generali, n. 20. ff. de pignoribus, Jason. in principio, num. 90. institutis de action. Covarr. dict. cap. 1. numer. 2. Azeved. L. ultim. numer. 75. titul. 21. lib. 4. novæ collect. Gaspar Baeça de inope debitore, cap. 1. numer. 26. & probatur ex Ordinat. Lusitana, tam antiqua lib. 4. titul. 52. §. 1. quàm nova lib. 4. titul. 76. §. 1. ibi: E sendo o devedor condemnado por sentença, que passe em causa julgada, faça-se execução em seus bens, & não lhe achando bens que bastem para a condemnação, seja preso, & retido na cadeia até que pague.

Hæc tamen resolutio limitatur primo in Clerico, qui est in fuga, quia tunc per utrumque iudicem Ecclesiasticum, vel sæcularem capi potest, argumento L. ait prætor. §. si debitorem, ff. quæ in fraudem creditor. & quæ tradit Bartol. in L. si quis in servitute, ff. de furt. Bald. numer. 6. & Felin. numer. 4. in cap. non ab homine, de iudic. Rebuffus ad leges Gall. titul. de liter. obligator. articulo 6. gl. 3. numer. 76. Covarr. dict. numer. 19. Joann. Gutierrez d. cap. 17. numer. 29. allegans Gregor. Lopez in L. 23. titul. 6. part. 1. gloss. Los deven prender, Peres ad leges ordinam. L. 17. titul. 14. lib. 2. pagin. 563. vers. casu autem quo, Molin. dict. disput. 571. vers. si Clericus debitor, Farin. d. q. 27. n. 71.

Hæc etiam captura potest fieri in ipso Clerico fugiente per suum creditorem sine metu excommunicationis, quia non fecit dolosè, ut habeat locum, Canon cap. si quis suadente 17. quæst. 4. sed jure permittente, & pro conservatione sui juris, quod ut habeat locum, quatuor requiruntur, quæ recenset Jacob. de Graff. lib. 2. cap. 49. numer. 4. ubi numer. 13. in fine, tenet hanc doctrinam, per text. in cap. si vero in primo, de sentent.

ex-

excommunicat. idem tenet *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 180. numer. 28. Cæwall. de communibus contra communes, q. 267. n. 4. & 5.*

6 Et potest ea captura fieri in diebus feriatis in honorem Dei, ut ducatur ad iudicem, & caveat de stando in iudicio *gloss. L. dies festos, Cod. de feriis, Bart. num. 3. in d. §. si debitorem, Roder. Soar. ad L. post rem iudicatam, in declaratione ad legem Regni, extension. 4. num. ult. de los emplazamientos, §. sed attende, n. 23. ubi n. 24. dicit posse hanc capturam fieri per procuratorem creditoris ad hoc destinatum, & in tali captura potest creditor ducere socios. Cacialup. d. quæst. 5. num. 19.*

8 Secundo limitatur quando debitum descendit ex delicto nam pro eo capi, & in carcere detineri potest, *gloss. in capit. olim 2. de restitutione spoliatorum, Abb. num. 10. in dict. cap. Oduardus, Boerius dec. 349. num. 11. Baeça d. cap. 17. de inope debitore num. 13. Gutierrez d. cap. 17. num. 22. Hippolyt. in pract. §. attingam, num. 70. versicul. hanc tamen conclusionem intellige, Farin. lib. 1. quæst. 26. num. 11. & 12. & quæst. 27. num. 72. ubi num. 75.*

9 ampliatur, siue debitum descendat ex crimine criminaliter agitato, siue civiliter, & num. 70. ampliatur, quando Clericus condemnatus est tribus sententiis conformibus, vel iuravit solvere, vel in forma Camerae.

10 Tertio limitatur, quando Clericus occultavit bona, ne in illis fieret executio pro debito creditore instante: sic tenent *Baeça d. cap. 17. num. 12. & Gutier. d. cap. 17. num. 21. alios casus, in quibus iudices, & ministri laici possunt capere Clericos absque metu excommunicationis, referunt Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 380. à num. 18. Jacob. de Graff. dict. cap. 49. à num. 5. Farin. d. q. 8. à num. 115. Franc. Soares 5. tom. de censur. disput. 22. n. 47. quæ omnia nota, quia conducant in practica.*

ALLEGATIO XXVI.

An possint Clerici officium Tabellionis exercere.

SUMMARIUM.

- 1 Clericis in sacris non est permixsum Tabellionatus officium exercere, limitatur novè modis per Fas. citatū, & n. 2.
- 3 Si de facto exercent, valebunt instrumenta per eos facta.
- 4 Idem procedit in Clericis minorum ordinum, qui habent beneficium sufficiens.
- 5 Apud Castellanos sunt leges prohibentes Clericos uti officio Tabellionatus, & n. 6.
- 7 Et ampliatur ad Clericos minorū ordinum beneficium habentes.
- 8 In Regno Lusitano non prohibetur Clerico in minoribus uti officio Tabellionatus, sed tantum prohibentur coronam apertam portare.
- 9 Poterit Clericus uti officio Notarii, si instituat a Papa, Archiepiscopo, vel Episcopo.
- 10 In Curia Romana possunt Clerici in sacris officium notariatus exercere ratione citata.
- 11 Redditur ratio cur leges Lusitanæ prohibeant Clericos in minoribus Tabellionatus officium exercere.

Clericis in sacris non est permixsum Tabellionatus officium exercere: est ad hoc text. in capit. sicut ne Clerici, vel Monach. ubi ita habetur: Sicut te accepimus referente, & infrataliter mandamus, quatenus Clericis in sacris constitutis tabellionatus officium exercentibus per beneficiorum subtractionem appellatione postposita interdicas; & ibi notant communiter Doctores, *Alex. in L. prætor. §. 1. num. 4 ff. de edend. Fas. in L. patre furioso, num. 15. ff. de iis, qui sunt sui, vel alieni juris, Bernard. in pract. cap. 58. Armilla aurea, verbo, tabellio, num. 4. quod tamen limitat novem*

- 3 modis, *Fason. in L. 1. §. bujus studii, ff. de justitia, & jure, num. 6.* datur tamen ea declaratio, quod si de facto officium tabellionatus exercent, valebunt instrumenta per eos facta, *Bart. in L. universos, Cod. de decurionibus, lib. 10. Roman. conf. 409. num. 8. Decius conf. 494. n. 11. Bernard. Dias regul. 657. Cassan. consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 6. verbo mesfiers, & sergens, num. 42. Francisc. Mart. decis. 194. in secunda parte, est communis opinio secundum Covar. pract. quest. cap. 19. numer. 8. vers. quarta conclusio, Salzedo ad Bernard. in pract. d. cap. 58. lit. C. Gomes. cap. fin. §. si verò, num. 11. de judic. lib. 6. Gregor. lopes in L. 2. tit. 10. part. 6. Cavall. de communibus contra communes, q. 404. n. 2.*
- 4 Item hoc procedit in Clericis minorum ordinum, qui habent beneficium sufficiens, ut argumento *cap. Clerici de postuland. tenet Raymund. in sua summa titul. de negotiis secularibus §. 2. ad finem, Anton. & Abb. d. cap. sicut, column. 3. Bernard. d. cap. 58. num. 2. ubi Salzed. lit. C. alios citat; secus si non habeat officium sufficiens ad victum. Joan. Andr. in eodem capit. sicut, Armilla dict. verbo num. 4. ad finem, Martius dict. dec. 194. num. 4. Peres ad legem 12. titul. 3. lib. 1. Ordinam. verbo, ni Advogado, Azeved. L. 10. titul. 3. num. 3. lib. 1. & in L. 20. titul. 25. lib. 4. novæ collect. Redoan. de spol. Cler. q. 8. n. 53.*
- 5 Est nihilominus advertendum, quod apud Castellanos sunt multæ leges prohibentes Clericos uti officio tabellionatus, nec permittunt illos facere scripturas, nec acta inter laicos, addendo, quod nullam fidem faciant tales scripturæ, vel acta à Clericis tabellionibus conscripta inter laicos, & super negotiis, & causis temporalibus, ut videre est in *L. 12. tit. 5. lib. 1. Ordinam. & in L. 15. tit. 18. lib. 2. ejusdem Ordinament. & rursus in L. 10. tit. 3. lib. 1. novæ collect. ubi ita disponitur: Ninguno Clerigo que sea ordenado de orden sacro, ni hombre religioso, no sea Alcalde, ni Abogado en nuestra Corte, ni arrezoe en los pleitos ante los*
- nuestros Alcaldes, ni sean nuestros Escribanos publicos, ni hagan fe, ni escriban algunas escripturas en los pleitos temporales, ni en los pleitos que toquem a leigos.*
- Et rursus in *L. 20. titul. 25. lib. 4. novæ collect. disponitur in hæc verba: Mandamos que los Escribanos de nuestras Ciudades, y Villas, y Lugares, si fueren Clerigos, no usen entre leigos del dicho officio, ni los instrumentos, ni escripturas hagan fe en los negocios, y causas temporales; & hujusmodi leges temporales ampliantur etiam ad Clericos minorum ordinum beneficium habentes in Regno Castellæ, ut non possint uti officio tabellionatus, tam in foro sæculari, quàm in foro Ecclesiastico, ut tenent *Covar. d. cap. 19. num. 8. & Azeved. ad L. 10. n. 3.**
- In Regno tamen Lusitanix non prohibentur Clerici in minoribus constituti exercere officium tabellionatus publici, vel judicialis, sed tantum prohibentur coronam apertam ferre, dum ea officia exercent, sub poena amissionis officiorum, ex *Ordinat. lib. 1. tit. 59. §. 33. & tit. 60. §. 32. in antiquis, & ex Ord. nova lib. 1. titul. 80. §. 4. ibi: E seraõ avissados que em quanto servirem de Tabelliaens das notas, ou do judicial, que naõ tragaõ coroa aberta grande, nem pequena, & fazendo o contrario, por esse mesmo feito sem mais ser citados, percaõ os officios, & nunca mais os hajaõ; poterit tamen Clericus uti officio, si instituat à Papa, vel Archiepiscopo, vel Episcopo, quoad suam diocesim, quia non debet propter ordines, vel beneficium interdici officium, argumento *cap. tua de decim. cap. quidam 5. quest. 1. Petrus Tholosan. lib. 1. partition. jur. Canon. titul. 26. cap. 3. lit. F. Armilla d. verbo tabellio, n. 4.**
- In Curia tamen Romana possunt Clerici in sacris etiam beneficia habentes officium tabellionatus exercere, propter Summi Pontificis consensum, & tantæ Curix dignitatem, ex *Panormit. & aliis in d. capit. sicut ne Clerici, vel*

ALLEGATIO XXVII.

III 5

Monach. Covarr. pract. question cap. 29. vers. prima, Albert. Troilus, de perfecto Clerico, lib. 2. cap. 54. num. 9. Salzed. ad Bernard. Dias d. cap. 58. lit. B. Ratio autem cur leges Lusitanæ volunt, quod tabelliones, tam publici, quàm judiciales non portent coronam in capite apertam, illa est, ne si fortè delinquant, habitum, & tonsuram assument, & gerant, possent evitare iudicis secularis cognitionem de suis criminibus, ut videre est ex Franc. Mart. dec. 290. p. 1. & Cov. d. cap. 33. n. 6.

ALLEGATIO XXVII.

An Clerici possint in causis advocare, vel procurare.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici non possunt in Curiis secularibus procurare, vel advocare.
- 2 Referuntur verba Ordin. Lusitan. antiq. & novæ circa Clericos, & Religiosos, an possint præstare advocationem, vel procurare in audientis.
- 3 Quod ampliatur ad Clericos in prima tonsura, vel in minoribus constitutos, & beneficium habentes.
- 4 Si sit Clericus in minoribus sine beneficio potest advocare in Curiis secularibus.
- 5 Hæc sunt intelligenda de Clericis in minoribus, qui deferunt habitum, & tonsuram.
- 6 In foro Canonico possunt advocare in causis Ecclesiasticis.
- 7 Possunt advocare in quibuscunque causis, & pro quibuscunque personis in Curia Romana.
- 8 Hoc servatur ex tolerantia Pontificum.
- 9 Monachus potest esse procurator de licentia sui Abbatis pro amico monasterii, sicut pro causis illius.
- 10 Vel quando causa est communis Monasterii, & laici.
- 11 Vel quando præstat advocationem, vel

procuram in una causa.

Clerici non possunt in Curiis secularibus procurare, vel advocare, nisi pro se, vel pro Ecclesiis suis, vel pro personis miserabilibus, ex *L. placet*, ubi *Alberic. Bald. & Paulus, Cod. de Episcopis, & Clericis, cap. 1. & cap. 2. de postuland. Speculat. de procuratore, §. 1. n. 3. Gotofred. in summa, titulo de postuland. numer. 2. Capola consil. civil. 21. lib. 1. Afflict. lib. 1. Constitut. rubr. 81 à n. 19. Ordin. Lusitan. lib. 3. titul. 34. §. 1. in antiquis, quàm in novis lib. 3. titul. 28. §. 1. ubi habetur: Os Clerigos, & Religiosos naõ vaõ ás audiencias para advogar, nem procurar por outrem, salvo por si, ou pelos seus, ou por aquelles por quem de direito o podem fazer, assim como por suas Igrejas, & por as pessoas miseraveis, & por seus pays, ou mãys, ou outros ascendentes, ou irmaõs: & quando assim forem ás audiencias procurar, & requerer seus feitos, ou daquelles por quem o podem fazer, demandem, & defendão seu direito honestamente, sem escandalo, nem arruido, & se assim o naõ fizerem, digaõ lhes de nossa parte, que se vaõ, & deixem seus procuradores, & se o naõ quizerem fazer, naõ os ouçaõ; & se o Clerigo, ou Religioso for author, absolvaõ o Reo da instancia do juizo, & se tornar a citar a parte, naõ será ouvido sem primeiro pagar as custas da primeira instancia, & se o Clerigo, ou Religioso só for Reo, proceda se á sua revelia, até que constitua procurador, que por elle prosiga a demanda: & in Constitutionibus Synodalibus Ulyssiponent. tit. 10. Constit. 12. Bracharens. titul. 10. Constitut. 11. Visens. titulo. 12. Constitut. 8. Eborens. titul. 10. Constitut. 12. Lamaçens. titul. 12. Constit. 11. Mirandens. titul. 2. Constitut. 4. §. 1. Portucallens. titul. 1. Constitut. 9. Colimbriens. tit. 14. Constit. 12. & de hac materia etiam agunt *Salzed. ad practicam Bernard. Dias in pract. crim. cap. 55. & Fr. Emman. Roder. in 1. p. sue summe c. 1. Thom. Cerdan. in visita de carcere, cap. 6. n. 19.**

Quod ampliatur ad Clericos primæ

3 ton-

- tonsuræ, vel minorum ordinum, si sunt beneficiati, ut ipsi Doctores declarant. *Paulus in L. Milites num. 2. Cod. de procurator. Alciatus responsor. lib. 2. respons. 30. à num. 70. Florent. 3. part. sue summa. titul. 13. cap. 2. §. 2. Bernard. Dias regul. 657. Armilla aurea, verbo, advocare, num. 5. & 6. Jacob. de Graff. lib. 3. 2. part. cap. 2. num. 15. & 19. Emman. Roder. d. cap. 1. idem probatur in L. 15. titul. 16. lib. 2. novæ collect. ubi*
- 4 *Azeved.* si autem quoad hoc sit Clericus in minoribus sine beneficio, potest advocare in curiis sæcularibus, si civiles causæ sint, non criminales, ut tenent *gloss. d. capit. 1. de postuland. & ibi Abb. num. ultim. Armilla dist. verb. advocare, num. 6.* per text. in cap. sententiam, ne Cleric. vel Monach. addo *Cæpol. d. cons. 20.* ubi pro, & contra disputando, ita resolvit *Jacob. à Graff. d. cap. 2. num. 13.* quamvis hoc intelligendum sit respectu criminalium causativè, & non præcisè, nisi velint se subicere periculo irregularitatis, ex *Imola in d. cap. 1. num. 5. de postuland. Navarr. in Manual. cap. 52. num. 10. & in cap. non dicatis, n. 66. 12. quest. 1. Emman. Roder. dict. cap. 1. ratione exitus, si forte contingat accusatum condemnari ad mortem, vel ad membri mutilationem.*
- 5 Hæc autem de Clericis in minoribus, sed intelligenda de iis, qui deferunt habitum, & tonsuram Clericalem, & observant alia requisita à Concilio Tridentino, aliter enim nulla esset dubitatio, cum post Concilium non utantur privilegiis Clericorum, ut etiam declarant Constitutiones Episcopatus Portugallensis, *titul. 8. Constit. 2. §. 2. & Colimbriens. titul. 9. Constit. 2. §. ult.*
- 6 In foro autem Canonico possunt advocare in causis Ecclesiasticis, ex *d. cap. 1. de postuland.* dum eam prohibitionem restringit ad causas sæculares, ut ibi patet: *Coram sæculari iudice advocati in negotiis sæcularibus fieri non præsumant: & ibi notant Abb. num. 3. & Imol. n. 1. Nicol. de Milis in suo repertor. verb. Clerici non possunt esse procuratores, Armil.*

la dict. verbo, advocare num. 6. Alciat. dict. respons. 30. n. 11. Jacob. à Graff. d. cap. 2. num. 14.

Item possunt advocare in quibusconque causis, & pro quibusconque personis in Curia Romana, *Archidiacon. in cap. Cyprianus 21. question. 3. Alber. & Fulg. in d. L. placet, Cod. de Episcopis, & Clericis, quod esse singulariter notandum dicit Cæpol. d. Cons. 21. num. 7. & hoc servari ex tolerantia Summorum Pontificum testatur Octavian. ad Vestrium in pract. Roman. Cur. lib. 3. cap. 4. num. 4. Majol. de irregularit. lib. 5. cap. 19. num. 4. Fr. Emmanuel Roder. d. c. 1. ad finem: adde alium calum, in quo Monachus potest esse procurator, nempe de licentia sui Abbatis, pro amico Monasterii, sicut pro causis Monasterii, ex *Innoc. in cap. cum I. & A. de re jud. Roman. cons. 278. Cæpol. d. cons. 21. num. 7. Alciat. d. respons. 30. num. 9. Tiraquel. de pæn. temperan. causa 22. num. 40. Joann. Gratian. regul. 319. num. 7. Salzedo ad practicam Bernard. Dias dict. cap. 57. in addit. 1. ad finem.**

Est alius casus, quando causa est communis Monasterii, & laici, ex text. in *Clement. si religiosus de procuratoribus, Jason. in L. si emancipati num. 7. Cod. de collat. Gratian. dict. regul. 319. num. 8.* alium adde, quando præstant advocacionem, vel procuram in una causa non generaliter, ex *Innocent. in cap. 1. de obligation. ad ratiocin. per text. in cap. per venerabilem, qui filii sint legitimi. Roman. singular. 277. Cæpol. dict. consil. 21. n. 5. Felin. cap. 2. num. 2. de judic. Alciat. d. respons. 30. num. 10. Præposit. in d. cap. per venerabilem, num. 8. Joann. Gratian. dict. regul. 319. num. 5. Bald. decis. 112. Bernard. Dias d. cap. 57. numer. 2. cum quo declara.*

ALLEGATIO XXVIII.

An, & quando Clerici habeant immunitatem, ne cogantur solvere Regia tributa?

SUMMARIUM.

- 1 Clerici in ordinibus minoribus constituti soluti habent immunitatem à tributis, & gabellis.
- 2 Idem erat de jure Regni Castellæ antiquo, & non habebat locum in iis oneribus, ad quæ tenerentur Clerici in sacris.
- 3 De jure noviori Regni Clericos in minoribus, qui habent beneficium, non in iis, qui non habent beneficium.
- 4 Referuntur verba legis.
- 5 Quod idem procedit de jure Lusitano.
- 6 Oportet quod Clericus in minoribus possideat beneficium.
- 7 In terminis legis Lusitanæ, quoad hunc effectum non est necesse probare Clericatum per literas, sed tantum se esse Clericum beneficiatum, & ut Clericum vivere, & talem esse habitum.
- 8 Clerici in sacris sunt exempti ab hujusmodi tributis.
- 9 Limita, nisi faciat per viam negotiationis.
- 10 Negotiatio est Clericis interdicta.
- 11 Difficile est non intervenire peccatum inter ementem, & vendentem, in suis commerciis.
- 12 Difficiliter exiit negotiator à peccatis labiorum.
- 13 Negotiationes sunt ordinatæ ad lucrū terrenum, cujus Clerici dicuntur esse contemptores.
- 14 A, Clericis negotiatoribus, tanquam à peste fugiendum est.
- 15 Negotiatio est prohibita Clericis in minoribus, qui habent beneficium.
- 16 Quando venditur res communis Clerici, & laici, solvetur decima de parte competente laico.
- 17 Quod intelligitur, quādo Clericus cō-

currit in venditione suæ partis rei cōmunis cum laico extra causam negotiationis.

- 18 Si vendatur pars Clerici per viam negotiationis, etiam de ea parte solvetur decima.
- 19 Quando venduntur bona clerici in sacris defuncti, hereditate jacente, vel repudiata, an solvenda sit decima.
- 20 Item non procedit quando res laicorū Clerici admiscunt cū suis fraudulentè.
- 21 Data suspitione fraudis cogetur Clericus jurare.
- 22 Statur juramento portantis, an deferat usus sui causa.
- 23 Nisi qualitas rei aliud suadeat, vel gabellarius aliud velit probare.
- 24 Idem admittunt leges Lusitanæ.
- 25 Licet Clerici in sacris, & alii exempti à solutione gabellæ sint, tamen tenentur manifestare.
- 26 Casus contingentia in quodam Canonico Sedis Bracharenfis.
- 27 Muliones in portandis bonis præjudicare non possunt domino.
- 28 Clerici negotiatores incurrunt pœnas juris exercendo negotiationem.
- 29 Privilegium concessum Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis non solvendi gabellam, & alia tributa in casibus, in quibus illud competat, non transit ad eorum emptores.
- 30 Non possunt Tabelliones publici Regii conficere instrumenta de quibus solvenda est gabella, nisi certitudine incorporata in illis, & refertur textus Ord.
- 31 Hæc Ordin. fuit deducta ex quadam pragmatica.
- 32 Gabella rerum immobilium solvenda est in eo loco ubi sitæ sunt.
- Ibid. Gabella est onus conventionis, non onus rei tradendæ.
- 33 Quid sit de jure Castellæ.
- 34 Gabella solvitur de venditione census.
- 35 Solvenda est in eo loco, ubi sunt sita bona censui hypothecata.
- 36 Si vendantur plures existentes in diversis locis, in quolibet solvenda est.
- 37 Non admittetur in Regno Lusitano opinio Lazarii.

- 38 Si locus ubi sunt bona, sit immunis à gabellis, non erit locus dictæ Ordin.
- 39 Ubi verba legis non conveniunt, nec convenit ejus dispositio.
- 40 Non debetur gabella de concessione in emphyteusi, licet pecunia detur domino pro ingressu.
- 41 Licitum est accipere pecuniam pro ingressu ex concessione in emphyteusim.
- 42 Limitatur in personis relatis.
- 43 Eadem prohibitio facta est Prioribus, Rectoribus, Beneficiatis, & aliis administratoribus, ex Constitutionibus Synodalibus.
- 44 Restrictio facta certis personis, alii, qui non sunt prohibiti, possunt.
- 45 Contractus emphyteuticus non est venditio.
- 46 Gabella est tributum odiosum.
- Ibidem Ordin. de Gabellis situata est in titulo de Tabellionibus.
- 47 Leges intelliguntur juxta titulum, sub quo sunt situatae.
- 48 Non erit nulla venditio facta per scripturam privatam, licet in ea non incorporaretur certitudo de gabella soluta.
- 49 Lex pœnalis extendi non debet.
- 50 Nullitas scripturæ publicæ ex defectu gabellæ, nunquam supplebitur.
- 51 Quando vitium, & defectus scripturæ ex ea patet, evidens dicitur, & non suppletur ex tempore.
- 52 Non permittitur certitudinem de gabella in alia scriptura transcribi.
- 53 Quando non permittitur solemnitatis in alia scriptura facere mentionem, non suppletur ex tempore.
- 54 De ea nullitate post 30. annos etiam opponi potest.
- 55 Negativa non soluta gabellæ probatur per inspectionem librorum, ubi scribuntur solutiones.
- 56 De nullitate non solutæ gabellæ potest venditor, vel hæres ejus replicare.
- 57 Respublica habetur pro libello.
- 58 Quando non repugnat actioni, seu deductis in libello.
- 59 Stante lege Lusitana non admittetur opinio Doctorum, qui tenent, annullata scriptura, quod tamen contractus

firmus permanet, & poterit aliter probari.

- 60 Si in declarando pretium, mendacium sit adhibitum, scribendo minus quam sit, habebit locum nullitas.
- 61 Emphyteuta si mentiatur in pretio domino, amittit emphyteusim.
- 62 Annullata venditione ex defectu, quod certitudo non fuerit in scriptura incorporata, restituetur emptori gabella quam solvit.
- 63 Ubi lex plura simul requirit, omnia debent concurrere.
- 64 Quod si post venditionem annullatam per judicis sententiam, partes ratificent, debetur gabella gabellario, qui fuerit tempore ratificationis, non tempore primi contractus.
- 65 Non admittetur apud Lusitanos doctrina Lazarti citata.
- 66 Facultas annullandi venditionem ob defectum solutæ gabellæ, tantum cõpetit propriis venditoribus, non tertiis, ibidem, & num. 66.
- 67 Nullitas non imponitur ipso jure, sed quod erunt nullæ venditiones, & dum non annullantur, sustinentur.
- 68 Ord. agit de venditionibus voluntariis.
- 69 Intelligitur Ord. dicto loco, vers. & illo mesmo se guardarà.
- 70 Clerici de domibus, quas emunt pro sua habitatione, vel usu, non solvunt gabellam.
- 71 De jure controversum est, quis erit judex competens inter gabellarium, & Clericum, de jure Lusitano est judex secularis.
- 72 Non distinguit Ord. inter Clericum negotiatorem, & non negotiatorem.
- 73 Si judices Ecclesiastici se intromittant in hac materia, vim faciunt, & est locus querelæ ad Regem, seu ad judicem Coronæ.

Clerici in minoribus ordinibus constituti, si soluti erant, habebant de jure immunitatem, nec cogebantur solvere Regia tributa, nec gabellas in L. 2. L.

L. Presbyteros, Cod. de Episcopis, & Cleric. cap. quamquam, de censibus lib. 6. & Clementin. presentis, de censibus, Guid. decis. 83. Franc. Mart. dec. 301. num. 2. in 1. part. & erat receptum apud Castellanos ex L. 23. tit. 4. lib. 4. Ordinam. ubi hoc limitat non habere locum in iis oneribus ad quæ aliàs tenerentur Clerici in sacris, ut habetur ibi: Y los coronados que no son casados, pechen en los pechos de que devem pecharlos, y no otros, ubi Peres, verbo pechar. Cæterum de jure noviori illius Regni hoc est restrictum ad Clericos in minoribus, qui habent beneficium non autem procedit in iis, qui non habent beneficium, quia tenentur contribuere in solutione tributorum, sicut, & laici, ex L. 2. tit. 4. lib. 1. novæ collect. ibi: Los Clerigos de corona, y menores ordines, que conforme al decreto del sacro Concil. y a los antes desta pueden gozar del privilegio del fuero, sea, y se entienda tan solamente al privilegio del fuero en las cosas criminales, pero en todo lo demás, assi en pechar, como en el pagar alcavalas, y en todas las otras cosas, no sean izentos, ni gozen del privilegio, y paguen, y contribuan como los legos, y en todo lo demás sean avidos por tales, salvo los casados, que actualmente tuvieren beneficio Ecclesiastico; & ita tenent Doctores Castellani per eam legem, Covarr. pract. cap. 31. numer. 9. Matienço in L. 11. tit. 4. gloss. 1. num. 4. lib. 5. novæ Collect. Azeved. d. L. 2. n. 1. Gutierr. pract. question. lib. 1. quest. 8. Barthol. Humada in L. 49. tit. 6. lib. 1. gloss. franquezas, Lazarte de decima vend. cap. 19. à num. 18. Olanus in antinomiis, verbo, Clerici, numer. 23. Garcia Gironda de gabell. 7. part. num. 4. & hoc non habet dubium, stante ea lege, quæ servanda est, L. prospexit, ff. qui, & à quib. L. Leges, Cod. de legib.

Quod idem apud Lusitanos constitutum est in Extravag. 12. tit. 3. p. 5. Extravag. ubi declarando personas, quæ sunt immunes à solutione tributorum, subjungit: *E os Beneficiados, que posto que não sejam de ordens sacras, vivem*

como Clerigos, & santidos por taes, fossem izentos, & excusos de pagar; & idem reperitur in nova Ordinam. lib. 2. tit. 11. ibi: E os Beneficiados que vivem como Clerigos, & por taes saõ tidos, posto que não sejaõ de ordens sacras, sejaõ excusos, & izentos de pagarem dizima, & portagem, & aquella parte da siza, que segundo os forais, & artigos da siza de nossos Reynos, eraõ obrigados a pagar de todas aquellas cousas q̄ trouxerem, cõprarem, ou venderem para suas necessidades somente, & daquelles q̄ com elles viverem, a que continuadamente derem de comer, & bem assim do que venderem de suas novidades, & rendas de seus beneficios, & bens patrimoniaes, & de raiz, & de outra cousa alguma. Oportet tamen, quod ille Clericus beneficiatus habeat beneficium, & illud possideat, ex Lazarte d. cap. 19. num. 23. & Azeved. in L. 6. tit. 18. num. 5. lib. 5. novæ collect. in terminis tamen legis Lusitanæ non erit necesse probare Clericatum per literas, sed tantum se esse Clericum beneficiatum, & ut Clericum vivere, & talem esse habitum, sic enim vult. d. Ord. ibi: Beneficiados que vivem como Clerigos, & por taes saõ tidos, in quo probatur opinionem Joan. Monach. & Archidiacon. in cap. si iudex laicus, de sentent. excommun. lib. 6. & Rotæ dec. 311. nota quod Clericus in antiquis, ubi tenent, quod Clericus si existat in possessione beneficii præsumitur Clericus, licet non probet titulum Clericatus, quos citat Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 302. num. 16. idem post alios tenet Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 76. n. 17. quos vide.

Clerici autem in sacris sunt exempti ab hujusmodi tributis, per Roland. conf. 71. lib. 4. & probant leges Lusitanæ locis citatis, ibi: *E assim os Clerigos de ordens sacras, & de jure civili in d. L. 2. L. Presbyteros, Cod. de Episcop. & Cleric. de jure Canonico, in d. cap. quamquam in d. Clement. presentis; habet tamen hæc doctrina aliquas declarationes: prima, nisi id faciant per viam negotiationis, ex iisdem Doctoribus, Specul. de immunit. Eccles.*

Eccles. ad fin. Montalv. in L. 50. tit. 6. part. 1. verbo, franquezas, Navarr. in Manual. Latino, cap. 17. n. 202. Lazart. d. cap. 19. num. 51. Girond. d. 7. p. de gabell. n. 8.

10. Ea est ratio: quia negotiatio Clericis est interdicta, & dum huic se implicant, eorum facultates à laicorum statutis, & consuetudinibus Ecclesia non defendit, text. in *capit. fin. de vir. & honest. Cleric. Lazarte ubi sup.*
11. Item, & ex eo, quod difficile est non intervenire peccatum inter eminentem, & vendentem in suis commerciis, *cap. qualitas, de pœnit. dist. 5.* nam difficulter exiit negotiator à peccatis labiorum,
12. ut habetur *Eccles. cap. 26.* tum quia negotiationes sunt ordinatæ ad lucrum terrenum, cujus Clerici dicuntur esse contemptores, & applicando animum negotiis secularibus, per consequens à spiritualibus retrahuntur, ut dicit *Turrecremat. in cap. bonorum 14. quæst. 3.* Hæc & alia ad intentum congerit *Jacob. de Graff. 2. part. lib. 3. cap. 2. num. 8. & 9. Salzed. ad Bernard. Dias in pract. crimin. cap. 15. gloss. prohibitum.*
14. Item, & ex eo, quia à Clericis negotiatoribus, tanquam à peste, fugiendum est, ut admonet *D. Hieronym. in cap. negotiatorem 88. distinct. Salzed. ubi proxime;* eandem conclusionem probant leges Lusitanæ, tam in *d. L. 12. tit. 3. p. 5. Extravag. quàm in d. Ordinat. tit. 11. §. 1. adde Gomes. in cap. dispendia num. 17. de rescript. lib. 6. Rod. an de spoliis Cler. quæst. 15. num. 9. Molin. Theol. 2. tomo de just. & jure disputat. 342. vers. de qua.* Qualiter autem dicatur fieri per viam negotiationis explicant *Domin. in 10. & Franc. num. 4. & 5. in d. cap. quamquam, Lazart. dict. cap. 19. numer. 51. Gironda d. 7. part. numer. 31. eleganter Molin. in d. disputat. 342. vers. secundum, usque ad fin. Cabed. Aresto 45. in 2. part. suarum decisum. Sylva lib. 2. de casus de consciencia, casu 115. & casu 116. & lib. 5. cas. 656. Sot. de just. & jur. lib. 6. quæst. 2. art. 2. Ordinat. lib. 2. titul. 11. ad fin.*

Hæc tamen negotiatio non est prohibita Clericis in minoribus, qui non habent beneficium, ex *Abbat. in cap. secundum instituta, & in cap. sed neque, ne Clerici, vel Monachi, Albert. de perfecto Clerico, lib. 2. cap. 52. num. 6.* & alii de quibus per *Salzed. ad pract. Bernar. Dias cap. 55. verbo, prohibitum, vers. & ex pœna, Molin. dict. disput. 342. vers. pœna autem.* Secundò limitatur, quando venditur res communis Clerici, & laici, ut tantum solvatur decima de ea parte, quæ competit laico, ex traditis per *Hipp. sing. 180. Covarr. pract. cap. 34. num. 2. Peres ad leges Ordinam. lib. 3. tit. 1. fol. 748. Lazarte dict. cap. 10. n. 16. Azeved. in L. 9. tit. 18. num. 9. lib. 8. novæ collect. quod intelligo quando Clericus concurrat in venditione suæ partis rei communis cum laico extra causam negotiationis, nam aliter si vendat causa negotiationis, etiam de sua parte solvetur gabella ex dictis. Quando autem venduntur bona Clerici in sacris defuncti, hæreditate sua jacente, vel repudiata, ad instantiam creditorum, pro solvendis illius debitis, an gabella debeatur, docent *Lazart. d. cap. 19. num. 38. & Girond. de gabell. 11. p. n. 8.**

Tertiò limitatur, quando Clerici res laicorum cum suis admiscunt fraudulenter, non excusantur à solutione gabellæ de illis rebus ex *L. fin. Cod. de ann. & tribut. lib. 10. ubi Platea numer. 4. Firmian. de gabell. 7. part. num. 19.* & in his terminis stante ea suspicione cogetur Clericus subire juramentum, an cum suis rebus veniant admixtæ aliæ res, ex quibus debeat solvi gabella, & ita cavetur lege Lusitana in *d. L. 12. §. 2. tit. 3. p. 5. Extravagant. & in Ordin. d. tit. 11. §. 5. nisi gabellarius probare velit: sic enim statur juramento portantis hujusmodi res, an eas deferat usus sui causa, ex *gl. verbo, non negotiandi, & Imol. num. 10. Cardin. num. 9. in d. Clement. presenti, Domin. in d. cap. quamquam, numer. 7.* nisi qualitas rei aliud suadeat, vel gabellarius aliud velit probare; & idem admittunt leges Lusitanæ locis citatis *Rip. de**

de peste, titul. de remediis ad curandam pestem, num. 266. Aviles ad leges prator, gloss. en la tierra, n. 1.

25 Licet autem Clerici in sacris, vel alii exempti à solutione gabellæ sint, nihilominus tamen tenentur res manifestare gabellario, aliàs si eam manifestationem omittant, res invecas, vel portatas amittunt, ex *L. fin. §. divus, ff. de publican. & vectigalibus*, ubi *Bart. Alb. Roman. & Paulus, Roland. conf. 71. n. 22. lib. 3. Joseph. Ludovic. de gabell. vers. isti etiam*, & probant leges Lusitanæ in dict. *L. 12. titul. 3. in princip. vers. e por as ditas pessoas*, & in dicta *Ordinat. nova dict. titul. 11. §. 2. ibi: E posto que as ditas pessoas acima ditas não paguem siza, nem dizima, nem portagem, não deixam todavia de o fazer saber aos nossos officiaes, e declarar em as casas das alfandegas, portagens, e sizas, as cousas que devê ser a ellas levadas assim as que trouxerem por mar, como por terra, como as que comprarem, ou venderem, segundo nos foraes, e artigos das sizas he declarado, e assim lbes serã despachadas sem pagarem direitos, e isto por se escusarem enganados, e conloyo que às nossas rédas se poderão fazer em outra maneira, e sem serem outrosi obrigados a lealdar em tempo algum*; & ista *Ordinat. practicata* fuit contra quendam Canonicum Sedis Bracharenfis, qui cum quidã beneficiatus Gallecus in Gallecia defunctus commisisset ei executionem sui testamenti, & reliquisset legata sua, iussit per muliones bona mobilia transportare in Regnum, ut ex illis solveret aliqua legata: quia tamen muliones ea bona non manifestaverunt, nec deduxerunt in Basilicam Regiam, quæ est in oppido de Chaves, qua iter faciebant, custodes interceperunt ea bona, & iudex prædictæ basilicæ commissa iudicavit, & licet Canonicus se opposuit, & appellavit ad iudicem bonorum Regiæ Coronæ Portugalensis, non ei profuit, & sic confiscata fuerunt ea bona ob defectum manifestationis, quam muliones non fecerunt, qui domino præiudicare non poterant, ex *Bart. L. 2.*

Cod. de navib. non excusand. lib. 11. Bald. L. 3. Cod. de nautico fœnore, Bertarc. in suo repert. 3. part. verbo multo.

Non omitto, quod Clerici negotiatores incurrunt in poenas juris exercendo negotiationem, licet non fuerit admonitus; quod ita tenet *Francus in dict. cap. quanquam, numer. 5. Gregor. L. 49. tit. 6. part. 4. Lazarte d. cap. 19. n. 79. Gironda d. 7. part. num. 9. & 10. Molin. Theolog. d. disput. 342. versic. sunt verò nonnulli*: item quod privilegium concessum Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis non solvendi gabellam, & alia tributa in casibus, in quibus illud competat, non transit ad eorum conductores, ex *Bart. in L. licitatio, §. mercatores, ff. de publican. & ibi communiter alii, Lazarte dict. cap. 19. num. 27. Gironda d. part. 7. num. 19. latè Barbosa in L. quia tale à n. 42. ff. solut. matrim.*

Non possunt tabelliones, sive notarii publici Regii conficere instrumenta venditionum rerum immobilium, nec aliorum contractuum, ex quibus debeatur gabella, nisi incorporetur certitudo solutionis illius, servato modo, de quo in *nova Ordinat. lib. 1. tit. 78. §. 14. cuius verba sunt hæc: E não faraõ carta alguma de venda, nem outro contrato de bens de raiz, nem de cousa alguma de que se deva siza, sem primeiro as partes lbes presentarem certidaõ do Juiz do lugar, em que os taes bens da raiz estiverem, em que se declare como pagaraõ a siza, e fica entregue ao recebedor, na qual certidaõ seraõ declarados os nomes dos contraentes, e dos bens que se vendem, e do preço, e em que parte estaõ, e o nome do recebedor, e sera feita pelo Escrivaõ das sizas do tal lugar, e assignada por elle, e pelo Juiz, e recebedor, e sera incorporada de verbo ad verbum nos ditos contratos: e o Tabelliaõ que assim o não fizer, e cumprir perderá o officio; e as escrituras que se fizerem contra forma desta Ordevação seraõ nullas, e de nenhum effeito; e poderã as proprias partes, ou seus herdeiros annullar os ditos contratos em qualquer tempo que quizerem*

rem, e cobrar as novidades das ditas propriedades, desde o tempo que assim contratarão e não escusará aos Tabelliaens da dita pena apresentar as proprias certidoens de como fica paga a siza, se não forem tresladadas nas escrituras. E isto mesmo se guardará nos bens que se venderem em pregação nos quaes os Escrivaens que fizerem as remataçoens, serão obrigados do dia da remataçoão a tres dias os fazerem escrever no livro das sizas, e cobrar certidaõ do Escrivaõ dellas, de como ficam assentados; e o mesmo se guardará nas vendas, e trocas que fizerem de naos e navios, barcas, e bâteis; e na Cidade de Lisboa se apresentará certidaõ do Escrivaõ das sizas do ramo a que pertencer, assignada por elle, e pelo Almoxarife da casa.

- 31 Hæc Ordinatio fuit deducta ex quadam pragmatica, seu regimine facta per Regem Sebastianum, anno 1574. de quo facit mentionem *Gama dec. 90. numer. ultim. & rursus decis. 371. ad fin.* quod ante Ordinationem non practicabatur in multis locis istius Regni; in ejus autem ornatum sciendum est quod
- 32 gabella de venditione bonorum immobilium solvenda est in eo loco, ubi ea bona quæ venduntur, sita sunt, ex *Bart. in L. forma, §. 1. numer. 2. ff. de censibus. & licet Bald. in L. 1. num. 3. Cod. de contrahend. empt.* teneat solvendum esse in loco contractus, ea ratione, quia gabella est onus conventionis, seu obligationis, non onus rei tradendæ, & ideo inspici debere locum contractus, & sequantur *Firmian. de de gabell. 6. part. n. 7. Boffius de vectigalib. num. 9. & alii de quibus Girona de gabell. 6. part. num. 27.* dicens hanc opinionem de jure esse veriorem, tamen in hoc Regno Lusitano est approbata opinio *Bart. per articulos gabellarum, cap. 4. §. 1. & per Ordinatio. novam in dict. §. 14. ibi: Do lugar onde os taes bens de raiz estiverem;* quod idem
- 33 apud Castellanos cautum est in *L. 9. tit. 17. lib. 9. novæ collect. & docent Gregor. Lopes in L. 8. titul. 5. part. 5. gloss. fin. Parlador. de rebus quotidian. lib. 1. cap. 3.*

§. 8. num 10. *Lazarte de decima vendit. cap. 4. num. 31. Girona d. 6. p. n. 28. Azeved. d. L. 9.*

Idem erit quando venditur aliquis census super aliquibus bonis immobilibus ad solutionem illius census specialiter hypothecatis juxta *Extravagant. Martini de emptio. & vendition.* nam & de ea solvenda est gabella, ut docent *Didac. Pers in rubr. titul. 2. lib. Ordinam. pagin. 34. col. 1. Lazarte de decima vendition. cap. 10. numer. 8. Frater Emman. super motu Pii V. de censibus 3. consider. dubio 5.* sed solvi debet eo in loco, ubi sunt sita bona hypothecata prædicto censui ex eodem *Peres d. loco, Parlador. d. §. 8. num. 10. Lazarte d. n. 8. Gaspar Roder. de reuditib. lib. 2. quæst. 4. num. ultimer.* ubi licet videatur probare opinionem *Feliciani de Soliz de censib. lib. 2. cap. fin. num. 12.* tamen non est recedendum à prima opinione, quæ est in usu.

Est tamen primò advertendum, quòd si vendantur plures res existentes in diversis locis, in quibus adsint diversi depositarii gabellarum, solvetur gabella in unoquoque loco respectu bonorum ibi existentium, ex *Parlador. dict. §. 8. numer. 28. Lazarte de decim. vendition. cap. 10. num. 14. Azeved. in L. 1. n. 119. titul. 17. lib. 9. novæ collect. Girona d. 6. part. num. 28. ad fin.* Nec admittetur in nostro Regno opinio *Lazarte de decima vendition. cap. 4. num. 15. & Azeved. dict. L. 1. numer. 120.* allerentium gabellam deberi in Regno Castellæ, de rebus venditis existentibus in nostro Regno, stante Ordinatio. Regia citata, quæ indistinctè jubet gabellam solvi in eo loco, ubi bona sunt sita: si tamen contigerit locum, ubi bona vendita sunt sita, esse immunem à gabellis, non erit dictæ Ordinationi locus, quæ loquitur in venditione rerum, de quibus debetur gabella, & cessat in loco libero à gabellis, quia ubi verba legis non conveniunt, nec convenit ejus dispositio, ex *L. 4. §. 10. ties, ubi Paulus, ff. de damn. inf.* sicut etiam cessat, ubi deficit præsuppositum in

in quo fundatur *gloss. verbo, avocandum, in L. mancipia, Cod. de serv. fug.* quam exornat *Felin. in cap. nonnulli, col. pen. de rescript.* & docent in terminis *Parlador. d. §. 8. num. 29. Lazarte dict. cap. 4. num. 5. Girond. d. 6. part. num. 28. Azeved. d. L. 9. n. 1.*

40 Hinc descendit, quod cum Ordin. loquatur in venditione rerum, & aliorum contractuum, de quibus gabella solvenda est, non habebit locum in concessione emphyteutica, quamvis pro ea in ingressu emphyteuta accipiens domino aliquam pecuniam ex conventionem solvat, posse enim hoc fieri, licitum est, ex traditis per *Valasc. de emphyt. quest. 10. Ful. Clar. in §. emphyteusis, quest. 3. quos, & alios citat Molin. Theolog. de justit. & jure, 2. tom. disput. 450. & probatur per Ordin. Lusitan. lib. 4. tit. 66. in antiquis, & per novam Ordin. lib. 4. tit.*

41 quatenus defendit, ac prohibet donatarios bonorum Regiæ Coronæ, administratores capellarum, vel maiora-tuum, Cōmendatores cujuscumque com-mendæ habentes potestatem emphy-teuticandi bona pertinentia ad Regiam Coronam capellas, maioratus, commen-das, aliquid accipere pro ingressu, sive emphyteusis fiat in perpetuum, sive in-certas personas, vel pro renovatione emphyteusis jam factæ imponendo pœ-nam amissionis illius pecuniæ, applican-do concedenti emphyteusim cum alia tanta poena, seu quantitate, quam pro-batum fuerit emphyteutam accipientem dedisse, applicanda accusatori, & capti-vis, & adjiciendo decretum irritans, an-nullando emphyteusis concessionem, & applicando domino directo, ut possit de novo concedere cuicumque ei libue-rit, sublata omni actione, & facultate emphyteutæ accipienti, citandi, & con-veniendi dominum concedentem, & hujus Ordin. meminerunt in antiqua *Valasc. de ea multa scitu digna addu-cens d. quest. 10. Gama dec. 55. Molina dicta disput. 450. vers. id verò, & hæc prohibitio facta est Prioribus, Rectori-bus, Beneficiatis, & aliis Administrato-*

ribus Ecclesiarum, & aliorum locorum piorum ex Constitutionibus Synodali-bus, ut videre est in *Archiepiscopatu Ulyssiponens. tit. 18. Constitution. 5. Bracharens. tit. 19. Constit. 3. Eborens. tit. 18. Constitut. 6. Visens. tit. 23. Constit. 2. Lamecens. tit. 21. Constit. 7. Portugal. tit. 21. Constit. 4. Collimb. tit. 25. Const. 9.*

Cum igitur ea restrictio facta sit ex causa certis personis, alii, qui non re-
periuntur prohibiti, possunt pro ingres-
su in concessione emphyteusis pecuniam
accipere, argumento *L. necnon, §. quod
eis, ff. quibus ex causis maiores, L. qui
accusare 8. ff. de accusat.* ex hac pecu-
nia, quæ pro ingressu solvitur domino,
gabella non solvetur, quia contractus
emphyteuticus non est venditio, sed di-
versus, & diversam constituit speciem,
ex *L. 1. Cod. de jure emphyteut. §. adeo
instit. locati, & tenent Lazarte de de-
cim. vendition. cap. 1. num. 42. Molin.
Theolog. dicta disputat. 450. ad finem,
quibus adde Girond. de gabellis 5. part.
§. 1. à num. 2. Azeved. L. 10. num. 17.
tit. 13. lib. 9. novæ collect. & ita in fa-
cto respondi interrogatus, licet non de-
fuerint, qui contra responderent, ex no-
stris advocatis, sine fundamento, quia
Ordin. loquitur non in omnibus con-
tractibus, sed de illis tantum, de quibus
gabella debetur, quos expresserat *artic.
das sizas, cap. 1. in princip. ibi: De toda
a cousa que for comprada, vendida, troca-
da, ou escambada; & in §. 4. ibi: Comprar,
vender, trocar, ou escambar alguma cousa
de que deva pagar siza.* Et non est ex-
tendenda extra terminos, maximè quia
gabella est tributum odiosum, ex *Bart.
in L. pupillus, ff. ad leg. falcid. Angel.
cons. 385. Aymon. cons. 231. ad fin. lib. 1.
Lazarte de decima vendit. in præfat.
num. 31.**

Item, & secundò declaratur, quòd
hæc Ordinatio situata est in titulo *dos
Tabelliaens das notas, & leges intelli-
guntur juxta titulum sub quo situatæ
sunt, L. fin. ubi Bart. ff. de condict. in-
deb. Bart. & Bald. L. Imperator, ff. de*

in diem adjection. unde inferitur quòd licet quando venditio fit per privatam scripturam, uti fieri potest de bonis immobilibus, usque ad quantitatem, quatuor millium numerorum regalium, vel in omni quantitate inter quas contractus fieri, & probari possunt per scripturam privatam, vel per alias probationes juris communis, absque necessitate conficiendi instrumentum publicum, de quo per *Ordin. lib. 3. tit. 59. in princip. & §. 11.* vel si impetret provisionem Regiam, ut possit probare per probationes juris communis contractus factos in maioribus quantitatibus, juxta *Ordin. lib. 1. in tit. de regimine expeditorum Palatii §. 76. fol. 263. Valasc. de emphyt. quæst. 7. n. 13. ad fin.* debeat solvi gabella de talibus contractibus, ut per *Firmian. de gabellis 3. part. octava par. num. 42.* non erit nulla venditio, si in tali scriptura privata non inferatur tenor certitudinis solutæ gabellæ cum iisdem requisitis, quæ ponit dicta Ord. sed sufficiet probare, quod soluta sit per talem certitudinem, quia nec in his terminis locuta est Ord. nec annullat venditiones, & contractus sic factos, sed tantum eos, de quibus conficitur scriptura publica per tabellionem publicum, & cum sit pœnalis, extendi non debet, *L. Senatus, ff. de contrabend. empt. Bart. L. turpia, ff. de leg. 1. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 276. num. 18. juncto cap. pœnæ 18. de pœnit. distinct. 1.*

50 Rursus, & tertio declaratur dicta Ordinatio, quòd cum requirat certitudinis de soluta gabella incorruptionem fieri de verbo ad verbum in instrumento publico confecto de venditione, si omittatur transcribi, erit nulla, & nunquam supplebitur talis nullitas, nec præsumetur ex tempore, tum quia quando vitium, & defectus scripturæ ex eo patet, evidens dicitur, & non suppletur ex tempore, ex traditis per *Afflict. dec. 107. col. 3. Valasc. consult. 85. colun. fin. ad fin. Aymon. cons. 871. num. 15. Seraphin. de privileg. jurament. privileg. 31. num. 72. Menoch. de præsumption. lib. 3. præsumpt. 132. num. 79.* tum quia non

permittit Ordin. in alia scriptura transcribi certitudinem solutæ gabellæ, sed quod in eademmet scriptura venditionis fiat illa incorporatio, & quando in alia scriptura non permittitur fieri solemnitatis mentionem, non suppletur ex tempore, ex traditis per *Decium cons. 409. num. 12. Gama dec. 49. num. 3. ad finem, & decis. 83. numer. 2.* & semper de ista nullitate etiam post triginta annos opponi potest, ex traditis per *Balb. de præscription. 4. part. 4. princ. quæst. 32. n. 4. & 5. Ozascum decis. 142. numer. 33.* & hoc probat eadem Ordin. ibi: *Em qualquer tempo que quizerem.*

Quarto declaratur, quòd hæc negativa, non esse solutam gabellam, probatur ex inspectione librorum, ubi solent scribi tales solutiones gabellæ, ex doctrina *Bart. & Bald. in L. fin. Codic. de rebus credit. Afflict. in titulo quæ sint regalia, num. 48.* Quinto, & supposito, quòd Ordinatio apponat decretum irritans, & nullam esse talem venditionem jubeat, de ea nullitate potest venditor, vel hæres replicare, ut docent *Bartol. num. 7. & Alexand. num. 17. in L. cum mulier, ff. solut. matrimon. Sebastian. de Medic. de compensation. 2. part. quæst. 30. n. 29.* & facit, quia Ordinatio permittit venditorem, vel ejus hæredem posse annullare tales contractus, & bona vendita repetere; si igitur vendens, vel ejus hæres rem venditam petat, & emptor excipiat de venditione, & non posse repetere, quod vendit, ex *regul. L. vindicantem, ff. de eviction. L. fin. ff. de except. rei vendit. & traditæ,* potest venditor, vel ejus hæres replicare de nullitate contractus ex defectu gabellæ; quia replica habetur pro libello, ex *glo. L. quæsitum 31. §. fin. ff. de pecul. Bald. in L. fin. n. 38. Cod. hæred. instit. Gama decis. 330. num. 2.* maxime, quando non repugnat actioni, seu deductis in libello, *Pinel. in L. 2. Cod. de rescind. vend. 3. part. cap. 3. num. 25.*

Sexto deducitur ex ea Ord. quòd non admittetur in Regno Lusitaniæ quædam opinio Doctorum, qui tenent, quòd licet

ALLEGATIO XXVIII.

125

icet scriptura contractus annulletur, tamen contractus firmus permanet, & poterit aliter probari, ex *Immol. Cuman. Paul. num. ultim. Alexand. n. 3. Aret. & Jason. à. num. 5. in L. servum filii, §. eum qui chirographum, ff. de legat. 1. Bertarch. de gabell. 3. part. 8. par. n. 23. Azeved. in L. 13. num. 58. tit. 25. lib. 5. novæ collect.* quia Ordinatus totam scripturam annullat, & jubet esse nullius effectus, & concedit venditori actionem, & ipsius hæredi, ad repetenda bona, annullando non solum scripturam, sed etiam ipsum contractum, in quo videtur secuta opinionem *Bald. in dicto §. eum qui communiter*, aliàs reprobatur per Doctores, & in *L. acceptam, num. 33. Cod. de usur. quem probat Afflict. in cap. unico, quæ sint regalia, num. 21. verbo, vectigalia.*

60 Septimò declaratur, quòd si in declarando pretio mendacium sit adhibitum scribendo minus, quam sit conventum, etiam habebit locum nullitas Ordinatus. quia etiam emphyteuta si mentiatur domino in pretio, amittit emphyteusim ex *L. fin. Cod. jure emphyteut. ubi Salic. column. 2. & Jason. num. 21. Andr. Corbul. in tractatu ex quibus causis emphyteusis amittatur, num. final. Amad. de Ponte, de laudemis column. fin. quæst. 49. Firmian. ubi supra n. 43.*

62 Octavò declaratur, quòd annullata venditione ex eo defectu, restituetur emptori gabella, si quam solvit, quia non sufficit se solvisse gabellam, nisi impetret certitudinem de ipsius solutione scriptam per scribam gabellarum, & depositarium, & faciat transcribi in instrumento venditionis, & omnia requisita debent concurrere, quia ea omnia Ord.

63 copulativè requirit, & habet locum *regul. si hæredi plures, ff. de condit. instit. & L. si quis ita stipulatus fuerit 139. ff. de verborum obligation. & certum est, quòd quando venditio annullatur per sententiam, gabella non debetur, & restituitur solventi, ex articulo das sizas, illius Regni cap. 6. in princ. ibi: E achando-se que a tal venda por direito não vale,*

*efor desfeita por sentença, em tal caso não haja abi siza: quod etiam de jure tenuerunt Bald. & Salicet. in L. 2. Cod. de eunuch. Firmian. de gabell. 3. part. octavæ par. num. 16. Pinel. dict. L. 2. C. de rescindend. vendit. 2. part. cap. 3. num. 35. ad fin. Garcia de Expensis cap. 18. n. 47. Gutierrez lib. 1. practicarum, quæst. 129. num. 2. Azeved. in L. 1. num. 147. vers. ultim. titul. 17. lib. 9. novæ collect. Girona de gabell. 5. part. à num. 25. Cabed. dec. 18. 1. part. num. 4. Quod si post venditionem annullatam per judicis sententiam partes ratificent, debetur gabella gabellario, qui fuerit tempore ratificationis, non tempore primi contractus, qui nullus fuit: & ita *Lazarte de decima vendition. cap. 14. num. 56. & 57. & Azeved. ubi supra, num. 148.* Non tamen admittetur apud Lusitanos, quod dicit *Lazarte dict. cap. 14. num. 58.* nec enim sufficit contractum esse aliqua de causa juridica nullum, nisi ea nullitas deducatur in iudicium, & super ea feratur sententia, ex *d. artic. das sizas.**

Nonò, quòd ea facultas concessa in Ordin. tantum competit propriis personis venditorum, vel suis hæredibus, ut patet, ibi: *As proprias partes, ou seus herdeiros poderaõ annullar os ditos contratos: unde infertur, quòd illis tacentibus nullus alius tertius eam nullitatem obicere potest, argumento L. cum prætor, ff. de judic. L. 4. §. competit, ff. si servit. vendicetur, & quæ tradunt Fulgos. in L. 2. Cod. de jure emphyteut. Socin. consil. 78. num. 8. lib. 4. Aymon. cons. 86. num. 1. facit, quia licet Ordin. apponat clausulam annullativam, non tamen imponit nullitatem ipso jure, sed quod erunt nullæ, & ideo dum non annullantur, sustinentur, ex *Bart. & Bald. L. 4. col. 1. vers. ex hoc, Cod. de precib. Imperator. offeren. Cæphal. cons. 171. numer. 17. lib. 2.**

Decimò est advertendum in ea Ordinatione agi de venditionibus voluntariis, quarum instrumenta fiunt per tabelliones publicos, & de venditionibus judicialibus, quarum chartæ additionis,

vulgo, *cartas de arremataçoens*, confi-
ciuntur per tabelliones judiciales, ex
Ordinat. lib. 1. titul. 79. §. 14. Rursus in
venditionibus voluntariis constituit qua-
liter fieri debent cum incorporatione
certitudinis de soluta gabella, & appo-
suit decretum irritans, in venditionibus
autem judicialibus alium modum præ-
scripsit, imponendo necessitatem tabel-
lionibus, qui faciant additiones, intra
tres dies computandos à die additio-
nis facere, ut de illis fiat testatio in libris
gabellarum, & ab earum scribis certitu-
dinem habere, qua testificentur, factam
esse in illis testationem, nec requirit Or-
dinat. quòd ea certitudo, nec alia alte-
rius modi transcribatur in charta addi-
tionis, nec repetit decretum irritans in
hoc secundo membro venditionum ju-
dicialium, si aliter fiat, nec illa verba ap-
posita in *ea Ordin. ibi: E isso mesmo se
guardará*, apposita sunt ad repetenda
requisita apposita in primo membro ven-
ditionum voluntarium, quia in secun-
do membro aliam formam præfixit, ex
*L. alumnae, ubi Bart. & Alberic. ff. de
adim. leg. cum aliis citatis per Alexand.
cons. 158. col. 2. lib. 6. Hieron. Gabr. cons.
117. n. 5. lib. 1.*

70 Quamvis autem Clerici sint immu-
nes à solutione gabellæ, de iis, quæ
emunt, & vendunt extra terminos ne-
gationis, tamen de ædibus, quas emunt,
si sint pro sua habitatione, vel usu, non
solvent, ex *L. 12. tit. 3. part. 5. Extra-
vagant. & Ordin. novæ lib. 2. tit. 11. §. 1.
Alvar. Valasc. consult. 131. num. 10. in
2. part. Cabed. dec. 189. 1. part. ubi ele-
ganter declarat. Si autem contentio sit
inter Clericum, & gabellarium, quis ju-
dex sit adeundus, an Ecclesiasticus, vel
sæcularis, de jure controversum fuit, ut
ostendit *Azedved. in L. 7. tit. 8. num. 13.
versic. & sic dubium, & sequenti, lib. 9.
novæ collect. sed de jure Lusitano Cleri-
ci pro gabellis respondent coram judi-
cibus gabellarum, ex Ordinat. lib. 2. tit. 1.
tam antiqua, in §. 8. quàm in nova, §.
19. ibi: Item por cousas, e direito da al-
fãdega, sizas, dizimas, portagens, adua-**

*nas, relegos, e por cousas defezas, se as
levarem fora do Reyno, ou meterem nelle,
e por outros nossos direitos, se civilmen-
te forem demandados, podem os Clerigos,
e pessoas Ecclesiasticas ser citados pe-
rante nossas justiças nos casos, em que
conforme nossas Ordenaçoens, e direito
os deverem; non distinguit hæc Ordin.
inter Clericum negotiatorem, & non ne-
gotiatorem, sed generaliter loquitur, &
sic intelligitur, & practicatur ex *L. de pre-
tio, ff. de publican. L. non distinguemus,
ff. de arbitr. Quòd si judices Ecclesiastici
se intromittant, vim faciunt, & est locus
querelæ ad Regem, seu ad judicem Coro-
næ, ex Gironde de gabell. 7. part. in prin-
cip. num. 21. & Azeved. in d. L. 7. num.
14. & multa vide per Alvar. Valasc. d.
consult. 131.**

ALLEGATIO XXIX.

An Clericatus liberet filium à patria po-
testate, ubi multa alia tractantur.

SUMMARIUM.

- 1 Clericatus non eximit filium à patris
potestate.
- 2 Filii suscepti ex legitimis nuptiis se-
cundum jus Romanum sunt in patris
potestate.
- 3 Hæc patria potestas datur inter Gal-
los, Hispanos, Lusitanos.
- 4 Non habent eam patriam potestatem
tam amplam, qualem habebant Roma-
ni.
- 5 Hæc patria potestas competit de jure
communi in filios, & omnes descenden-
tes per lineam masculinam.
- 6 Dicitur patria potestas res inæstima-
bilis.
- 7 Pater furiosus retinet patriam pote-
statem in filiis susceptis ex matrimo-
nio contracto tempore habili ante fu-
rorem.
- 8 Ratio cur inventa sit patria potestas
assignatur.
- 9 Defenditur ea ratio.

- 10 *Filia est caput, & finis familiae.*
- 11 *Fœmina non habet suos heredes.*
- 12 *Patria potestas nexu divino copulata est.*
- 13 *Multi sunt modi, quibus patria potestas acquiritur, remissivè.*
- 14 *Plures effectus resultantes ex patria potestate patris in filium, remissivè.*
- 15 *An in Castella, & Lusitania patria potestas patris duret in filiis primi gradus, an in ulterioribus, remissivè.*
- 16 *Solvitur patria potestas per emancipationem.*
- 17 *Qualiter fiat emancipatio liberorum.*
- 18 *Actus emancipationis est voluntarius, & pater, si iudex est, poterit apud se emancipare.*
- 19 *Limitatur in hoc casu Ord. Lusitana citata.*
- 20 *Non poterit emancipatio fieri extra iudicium.*
- 21 *Non requiritur causa in emancipatione.*
- 22 *Filius ita emancipatus poterit renuntiare suæ emancipationi.*
- 23 *In Regno Lusitano non sunt iudices chartularii.*
- 24 *Si filius sit absens, vel infans, quid sit faciendum in eius emancipatione.*
- 25 *In Regno Lusitano filii, & filiae per matrimonium exeunt de patris potestate, & in Regno Castellæ per matrimonium, & velationem.*
- 26 *Ord. Lusitana, & Castellana sunt contra jus commune.*
- 27 *Notatur differentia inter legem Lusitanam, & Castellanam.*
- 28 *Ubi in lege plura requiruntur copulativè, omnia debent verificari.*
- 29 *In Regno Lusitano sufficit matrimonium esse contractum per verba de presenti; in Regno autem Castellæ ultra matrimonium requiritur, quòd intercedant velationes.*
- 30 *In viduis qui secundo nubunt, vel ambo, vel alter, non dantur benedictiones.*
- 31 *Dicuntur secundæ nuptiæ omnes post primas.*
- 32 *Rationes cur in secundis nuptiis non dantur benedictiones.*
- 33 *Apud Gallos etiam observatur, quod per matrimonium filius, & filia exeant de patris potestate.*
- 34 *Apud Gallos, & Lusitanos sufficiunt sponsalia contracta in facie Ecclesiæ, quæ faciant matrimonium de presenti.*
- 35 *Solvitur patria potestas per matrimonium, tam quoad masculos, quàm quoad fœminas.*
- 36 *Ampliatur, licet matrimonium sit contractum invitis parentibus, & n. 37.*
- 38 *Ex ea emancipatione inducitur per matrimonium inducuntur multi effectus.*
- Ibid. *Emancipatio concessa per patrem filio, per ingratitude revocari potest.*
- Ibid. *Qua actione pater in ea revocatione agere debeat.*
- 39 *Emancipatio inducitur per matrimonium non revocatur per ingratitude.*
- Ibid. *Emancipatio, quæ fit per patrem, est donum patris.*
- 40 *Emancipatio, quæ fit per matrimonium, est actus legis.*
- 41 *Ea emancipatio per matrimonium, est quoad omnes effectus.*
- 42 *Idem procedit in Regno Castellæ.*
- 43 *Idem recipiendum est in Regno Lusitano.*
- 44 *Oratio indefinita æquipollet universali.*
- 45 *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
- 46 *Emancipatio per matrimonium perpetuo durat.*
- 47 *Reprobatur Cassan. Tiraquel. & Boer. contrarium tenentes.*
- 48 *Filii suscepti à conjugato non sunt in avi potestate.*
- 49 *Datur casus, in quo nepotes in Regno Castellæ sunt in avi potestate, quando sunt suscepti à filio conjugato ante velationem, & n. 53.*
- 50 *Velatio idem est, quod benedictionem suscipere.*
- Ibid. *Benedictiones non sunt de substantia matrimonii.*
- Ibid. *Non committunt peccatum, licet con-*

- consument ante acceptas benedictiones.
- 51 Nisi faciant in contemptum.
- 52 De his benedictionibus tractant constitutiones Synodales Portugallensis, & Conimbricensis.
- 54 In Regno Lusitano non requiruntur velationes.
- 55 Per emancipationem filii conjugati finitur ususfructus, quem pater habebat in ejus bonis jure Castellæ, interveniente velatione.
- 56 In Regno Lusitano finitur per solum matrimonium.
- 57 Ampliatur, licet filius, vel filia contrahant nuptias invitis patribus.
- 58 Reprobatur opinio Boerii, & Joan. Cephalii.
- 59 Hæc procedunt in filiis puberibus qui possunt contrahere matrimonium, non in filiis impuberibus, inter quos nuptiæ non consistunt.
- 60 Ampliatur, licet post supervenientem pubertatem maneat in eodem matrimonio.
- 61 Post Concilium Tridentinum requiritur consensus conjugalis datus ab his, qui possunt matrimonium contrahere.
- 62 Reprobatur opinio Thom. Sanchez.
- 63 Limitatur lex Castellæ, & lex Lusitan.
- 64 Declaratur opinio Cysuentes, & Azeved.
- 65 Datur alia declaratio quando contrahebentes scribant adesse impedimentum, quod annullat.
- 66 Alias declarationes ponit Thom. Sanchez citatus.
- 67 Infertur annotatio ad Ord. antiquam Lusitan.
- 68 Privatio præsupponit habitum.
- 69 Aqus non habet nepotes in potestate in Regno Lusitano.
- 70 Potestas patris non egreditur filios primi gradus.
- 71 Illa privatio ususfructus restricta est ad patrem non facientem inventarium intra duos menses à die mortis uxoris superstitibus filiis minoribus.
- 72 Plures effectus resultantes ex emancipatione per matrimonium, remissivè.
- 73 Nullus ordo sacerdotalis liberat filium à patris potestate.
- 74 Reprobatur opinio Spini.
- 75 Concordantur opiniones.
- 76 Liberatur filius à patria potestate per Clericatum quoad spiritualia, non quoad temporalia.
- 77 Militia sæcularis, nec senatoria dignitas liberat filium à patris potestate.
- 78 Dignitas doctoratus non liberat filium à patris potestate.
- 79 Dignitas Episcopalis liberat filium à patris potestate.
- 80 Quod intelligitur, quoad effectus utiles.
- 81 Filcus Episcopus retinet jura suitatis.
- 82 Solvitur patria potestas per dignitatem patritiatus.
- 83 Quid sit dignitas patritiatus.
- 84 Facta electione, & ejus presentatione inducitur solutio patriæ potestatis.
- 85 Solvitur patria potestas per dignitatem consularem, vel præfecti prætorio.
- 86 Quid sit dignitas consularis, & dignitas præfecti prætorio.
- 87 De dignitate Consulis, remissivè.
- 88 Solvitur patria potestas per dignitatem præfecti urbis.
- Ibid. Solvitur patria potestas per dignitatem Quæstoris.
- 89 Solvitur patria potestas per dignitatem Magistri militum.
- 90 Solvitur patria potestas per dignitatem Procuratoris fisci.
- 91 Solvitur patria potestas per dignitatem Principis agentium in rebus.
- 92 Solvitur patria potestas per dignitatem Magistri sacri scrinii.
- 93 Specialia hujus dignitatis, remissivè.
- 94 Solvitur patria potestas per dignitatem Notarii Imperatoris, vel Regis, & num. 95.
- 96 Differentia inter dignitates patritiatus, & consularem, & alias.
- 97 Non cessat solutio patriæ potestatis, licet cesset illa dignitas.
- 98 Illa liberatio filii à patria potestate prodest in utilibus. Per.

- 99 Per solutionem à patria potestate per dictas dignitates extinguetur ususfructus, quem pater habet in bonis filii.
- 100 Solvitur patria potestas per Monachatum.
- 101 Habet locum tam in patre, quàm in filio ingredientibus religionem.
- Ibid. Per Monachatum transeunt in potestatem Abbatis.
- 102 Quando pater ingreditur religionem, & profitetur, filius fit sui juris.
- 103 Item finitur ususfructus quem pater habebat in bonis filii, in quo sunt variae opiniones, usque ad n. 107.
- 108 Quando filius ingreditur religionem, non privatur pater ususfructu bonorum.
- 109 Satis est, quòd ingrediatur religionem approbatam.
- 110 Verificatur in militibus S. Joannis Hierosolymitani, qui sunt veri religiosi.
- 111 Non verificatur idem in profitentibus Ordinem militiae Christi, Sancti Jacobi, Sancti Benedicti de Aviz.
- 112 Habet filius religionem ingressus jura suavitatis.
- 113 Filius religionem ingressus proficit patri ac si esset in saeculo.
- 114 Filius Clericus poterit testari de bonis, licet sit in potestate.
- Limitatur regula, quòd filiusfamilias non potest testari de bonis adventitiis, d. n. 113.
- Ampliat, licet in talibus bonis pater non habeat ususfructum, d. n. 114.
- 115 Limitatur ea regula, nisi filiusfamilias testetur ad pias causas de consensu patris.
- 116 Probat, quòd Clericus testari possit de bonis suis.
- 117 Datur cautela filiisfamilias, ut possint testari, quòd accipiant saltem primam tonsuram.
- 118 Erit ea cautela proficua in Regno Lusitano, in quo filiusfamilias non testantur de bonis adventitiis.
- 119 Apud Castellanos non est necessaria.
- 120 Idem erit in aliis Regnis, in quibus non curatur de patria potestate.
- 121 Erit tamen cautela utilis in filiis Castellanorum, respectu bonorum existentium in aliis Regnis, ubi jus commune observatur.
- 122 Filiusfamilias de jure communi testari non potest, nisi de bonis castrensibus, vel quasi.
- 123 Concessa facultas Clericis testandi, quando sunt initiati, vel in minoribus, restringitur ad eos, qui habent beneficium, vel observant requisita in Concilio.
- 124 An ea facultas concessa Clericis testandi, procedat tam in bonis quaesitis ante Clericatum, quàm post Clericatum.
- 125 Ampliatur, sive acquirat intuitu Ecclesiae, sive aliunde.
- 126 Quando testatur de bonis ante Clericatum quaesitis, testabitur sine praedjudicio ususfructus patris.
- 127 Reprobatur Gomes. citatus.
- 128 Reprobatur etiam Emmanuel Mendez de Castro citatus.
- 129 Filius si ante acceptas benedictiones testetur, vel disponat, non poterit praedjudicare in ususfructu, quem retinet ante benedictionem.
- 130 Talis filius debet reservare patri suam legitimam.
- 131 In bonis quaesitis post Clericatum potest filius disponere in proprietate, & ususfructu.
- Ibid. De bonis ante Clericatum quaesitis, potest disponere de tertia in proprietate, & non in ususfructu.
- 132 Reprobatur opinio Gomes. citata.
- 133 Apud Lusitanos, qui habet descendentes, testatur de tertia, relictis duabus partibus descendentibus pro legitima.
- 134 An testamenta Clericorum subjaceant querelae.
- 135 Ea controversia cessabit in Lusitania, si filius de sola tertia testatur.
- 136 Melioris conditionis est Clericus miles caelestis militiae, quàm miles secularis militiae.
- 137 Notatur differentia inter milites seculares, & caelestes.

138 *Equiparantur milites seculares, & cœlestes regulariter.*

139 *Clericus est maior quocumque milite seculari.*

140 *Pater si voluerit emancipare filium Clericum, potest hoc facere, vel coram iudice seculari, vel Ecclesiastico.*

141 *Infertur annotatio ad Doctores tenentes emancipationem filii Clerici esse faciendam coram iudice seculari.*

1 **C**lericatus non eximit filium à patris potestate, in qua erat ante Clericatum, utpotè, quia erat susceptus de legitimo matrimonio, nam secundum
 2 jus Romanorum filii suscepti de legitimis nuptiis, sunt in patria potestate, ex *Ulpian. in L. nam & civium 4. ff. de iis, qui sunt sui, vel alien. jur. Imperator, in princip. Instit. de patr. potestat. & hoc proprium fuit jus civium Romanorum, ex J. C. Caio in L. 3. ff. de iis, qui sunt sui, vel alien. jur. ibi: Item in potestate nostra sunt liberi nostri, quos ex justis nuptiis procreavimus, quod jus proprium civium Romanorum est. Francisc. Conan. lib. 2. commentar. jur. civil. cap. 13. ad finem, Pinel. in rubr. Cod. de bonis maternis, in 2. part. num. 9. Matienço in L. 4. tit. 4. gloss. 1. n. 1. lib. 5. novæ collect.*

3 Sed ea patria potestas, licèt sit civium Romanorum, tamen datur etiam inter Gallos, Hispanos, Lusitanos, quia ea Regna non recognoscunt superiorem, & vivunt suis legibus, & consuetudinibus, non tamen habent eam patriam potestatem tam amplam, qualem habebant Romani in filios, ut docent *Pinel. ubi supra, Joan. Matienço dict. gloss. 1. n. 3. & probatur ex L. 1. titul. 17. part. 4. & ex §. jus autem, Institut. de patria potestat. ibi: Jus autem potestatis, quod in liberos habemus, proprium est civium Romanorum. Nulli enim alii sunt homines, qui talem in liberos habeant potestatem, qualem nos habemus, & docet ibi Pich. num. 3.*

5 Hæc potestas de jure communi compete-
 5 petebat partibus in filiis, & in omnibus ab illis descendentes per lineam maf-

culinam, ex *d. L. nam, & civium, vers. nam qui, ibi: Nam qui ex me, & uxore mea nascuntur, in potestate mea sunt. Item qui ex filia meo, & uxore ejus nascuntur, id est, nepos meus, & neptis mea, æquè sunt in mea potestate, & pronepotes, & proneptes, & deinceps ceteri: idem docent Imperator in §. ultim. Institut. de patr. potestat. d. L. 1. titul. 17. p. 4. ibi: Patria potestas, en Latin, tanto quier dezir en Romance, como el poder que han los padres sobre los hijos: y este poder es un derecho tal, que han señaladamente los que viven, y se juzguen segun las leyes antiguas, y direchas, que hizieron los Philosophos por mandado, y otorgamiento de los Emperadores: y han sobre sus hijos, y sobre sus nietos, y sobre todos los otros de su linaje, que descenden dellos por linea derecha, que son nacidos del casamiento derecho.*

Et dicitur hæc patria potestas res inæstimabilis, ex *L. filiusfamilias 117. §. secundum vulgarem, ff. de legatis 1. Pinel. in L. 1. Cod. de bonis maternis, 1. part. num. 3. Castro in L. cum oportet, n. 138. Cod. bon. quæ liberis, Matienço. col. 8. titul. 1. gloss. 2. num. 3. lib. 5. novæ collect. Petr. Tbolosan. lib. 11. syntagm. jur. univers. cap. 10. num. 1. quod ampliatur ad patrem furiosum, nam, & is si contraxerit matrimonium in tempore valido, filii, & descendentes ab eo, tam concepti ante furorem, quàm post furorem sunt in ejus potestate, & ei acquirunt, ex *L. patre furioso, ff. de iis, qui sunt sui, vel alien. jur.**

Ratio autem quare inventa sit patria potestas, assignatur, in *proæmio dict. titul. 17. part. 4. ibi: Poder, y señorío han los padres sobre los hijos, segun razon natural, y segun derecho: lo uno; porque nacen dellos; lo al, porque han de heredar lo suyo: sed hæc duæ rationes non convincunt, quia etiam militant in matre, à qua nascuntur, & sunt ejus hæredes, & tamen non habent filios in potestate, ut probatur ex *L. nulla fœmina, ff. de suis & legitimis hered. text. in §. fœmine, Institut. de adoption. Joan. Ovin. num. 3.**

9 & Pichard. num. 2. in princip. Instit. de patria potestat. sed defendendo rationes assignatas in d. proem. non obstat, quod etiam filii ex matre nascantur, quoniam qui nascuntur, patris, & non matris familiam sequuntur, L. familiae 196. ff. de verbor. signific. quæ familiae suæ, & caput, & finis est, L. pronuntiatio, §. fin. in fine, ff. illo titulo. Rursus, & mulier nupta viri familiam, & conditiones sequitur, L. familiae 8. L. nuptæ 12. ff. de Senatoribus, Pichard. in L. 3. à num. 15. Cod. de murilegul. lib. 11. ideo mirum non est foeminam non habere in filios patriam potestatem, ut deducit Pichard. in dicto princip. Instit. de patria potest. à num. 6. Rursus, quia foemina suos non habet hæredes, L. illud 4. §. ad testam. ff. de bon. possess. contra tabul. dicta L. nulla foemina, §. cæteri, Instit. de hæred. qualitat. & different. ibi: Cæteri, qui testatoris juri subiecti non sunt, extranei hæredes appellantur, itaque liberi quoque nostri, qui in potestate nostra sunt, hæredes à nobis instituti, extranei hæredes nobis videntur. Qua de causa, & qui hæredes à matre instituuntur, eodem numero sunt, quia foemina in potestate liberos non habent: & explicat Pichard. num. 5. ubi supra.

12 Hæc patria potestas quamvis moribus civium Romanorum fuerit introducta, nexu divino copulata est, ex L. penultima, Cod. de adoptionibus, ibi: Quis patiatur jura patris naturalis nexu divino copulata ludibrio defraudari: & ibi notant Angel. num. 2. & melius Salicet. num. 3. dicens in terminis: (Nota quod jura patris naturalis sunt divino nexu copulata: & pondera, quod non de omni patre naturali, sed demum de eo, qui pater est filii, quem habet in potestate, & sic ex legitimo matrimonio nati, nam tunc, & patrem, & matrem Deus conjunxit) in Evangelio, Gregor. in proem. titul. 17. part. 4. plures autem modos quibus ea patria potestas acquiritur, ultra eam, quæ ex matrimonio procedit, ponit L. 4. titul. 7. part. 3. ibi: El poderio que han los padres sobre los hijos, se

estabelece en quatro maneras: la primera es por el matrimonio, que es hecho segun manda la sacra Iglesia: la segunda es como si acaeciesse contenda entre algunos, si eran padre, o hijo, y fuesse dado juicio acabado entre ellos que lo eran: la tercera es, como si el padre huviesse al hijo librado de su poder, y despues desto hiziesse el hijo algun yero contra el padre, que el huviesse a tornar a su poder: la quarta es por adopcion, que quiere tanto dezir, como perbijamento: y esto seria como si el abuelo de parte de la madre perbijasse a su nieto. Ca en tal manera caeria el nieto en poder de tal abuelo

Plures autem effectus, qui nascuntur ex hac patria potestate patris in filium, ponunt gloss. 1. & Joan. Ovin. in d. §. 1. numer. 27. inst. de patria potestat. Pinel. in rub. Cod. de bon. mater. 2. part. num. 17. In Regno autem Lusitano, & Castellæ an patria potestas duret in filiis primi gradus, an in ulterioribus descendentibus, infra videbimus. Solvitur patria potestas per emancipationem ex L. liberor. 28. ff. de adopt. §. præterea, §. admonendi, Instit. quibus mod. jus patriæ potest. qualiter autem emancipatio fieri debeat per patrem, ponit Imperator in L. fin. Codic. de emancipat. liberorum, & in d. §. præterea, L. 15. titul. 18. p. 4. & cum sit actus voluntarius, ipse pater si judex erit, poterit emancipare filium ex L. si consul, ff. de adopt. Azeved. in Curia Pisania lib. 2. cap. 12. numer. 9. & limitatur in hoc casu Ordin. Lusit. lib. 3. titul. 23. in antiq. & lib. 3. titul. 24. in novis quatenus prohibent patres jus dicere in causis filiorum, nam ea prohibitio procedit in iis, quæ sunt jurisdictionis contentiosæ, non in iis, quæ sunt jurisdictionis voluntariæ, L. apud filium 18. ff. de manumiss. vindict. Socin. regul. 203. incipit judex in causa sua, vers. primo fallit, Jason. L. qui jurisdictioni, n. 8. vers. sic. quarto, ff. jurisdict. omni judic. non tamen poterit fieri extra judicium, quia requiritur, quod fiat apud judicem ex dictis juribus, vel sufficiet fieri instrumentum emancipationis per notarium, qui

qui dicitur iudex chartularius, & exercet jurisdictionem voluntariam, ut in terminis eleganter decidit *Cron. consil. 238. & 259. lib. 3.* & sequitur *Maranta de ordin. judiciorum 4. part. distinct. 18. num. 4.* dicens se habuisse de facto, & ideo non sufficiet sola nuda voluntas patris, nisi interveniat alicujus iudicis auctoritas, ex *L. 3. Cod. de emancipat. liber.* ibi: *Non nudo consensu patria liberi potestate, sed actu solemnem, vel causa liberantur, nec causæ quibus motus pater emancipavit filium, sed actus solemnitas queritur:* & ibi gloss. verbo *solemni*, interpretatur scilicet iudicis auctoritate, & ibi notant *Bald. Angel. & Salicetus, Corn. dict. consil. 238. num. 1.* nec requiritur causa in emancipatione, sed sola voluntas, ex *dict. L. 3.* & notant ibi citati Doctores: nec filius postquam ita emancipatus est, potest renuntiare suæ emancipationi, & reintrare in patriam potestatem, ex *Corn. in consil. 228. n. 7. lib. 4. Maranta dict. distinct. 18. n. fin.* In Regno autem Lusitano non sunt iudices chartularii, nec tabelliones talem potestatem habent, ideo requiritur quod fiat coram aliquo iudice: si autem filius sit absens, vel infans debet in ejus emancipatione observari dispositio text. in *L. jubemus, Cod. de emancip. liberorum, & L. 16. tit. 24. p. 4.*

In regno Lusitano filii, & filie per matrimonium exeunt de patris potestate, ex *Ordin. lib. 1. tit. 67. §. 4. in antiqua, in nova Ordin. lib. 1. tit. 87. §. 6.* ibi: *Porque segundo estylo de nosso Reyno sempre como he casado, he havido por emancipado, e fora do poder de seu pay,* *Caldas de nominat. quest. 13. numer. 51. ad fin. Molin. Theolog. 1. tom. de justitia, & jure, disput. 227. vers. de jure, & disput. 229. in princ. Costa in L. Gallus, §. & quid si tantum, num. 241. ff. de liberis, & posthum. in 3. part. Barbosa L. 2. §. quod si in patris, ante num. 1. ff. soluto matrimon. Item, & apud Castellanos, in *L. 47. Tauri repetita in L. 8. tit. 1. lib. 5. novæ collect. ibi: El hijo, o hija casado, velado sea avido por eman-**

*cipado en todas cosas para siempre; & notant Palat. Gomes Castillus, Fernand. Gomez, Arias, Joan Matienço in d. L. 8. gloss. 1. num. 1. & ibidem Azeved. Spin. de testam. gloss. 18. num. 81. Pichard. & quidem numer. 7. Inst. quibus mod. jus patr. potestat. solv. ubi facit mentionem utriusque legis Lusitanæ, & Castellanae, & sunt hæc leges contra jus commune, quo attento filius, nec filia per matrimonium non exeat à patris potestate, ut per multa jura probant *Gomes. d. L. 47. n. 1. Matienço d. gloss. 1. n. 1.**

Est tamen differentia inter jus Castellæ, & Lusitanæ, quia ut filius, vel filia per matrimonium exeat de patris potestate, requiritur, quod sit conjugatus, & velatus, nec sufficit esse conjugatum, nisi etiam sit velatus, ut habetur in *d. L. 47. & in dict. L. 8. ibi: Hijo, o hija casado, y velado;* nam ubi in lege plura copulativè requiruntur, omnia debent concurrere, & verificari, ut ejus dispositio locum habeat, *L. si heredi plures, ff. de condit. instit. Bart. L. 1. numer. 2. ff. de justitia, & jure, Joan. Gutierrez conf. 26. num. 1. in Regno Castellæ.*

In Regno tamen Lusitano sufficit matrimonium esse contractum per verba de præsentem absque hujusmodi velationibus, ex *Ordin. ubi supra, ibi: Como he casado, he havido por emancipado, e fora do poderio de seu pay,* & quod ea duo requisita debeant concurrere, & verificari in terminis *dictæ L. Castellæ,* tradunt *Cysuentes in dict. L. 47. versic. & velado, & ultra alios scribentes, ibi, Joann. Gutierrez, §. sui, num. 120. Inst. de hered. qualit. & different. Molina dicta disput. 229. ad fin. Barbosa dict. §. quod si in patris, num. 1. Thom. Sanchez lib. 7. de impedim. disp. 82. n. 7.*

Limitatur tamen ea dispositio legis Castellæ in viduis, quia eis non dantur benedictiones, quæ in primis nuptiis fiunt, *cap. 1. cap. vir autem, de secundis nuptiis, ibi: Vir autem, vel mulier ad bigamiam transiens, non debet à Presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti sint eorum benedictio iterari non debet,* Ber-

Bernard. in præct. crimin. cap. 43. in terminis Cysuentes dict. L. 47. versic. quod intellige, & dicuntur secundæ nuptiæ, omnes quæ contrahuntur post primas, ut docent Doctores in rubr. de secundis nupt. Roland. cons. 71. num. 31. lib. 1. Petrus Cened. collect. 49. ad decretales, n. 2. & hæc non corriguntur per sacrum Concil. Tridentin. session. 24. de reformatione, cap. 1. versic. præterea, ut notant Doctores, Menoch. de arbitr. casu 417. num. 2. Petrus Cened. dict. collectan. 49. num. 1. Navarr. in manuali Latino, cap. 22. num. 83. sub titul. de benedict. Petr. Mossius de matrimo. §. de naturalibus matrimoij a num. 9. Hieron. Ceval. de commun. contra communes. quest. 604. n. 134. & probant Constitutiones Synodales Episcop. Colimbriens. titul. 9. constit. 8. §. ult. & Episcop. Portugallensis, tit. 20. constitut. 6. §. ultim.

Ratio autem quare secundæ nuptiæ non benedicuntur, ultra alias, quas adducit Navarr. ubi proxime, illa est, quia benedictio semel habita durat, & qui convolat ad secundas nuptias, cõmunicat socio, vel sociæ eam benedictionem, quam semel consecutus, vel consecuta fuit in primis nuptiis, sicut aqua benedicta aquæ non benedictæ cõmixta benedictionem impertitur, cap. quod in dubiis, de consecration. Eccles. vel altar. hanc rationem afferunt Ansbarr. Abb. & alii in dicto cap. 1. de secund. nupt. Menoch. dicto casu 417. num. 7. sequitur Salzedo ad præct. Bernard. Dias, cap. 74. verbo benedici, qui videndus est verbo, iterari, post alios, & Henriq. lib. 11. de Sacrament. matrimo. cap. 16. §. 2. & Fr. Emmanuel Roder. in sua 1. part. cap. 239. ad finem, pro maiori explicatione hujus articuli, & Jacob. de Grass. lib. 1. 2. p. cap. 12. à n. 48.

Apud Gallos etiam servatur, quod per matrimonium filius, vel filia exit à patris potestate, sic dicit Boer. consuet. Bituricensibus, titul. 1. §. 4. column. 2. Tiraq. L. 1. Connubial. num. 3. & 4. Matienço dict. L. 8. gloss. 1. num. 3. Petrus Gregor. lib. 11. syntagmat. juris universi

cap. 10. num. 10. & ita apud Gallos, & Lusitanos sufficiunt illa sponsalia contracta in facie Ecclesiæ, quæ faciunt matrimonium de præfenti, L. nuptias, ff. de regulis juris, L. sancimus, Cod. de nuptiis, cap. de sponsalibus, cap. pen. Concil. Tridentin. session. 24. in decreto, de reformatione, cap. 1. in cuius explicatione videndus est Hieronym. Ceval. d. q. 604. ubi singulas illius particulas explicat, & hanc differentiam advertit Matienço d. gloss. 1. n. 4.

Solvitur igitur per matrimonium patria potestas, tam quoad masculos, quam quoad foeminas, quia licet de jure communi non exeant à patris potestate, L. 2. §. quod si in patris, ff. solut. matrimo. L. in fin. ff. de liber. homin. exhibend. L. patri datur, ff. de adulter. L. si uxorem, ubi gloss. Alber. Bald. & Salic. Cod. de vund. insert. Recipit hæc doctrina eam ampliationem, ut procedat, licet matrimonium contrahatur invitis parentibus, quia licitum est ex d. cap. 1. Concil. Tridentin. dict. session. 34. Cov. de sponsalibus 2. part. cap. 3. §. 8. num. 1. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 452. n. 8. Peres ad L. 1. titul. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 25. quos refert Gutierrez. Canonic. questio. 1. part. cap. 20. num. 1. & 2. Petrus Cened. collectan. 88. ad decret. num. 7. & ita quod per matrimonium contractum invitis parentibus, filii, vel filia liberentur à patris potestate, tenet Molina Theologus dict. disputat. 229. vers. ultim.

Ex ea emancipatione, quæ fit per matrimonium, inducuntur multi effectus. Primus effectus est, quod licet emancipatio, quam concedit filio, per ingratitudinem filij in eum commissam revocari possit, L. 1. Cod. de ingrat. lib. ubi glossa docens qua actione pater agere debeat pro rescissione emancipationis filii ingrati, & ibidem Bald. Angel. & Salicet. idem Bartol. Bald. Fulgos. in L. qui liberatus, ff. de adoption. Rodofre. Benevenut. in suo tratu libello-rum, 4. part. in rubr. de accusation. vel actione ingrati, adde L. fin. tit. 18. p. 4.

ibi *Ingrati*, son llamados los que no agradecen el bien hecho que les hazen, que quier tanto dezir en Romance, como desconoscinetes, y a tales ya que en lugar de servir aquellos de quien lo reciben, y de ello gradecer, y erran malamente contra ellos, haziendoles muchos des servicios de palabra, y de hecho, esto es una de las grandes maldades q̄ hombre puede hazer. Y por ende el su hijo que fuesse emancipado hiziessse tal yerro como esto contra su padre, deshonrando malamente de palabras, ò de hecho, deve ser tornado por ende en su poder; & ibi notant *Montalv.* & *Gregor.* quòd filius emācipatus propter injuriam verbalem, aut facti, patri illatam, reducitur tanquam ingratus ad patris potestatem.

39 Tamen emancipatio, quæ fit per matrimonium, non revocatur per ingratitudinem commissam per filium, quod ita tenent *Oros.* in d. L. qui liberatus ad fin. *Joan. Gutierr. dict.* §. sui, num. 122. *Instit. de hered. qualit. & different.* *Alphons. de Azeved. dict.* L. 8. num. 53. ubi alios citat, & in L. 2. titul. 1. n. 7. lib. 1. novæ collect. nam emancipatio, quæ fit per patrem, est concessio ipsius, L. si vivamatre, *Cod. de bonis maternis*, L. cum oportet, §. cum autem. *Cod. de bonis quæ liber.* ubi *Bald. Castell. in d. L. 47. Taur.* gloss. 2. *Azeved. d. L. 8. num. 8.* & subjicitur revocationi propter ingratitudinē in patrem commissam, *Lara in L. si quis à liberis*, §. ex his, num. 12. ff. de liberis agnoscendis, *Azeved. in eadem L. 8. n. ult.* & emancipatio, quæ fit per matrimonium, est actus legis, quippe qui inducitur per ipsam legem sine facto patris, ideo non subjicitur revocationi per ingratitudinem, sicut non subjiciuntur omnes aliæ emancipationes, quas facit coactus, & non voluntariè, ut in casibus cumulatis per glossam, §. ultim. *Instit. quibus modis jus patr. potest. solv.* L. 18. titul. 18. part. 4. *Molin. Theologus dicta disputatione 229. versic. insequentibus*, & in versic. post emancipationem: hanc doctrinam tenet cum *Gregor. in d. L. fin. verbo voluntariè.*

Secundus effectus est, quòd censetur filius, vel filia, emancipatus, vel emācipata quoad omnes effectus utiles, & damnosos filio, vel filia, quod in terminis *dict.* L. 47. *Taur.* tenent *Castill. ibi*, verb. sea havido, versic. intellige, *Gomes. num. 3. Gutierr. dict.* §. sui, numer. 121. *Matienco in dict.* L. 8. gloss. 3. num. 21. & *Azeved. ibi*, num. 50. qui reprobant *Roder. Soares in L. 8. titul. 11. lib. 1. fori legum*, num. 23. & contra citatos per *Gaspar. de Baeça de non meliorand. dotibus filiarum*, cap. 16. num. 35. eandem opinionem contra Soares tenet *Joan. Gratian. regul.* 198. num. 2. & in Regno Castellæ hoc non habet dubium propter illa verba *dict.* L. 47. *Taur.* & *dict.* L. 8. ibi: *En todas las cosas para siempre*, quæ sunt verba universalialia, & omnes casus comprehendunt, & nullum excludunt, *L. Julian. ff. de legat. 3. capit. Romanorum* 19. *distinct.* & ita advertit *Castill. d. L. 47. Taur.* gloss. 2. & *Gomes. num. 3. Azeved. alios referendo in dict.* L. 8. num. 50. quicquid teneat *Mieres de maioratu* 4. parte, *quest. 1. limitat. 1. numer. 5. ad finem*, contra quem tenet *Joan. Garcia dict. regul.* 198. num. 1. *ad finem*, & *Sanches d. disp.* 82. n. 7.

Et idem recipiendum est in nostro Regno Lusitano, quia licet *Ordinat. antiqua*, & moderna locis citatis non loquantur per verba universalialia, loquuntur tamen per verba indefinita, ut patet, ibi: *Porque segundo estylo deste Reyno sempre como he casado, he havido por emancipado, & fora do poderio de seu pay*, & oratio indefinita æquipollet universaliali, quando à lege profertur, gloss. cap. ut circa, ubi *Domin. num. 4. de ilect. lib. 6. Dyn. in rubr. de regulis juris in 6. col. 3. vers. circ. secundum*, *Bartol. & Bald. L. si pluribus*, ff. de legatis 2. *Cagnol. in L. 1. n. 9. ff. de regulis juris*, *Covar. variarum resolutionum*, lib. 1. cap. 13. n. 8. *Barbos. in L. 1. ff. soluto matrimo. 1. part. n. 4. ad finem.* Item ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, *L. non distinguemus* 37. ff. de arbitr. gloss. fin. in *L. 3. ff. de offic. præsid.*

46 Tertius effectus est, quod ea emancipatio perpetuò durat, etiamsi cesset causa, ob quam fuit inducta, *L. qui liberatus* 12. ff. de adoptionibus, ibi: *Qui liberatus est patria potestate, is postea in potestatem honeste retineri non potest: Authent. constitutio, quæ dignitat. verbo, generaliter, collat. 6. Castell. d. L. 47. Taur. verb. para siempre, & ibi Fernan. Arias, num. 34. Menchac. lib. 1. de succession. progressu, §. 1. num. 25. Angel. in L. 1. de meliorationibus, gloss. 10. num. 4. Matienço dict. L. 8. gloss. 3. n. ultim. & ibi Azeved. num. 52. ubi ex eo inferunt, quod soluto matrimonio non redit superstes viduus, vel vidua in patris sui potestatem, à qua semel per matrimonium fuerunt liberati, quicquid aliut teneat *Cassan. cõsuetud. Burgund. rubr. 473. §. 1. verb. en puissance de son mari, n. 21. Tiraquel. post leges connubial. gloss. 3. à num. 1. Boer. decis. 197. num. 4. dicens hanc opinionem, quod cessante causa reincidat in patris potestatem, ubique servari, sed neque in Regno Castellæ, neque in Regno Lusitanæ ea opinio servatur, sed contraria, juxta eorum leges, & consuetudines.**

48 Quartus effectus est, quod filij suscepti à conjugato non sunt in avi potestate, sed tantum sunt in patris sui potestate, ut inferunt *Gomes. d. L. 47. num. 3. versic. septimo, Matienço in dict. L. 8. gloss. 3. num. 1. Molina d. disput. 227. versic. de jure, & dict. disp. 229. in principio. Est tamen unus casus apud Castellanos, in quo nepotes esse possunt in sui patris potestate, quando sunt suscepti à filio conjugato, antequam sit velatus, quia cum requiratur copulativè, ut filius sit conjugatus, & velatus in facie Ecclesiæ, ex *d. L. 47. Tauri, & d. L. 8.**

49 non sufficit esse conjugatum, & ex justis nuptiis filium suscipere, ad hoc intentum, ut exeat de patris potestate, nisi suscipiat post velationem, *Sanchez d. disput. 82. num. 70. advertendo quod illa velatio idem est, quod benedictiones suscipere, quæ non sunt de substantia matrimonij, nec peccatum committunt, li-*

cet consumment ante acceptas benedictiones, quia Concilium Tridentinum in *d. cap. 1. session. 24. in decreto de reformation. hortatur conjuges, ut ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, quod est de consilio, & non de præcepto, ut per Navarr. in Manuali Latino, cap. 22. num. 83. sub titul. de benedictionibus, Henriq. lib. 11. de Sacrament. Matrimon. cap. 16. §. 3. Emman. Roder. in sua summa, 1. part. conclus. 4. Lancell. Conrad. in templo omn. jud. lib. 2. cap. 12. numer. 21. & eandem partem sequuntur alij, aliis renuentibus, quos refert Hieronym. Ceval. d. quest. 604. num. 332. & seqq. nisi fiat in contemptum ea cohabitatio ante benedictiones acceptas, vel cum scandalo, secundum *D. Thom. in quart. distinct. 29. articulo 2. Sylvest. verbo, debitum, §. 9. Covarr. de sponsalibus 2. part. cap. 47. num. 12. Armilla aurea, verbo, debitum, §. 12. Jacob. de Graff. lib. 2. casuum conscient. cap. 81. num. 1. docens quomodo id dicatur fieri ex contemptu, & novissimè Thom. Sanchez lib. 3. disput. 12. cum quo declarata, tractat enim hunc articulum referendo opiniones diversas, & componendo per conclusiones, & de his benedictionibus tractant *Constitutiones Synodales Episcopat. Portugallensis, tit. 10. const. 9. & Episcopatus Colimbriens. titulo 9. constit. 8.***

Atque ita filios susceptos ex filio conjugato non velato, sive ante benedictiones acceptas, manere in potestate avi sui, & non patris, tenet in terminis leges Castellæ, *Gomes. in eadem L. 47. ad finem, & in 1. tom. cap. 4. num. 2. & Azeved. in d. L. 8. num. 22. quod non habent locum in Regno Lusitano, in quo ut filius exeat de patris potestate non requiruntur tales benedictiones, sed solum contractum esse matrimonium, ut advertit *Costa in L. Gallus, §. & quod sitantum, 3. part. num. 242. ff. de liber. & posthum.**

Quintus effectus est, quod usus fructus bonorum adventitiorum filij, quem

pater habebat ratione patriæ potestatis finitur per eam emancipationem, quæ inducitur ex matrimonio, quod licet in terminis juris cõmunis recipiat aliquam distinctionem, ex *Boer. decis. 197. num. 1.* & *Joann. Cephal. conf. 423. n. 55. lib. 1.* tamen in terminis legis Castellæ, finitur eo ipso, quod filius, vel filia est cõjugatus, vel conjugata, velatus, vel velata ex *L. 48. Taur.* & ex *L. 9. titul. 1. lib. 5.* ibi: *Mandamos que daqui adelante el hijo ó hija, casandose, y velandose, ayan para sí el fructo de todos sus bienes adventicios, puesto que sea vivo su padre, el qual sea obligado a gelo restituir, sin le quedar parte del usufructo dellos;* & in utraque lege notant Doctores, præcipuè *Cyfuentes*, qui in versic. in eadem lege, testatur per eam corrigi, *L. cum oportet §. cum autem, Cod. bonis quæ liberis,* & in *§. hoc quoque, Instit. per quas personas nob. acquiritur, L. 5. titul. 18. part. 4.* ubi *Gregor. Lop. Pichard. in d. §. hoc quoque, num. ultim.*

56 Idem cautum est in *Ordin. Lusitan. antiqua, lib. 1. titul. 77 §. 4.* & *lib. 4. tit. 78. §. 2.* & in *nova Ordin. lib. 1. tit. 87. §. 6.* & *lib. 4. titul. 97. §. 19.* ibi: *E se o filho estando sob poder de seu pay ganbasse alguns bens por outra via alguma que se chama em direito adventicia: havrà o filho a propriedade delles, & o pay os usufructos em quanto o filho estiver sob seu poder, & tanto que for emancipado, ou casado, logo lhe seraõ entregues, para delles haver a senborio comprido, como de cousa sua propria: & ita tenent *Pinel. in L. 1. Cod. de bonis maternis, 1. part. num. 34. ad finem,* & *Molin. Theolog. disputat. 229. versic. pater autem,* ubi dicit in hoc Regno Lusitano, eo ipso quod pater filium emancipat, universum amittit usufructum, quem in bonis adventitiis habet, & quod id procedit, licet filius, vel*

57 filia contrahant nuptias sine consensu, & licentia patris, quod idem tenent *Cyfuentes versic. sed dubitatur,* & *Gomes. num. 6. in d. L. 48. Taur. optimè Faquin. lib. 6. controvers. jur. cap. 35.*

Unde non admittetur in his Regnis

Castellæ, & Lusitanæ distinctio *Boer. 58. decis. 197. num. 5.* & *Joan. Cephal. dict. conf. 423. num. 55. lib. 3. allegantes Palat. Rub. in repetition. rubr. §. 43. in repetition. cap. per vestras, notab. 3. §. 3. num. 26.* quia *Imo. Palat. dict. §. 43. column. fin. versic. bodie tamen,* dicit practitari, quod per contractum matrimonii liberatur filius à patris potestate, & pater perdit usumfructum in totum, quia filius, qui duxit uxorem, habetur pro emancipato, quoad omnia, ex *d. L. 47. Taur.* & idem est apud Lusitanos, ex *Ordinat. sive matrimonium fiat de consensu patris, sive sine ejus consensu, & indistinctè hanc partem sequitur Faquin. d. cap. 36.* faciens mentionem de consuetudine Lusitanæ, & *Castill. de usufructu, lib. 1. cap. 5. à n. 80.*

Hoc tamen procedit in filiis pube-59 ribus, qui ætatem habent legitimam ad contrahendum matrimonium, non verò in filiis impuberibus, inter quos non possunt nuptiæ consistere, quia licet contrahant in facie Ecclesiæ coram Patrocho, & testibus, juxta formam Cõcilij, quia tamen inter tales non potest dari consensus cõjugalis ante pubertatem, *cap. tuæ de sponsalibus, cap. 1. §. idem quoque, de desponsatione impuber. lib. 6.* nec valet matrimonium, nec solvitur patria potestas, nec pater perdet usumfructum ex traditis per *Bartol. Alexand. & Fas. in L. si ante nuptias, ff. soluto matrimonio,* & per eos hanc declarationem fecit. *Gaspar de Baeça de decima tutoris, cap. 4. num. 30.* & eum sequitur *Azeved. d. L. 9. n. 19.*

Ampliatur hæc limitatio, licet post60 advenientem pubertatem, maneat in eodem matrimonio, cohabitando, & copulam habendo, quia quanvis ante Cõcilium Tridentinum, *in d. cap. 1.* matrimonium inter impuberes non contractum coalescat per carnalem copulam, vel per alios modos, de quibus in *d. §. idem quoque;* tamen post Concilium hæc jam cessant, quia eo attento jam oportet, quod interveniat consensus conjugal, qui non potest præstari ab his, quo-61 rum

rum ambo, vel alter saltē sunt in ætate impubere, imò eorum verba de præsentī prolata in ea ætate impubere resolvuntur in sponsalia de futuro juris intellectu, & est necessarium, quòd denuo adveniente pubertate contrahant rursus, expressumque consensum conjugalem declarent coram Parocho, & testibus: sic tenent *Joan. Gutierr. de jurament. confirm. 1. part. cap. 51. num. 12. & sequent. Joan. Matienço in L. 1. titul. 1. gloss. 1. à num. 18. lib. 5. novæ collect.* idem pro, & contra disputando tenet idem *Gutierr. Canonic. quæstion. cap. 18. ubi num. 4.* dicit, quòd ita declaraverunt Reverendiss. Cardinales à Sede Apostolic. deputati ad declarationem dubiorum sacri Concilij Tridentin. & rursus, *num. 6. in fine* testatur, quòd ita judicavit, allegans quòd suam opinionem fuit secutus *Matienço loco citato*, eandem opinionem tenuerunt *Henriq. lib. 11. de Sacrament. matrim. capit. 3. §. 7. Frater Emmanuel Rodr. in 1. part. suæ summæ, cap. 216. versic. la secunda, Didacus Peres in L. 1. titul. 1. lib. 5. Ordinam. pag. 41. versicul. sexto, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. num. 51. & 99. Spinus de testament. gloss. 15. princip. num. 61. Hieron. Cevall. d. quæst. 604. numer. 22. & 23.* quicquid contrarium teneat *Thom. Sanchez lib. 1. de sponsalibus disput. 51. n. 15.* cujus opinio est explodenda, cum in contrarium sit decretum Concilij, & declaratio illustrissimorum Cardinalium, & communis opinio Doctorum post Concilium.

63 Hinc descendit notabilis limitatio ad leges Castellæ, & Ordinat. Lusitana locis citatis, ut non finiatur patria potestas, nec ususfructus, quem pater habet in bonis filij, qui impubere ætate existens matrimonium contraxit, etiam in facie Ecclesiæ coram Parocho, testibus, adeo quòd si confisi in primo consensu, in eo perseverent cohabitando, non erit matrimonium, sed resolvetur in sponsalia de futuro, & apertè decipientur secundum limitationem *Azeved. d. num. 19. cum Baeça. d. cap. 4. n. 20.*

& interim dum matrimonium non ratificant in facie Ecclesiæ consensum conjugalem repetendo, non amittet pater patriam potestatem, nec ususfructum.

Nec omittendum duxi, quòd *Cy-64 fuentes in d. L. 47. Tauri*, ante finem tenuit, quòd ea lex liberans filium à patria potestate per matrimonium, & velationem, procedat etiamsi matrimonium sit nullum, obstante aliquo legitimo impedimento per *gloss. in cap. delectus de sponsalibus*, & sequitur *Azeved. d. L. 8. num. 11.* in quo videntur contrarie his, quæ proximè diximus: nisi dicamus eos esse intelligendos, quando matrimonium contractum fuit bona fide, & in facie Ecclesiæ, & erat ignorantia in impedimento facti, quia licet postea annulletur detecto impedimento, nihilominus durabunt alij effectus ex eo matrimonio producti, ut legitimitas ñiorum ex eo susceptorum, juxta *cap. penult. qui filij sint legitimi gloss. cap. referente, eodem titulo, Bald. L. qui contra, num. 4. Cod. de incest. nupt. Capola cons. 50. lib. 2. Jason. cons. 156. column. 1. & 2. lib. 4. Capra cons. 156. Molina Hispan. de primogen. lib. 3. cap. 1. à num. 12.* non verò quando impedimentum jam aderat & sciebatur ab ipsis contrahentibus, ut quia erant consanguinei, vel affines in gradu prohibito, vel propter justum metum, quia statim à principio fuit nullum, quia nec in gradu consanguinitatis, vel affinitatis de jure Canonico prohibito valet matrimonium sine dispensatione Apostolica, nec valet matrimonium contractum justo metu *cap. gemma de sponsal. Covarr. de sponsalibus. 2. part. capit. 3. §. 4. Armilla aurea, verbo, coactio 4. Henriq. lib. 11. de Sacrament. matrim. c. 9. §. 1.* de qua materia facit plures declarationes *Thom. Sanchez lib. 4. de Sacram. matrim. in 1. tomo: nec operabitur effectum, nisi sublato impedimento ratificetur per novum consensum coram Parocho, & testibus, ut tenent Joann. Gutierr. d. quæst. 18. canonic. quæstion. 1. part. num. 7. Spinus de testam. gloss. 15.*

principali, num. 61. Petrus Mossius de contractibus, titul. de matrimon. in §. de divisione matrimonij, num. 5. ad fin. Petrus Cenedus, collectan. 93. num. ultim. ad finem, ad decretales, Hieron. Ceval. d. question. 604. num. 8. & 19. Fr. Emman. Roder. d. cap. 116. vers. la segunda.

- 67 Ex his, quæ diximus in 4. & 5. effectu, qui resultat ex emancipatione inducta per matrimonium, infertur annotatio ad Ordin. antiq. lib. 1. titul. 67. §. 6. ad fin. Regni Lusitani, ubi ea lex imponebat patri, vel avo necessitatem faciendi inventarium bonorum per mortem uxoris, vel alterius, quando ex illis supersunt filij impuberes, vel minores 25. annorum, intra duos menses à die mortis computandos, coram iudice pupillorum, pœna imposita amittendi successionem eorum, si non faciant inventarium intra illud spatium, & subjungebat hæc verba: *E mais se for seu pay, ou avò, serà privado do usufructo de seus bens*, nam respectu avi stare non potest ea decisio, quia in eo casu cum privabat avum usufructu bonorum adventitiorum nepotum, præsupponebat eum habere,
- 68 quia privatio præsupponit habitum L. 1. ff. quibus modis usufruct. amittatur, L. manumissiones, ff. de justitia, & jure, ubi Fason. num. 12. Everard. in topic. in loco de privatione ad habitum: sed avus
- 69 non habet nepotes in potestate in Regno Lusitano, ut supra deduximus; ergo non potest habere usumfructum avus in bonis adventitiis nepotum, ac cessante patria potestate, à qua causatur usufructus paternus in bonis filiorum, & nepotum, in principio Institut. per quas personas nobis acquiritur, nec potestas
- 70 egreditur filiorum primum gradum, & ita hanc annotationem fecit Costa in d. §. & quid sit tantum, num. 242. & ideo in nova Ordin. non repetuntur ea verba, & illa privatio usufructus tantum restricta est ad patrem, non facientem inventarium intra duos menses computandos à die mortis uxoris superstitibus filiis minoribus 25. annorum, & imponitur ea privatio per verba de futuro, ibi: E

mais se for seu pay, serà privado do usufructo de seus bens: & ideo oportet, quod pater accusetur, & super ea privatione feratur sententia ex doctrina Bald in L. jubemus, num. 2. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, Tiraquel. in L. si unquam, verbo, revertatur, à n. 39.

Plures alios effectus resultantes ex emancipatione per matrimonium prosequuntur Gomes. d. L. 47. Taur. numer. ultim. Cald. in L. sicuratorem, verb. læsis, à num. 48. Cod. de in integr. restitut. Azeved. in d. L. 8. quos consule. Quod autem per Clericatum filius non exeat de patris potestate (quod est assumptum hujus allegationis) probatur in Authent. Presbyteros, Cod. de Episcopis, & Clericis, cap. constitutus, ubi Abb. num. 3. de restitut. in integrum, idem Abb. in cap. indecorum, de etate, & qualitate, Belamera decis. 731. ad fin. Boer. decis. 121. numer. 12. Peres ad leges Ordinam. lib. 1. titul. 3 L. 1. column. 112. vers. præterea, Angel. num. 5. & Joann. Ovin. in §. filiusfamilias, Instit. quibus mod. jus patriæ potestat. solvitur.

Quod etiam procedit in Sacerdote, quia nullus ordo Sacerdotalis liberat filium à patria potestate infra Episcopatum. Innocent. d. cap. indecorum, de etate, & qualitate; & est communis ex Fason. in d. L. patre furioso, n. 50. Molin. d. disput. versic. sexto, Alvar. Valsc. consult. 108. num. 30. ex quibus convincitur non bene dixisse gloss. in d. cap. indecorum, nec in cap. cum voluntate de sententia excommunicat. quod ex quolibet ordine Sacerdotali solvitur patria potestas, ut etiam tenuerunt Bartol. in d. L. patre furioso, ad finem, & in Auth. constitutio, quæ de dignitatibus, §. palam, Bald. in L. apud hostes, num. 6. Cod. de suis, & legitimis hæredibus, referendo Hosliens. in d. cap. indecorum, Fason. in d. L. qui se patris, num. 18. Cod. unde liber. Guido dec. 382. n. 2. Mier. de maiorat. 4. part. limitat. 1. quest. 1. num. 5. Joann. Gratian. regul. 198. n. 1.

Nec item bene dixit Didacus de Spino de testam. gloss. rub. 4. n. 21. dum dixit

dixit hoc communiter tenere Doctores in *d. cap. indecorum*, quod per Sacerdotium filius liberatur à patria potestate, cum in contrarium sit communis opinio, ut testantur *Caldas in d. L. si curatorem, verbo, lesis num. 130. & Joan. Gratian. d. regul. 198. num. 2.* possunt tamen com-

75 cordari opiniones, quòd per Clericatum, & Sacerdotium non liberatur filius familias à patria potestate, quoad omnes effectus, sed quoad aliquos: ut per *Anton. in dict. cap. indecorum, num. ult. Caldas d. verbo, lesis, n. 130. versic. tamen, Orosco. in dict. L. patre furioso num. 10.*

76 declarando, quòd liberat quoad spiritualia, non quoad temporalia. *Gratian. d. num. 5. & refertur in 1. tomo communium opin. lib. 8. titul. 29. versic. & quavis, & probatur ex cap. fin. de judic. lib. 6. Joann. Gutierr. de tutel. lib. 3. capit. 32. num. 5.*

77 Sicut nec etiam militia sæcularis, vel senatoria dignitas solvit patriam potestatem ex *dict. §. filiusfamilias*, ubi *Joann. Ovin. num. 5. Bald. in L. si maritus, Cod. de patria potestate, Jason. dict. L. patre furioso, ad finem*, dicunt idem esse in doctoratu, refertur in *dict. tit. 29. commun. versic. nec etiam tollitur, Alvar. Valasc. d. consult. 108. num. 22.* Sunt ta-

79 men plures dignitates, per quas filius exit à patris potestate: nempe dignitas Episcopalis, ut probatur in *d. Authent. constitutio, quæ de dignit. collat. 6.* unde desumpta est *Authent. sed Episcopalis, Cod. de Episcopis, & Clericis*, idem probatur in *capit. per venerabilem, qui filij sint legitim. gloss. L. 1. ad fin. ff. ad Senat. consult. Macedon. Bart. in L. maritus, Cod. de patr. potest. L. 65. titul. 5. part. 1.* ubi *Montalv. & Gregor. Lopes, Molina Theolog. dict. disput. 229. versic. sextus, gloss. verbo, illico, Angel. num. 5. Ovin. num. 3. Pichard. numer. 3. in d. §. filiusfamilias, Joan. Gratian. d. regul. 198. in princip.*

80 Hæc solutio patriæ potestatis per Episcopalem dignitatem non est quoad omnes juris effectus, tam utiles, quàm nocivos filio, sicut diximus in filio eman-

cipato per matrimonium, sed tantum quoad effectus utiles filio Episcopo, ut probatur in *d. Authent. constitutio, quæ de dignitat. §. ultim. Bart. L. item in potestate, ff. qui sunt sui, vel alien. jur. Jason. numer. 49. & Orosco. col. 226. in d. L. patre furioso, Guilhelm. Benedict. in cap. Raynuntius, verbo, si absque liberis 2. num. 52. de testament. Gregor. Lop. in L. 14. titul. 18. gloss. fin. partit. 4. Joan. Ovin. & Pichard in d. §. filiusfamilias, alios citando, & Joan. Gratian. d. regul. 198. n. 6.*

Hinc descendit, quòd talis filius⁸¹ Episcopus retinet jura civitatis ex eadem *Authent. constit. quæ de dignitatibus, §. illud*, & ibi notat *Angel.* & est communis opinio, de qua per *Gomes. 1. tomo cap. 9. num. 11. Gutierr. §. sui, num. 11. Institut. de heredum qualitat. & differ. quos refert, & sequitur Joan. Gratian. d. regul. 198. num. 6. & 7. Molin. Theol. d. disput. 229. versic. octavus: quod idem in Cardinalibus docent Barbat. in tractat. de Cardinal. 1. part. quest. 1. n. 69. post glossam, in Extravagant. execrabilis, verbo, sublimitatem de præbend. inter communes, refertur in 2. tomo, Commun. d. titul. 29. versic. item filiusfamilias creatus, Covarr. cap. quia nos de testam. num. 5. Molin. dicta disputat. 229. vers. sextus.*

Solvitur item potestas per dignita-⁸² tem patriciatus, de qua per *Imperatorem in d. §. filiusfamilias, Institut. quibus modis jus patriæ potestat. solvit. ibi: sed ex constitutione nostra summa patriciatus dignitas illico imperialibus codicillis præstitis filiū à patria potestate liberat: quis enim patiatur patrem quidem posse per emancipationē modum potestatis suæ nexibus filium liberare, imperatoriam autem celsitudinem non valere eum, quem sibi pater elegit, ab aliena eximere potestate: & fait textus iste deductus à L. fin. Codic. de consulib. lib. 2. ubi Justinian. addit alia verba, ibi: Ne si contrarium approbetur, per quamcumque machinationem imperialis maiestas minui videatur, & hoc quidem rarò contingere satis*

certum

cētum est, nemo enim facile respexit fili-
 um familias in patriciatus honorem pro-
 vectum, quemadmodum in consulibus hæc
 res usitata est? Sed ne quin in parte tem-
 poris tale eveniat, & sine legibus invenia-
 tur, ideo hæc nobis visa sunt sancienda,
 83 & ibi notant gloss. Bartol. Lucas de Pe-
 na, & Platea idem scribentes in d. §. fi-
 lius familias, & in L. 7. titul. 18. part. 4.
 & ibi hanc dignitatem patriciatus trans-
 84 cribit in dignitatem de Conselheiro de
 Imperador, ou Rey, & eo ipso quòd est
 electus, & literæ electionis præsentatæ
 electo, inducitur solutio patriæ potesta-
 tis, ut docent gloss. Bartol. Lucas, &
 Platea, in d. L. final. Doctores in d. §.
 filius familias, & sic intelligenda est d.
 L. 7. ibi: La primera dellas es, quando el
 Emperador, ò Rey elege a alguno por su
 Consejero. Ca luego que tal eleccion es he-
 cha, y el Imperador, ò El-Rey lo haze sa-
 ber a aquel que elige, ò diziendole gelo el
 mismo por palabra, ò embiando gelo dezir
 por algun hombre, ò por su carta, sale por
 ende de poder de su padre, y a tal consejero
 como este llaman en Latin patricio, que es
 assi como padre del Principe: de ea agit
 Petrus Tholos. syntagm. lib. 47. cap. 16.
 85 Solvitur item patria potestas per di-
 gnitatem Consulis, vel præfecti Prætorio,
 quæ correspondet a Juiz geral da
 Corte do Imperador, ou Rey, dignitas
 86 consulis, y Adelantado mayor da Corte,
 dignitas præfecti Prætorio, que es puesto
 como en lugar del Rey, y que es mayor que
 todos los otros oficiales para juzgar, y li-
 brar en ella todos los pleytos del Reyno, y
 las alçadas de los Fuezes de Corte, que
 vcnieren ante ello, y este tal es puesto en
 tanta dignidad. Ca assim como no pueden
 appellar de sentenciam que dà el Impera-
 dor, ò El-Rey. Bien assi no se puede al-
 car de la que dà el tal Prefecto Pretorio,
 mas puedenle pedir merced que vea, ò
 emiende su sentenciam; & ita declaratur
 in L. 8. titul. 18. part. 4. & de dignitate
 Consulis habetur in L. 2. Codic. ubi Sena-
 87 tor, vel clarissim. & in dicta Authent.
 constit. quæ de dignitatib. §. nunc autem,
 per quam corrigitur dictus §. filius fami-

lias, dum dicebat, quòd consularis di-
 gnitas non liberabat à patria potestate,
 ut ibi advertit gloss. verbo, non liberat, ad
 finem: & in dict. L. fin. schol. ultim. &
 de dignitate Præfecti Prætorio tractat
 L. 1. ff. de offic. Præfecti Pretor. L. si
 quis adversus, Authent. quæ supplicatio,
 Cod. de precibus Imperatori offerend. &
 de ejus effectu in liberando à patria po-
 testate agit Imperat. in dicta Authent.
 constit. quæ de dignitatibus, vers. & si
 quos nos, de ea agit Petrus Thol. lib. 47.
 cap. 15.

Occurrit alia dignitas, quæ vocatur⁸⁸
 Præfectus urbis, de qua agitur in L. 1. ff.
 de officio Præfect. urb. & hæc liberat fi-
 lium à patria potestate, ex d. Authent.
 constitutio, quæ de dignitat. dict. versic.
 & si quos, & ex L. 9. tit. 18. part. 4. Alia
 est dignitas Quæstoris, de qua agitur in
 L. 1. ff. de offic. quæstor. & hæc liberat
 filium à patris potestate, ex L. 10. d. tit.
 18. p. 4. Tholos. d. lib. 47. cap. 35.

Alia est dignitas, quæ vocatur Ma-⁸⁹
 gister militum, de qua in titulo, Cod. de
 officio magistri militum, L. 16. titul. 9.
 part. 2. nam hæc liberat à patria potesta-
 te, dicta Authent. constit. dict. versic. &
 si quos, L. 11. dicta L. 18. part. 4. de ea
 agit Tholosan. dicto lib. 47. cap. 18. Alia⁹⁰
 est dignitas Procuratoris fisci, & alia
 quæ vocatur Princeps agentium in rebus
 ex L. fin. Cod. de Princip. agentium in⁹¹
 rebus, & ad hoc propositum citat etiam
 Lucas de Pen. L. 5. Cod. de Consulibus,
 lib. 12. sed est in L. fin. Cod. de decurion.
 lib. 10. & probat L. 12. dict. tit. 18. p. 4.
 Tholos. lib. 49. cap. 7. Vestrius ad præct.
 Roman. Cur. cap. 8. lib. 12. Alia est digni-⁹²
 tas Magistri sacri scrinij libellorum, quæ
 vocatur Cancellarius, & ha de ter em
 guarda os sellos do Imperador, ou do
 Rey, & as arcas dos escritos da Chan-
 cellaria, & deve ver, & examinar todas
 as cartas que vem á Chancellaria antes
 que as sellem, & passar as que entende
 que são direitas, & as outras cancella-
 das, de qua dignitate latè agitur in L. 4.
 titul. 9. part. 2. & apud Lusitanos in Or-
 dinat. lib. 1. titul. 2. & specialia hujus di-
 gni-

- nitatis refert *Gregor. dict. L. 4.* & quòd liberet à patris potestate, probat *L. 13. titul. 18. part. 4. de ea Tholosan. lib. 47. cap. 29.*
- 93 Additur alia dignitas, quæ solvit patriam potestatem, quæ vocatur Notarius Imperatoris, vel Regis, cujus officium versatur em notar, & registrar os privilegios, & cartas que sahem da Corte, ou que enviaõ de outra parte, que manda El-Rey registrar por haver memoria della, sendo mister, & deve fazer notar todos os pleitos que se livrarem ante El-Rey, ou ante o Prefecto pretorio, de quo officio agitur in *L. 7. titul. 9. part. 2. ubi gloss. & eos notarios vocat, secretarios hodie, & quòd summè honorandi sunt, quos Princeps ipse honorat, secreta sua eis committendo, ut in L. proximos, Cod. de proxim. sacr. scrip. lib. 12. & ista dignitas liberat filium à patria potestate, ex L. 13. titul. 18. part. 4.*
- 94 Has omnes dignitates, quæ liberant filium à patria potestate, refert *Platea in d. L. fin. num. 1. Codic. de decurionibus lib. 10. cum Imperatore, ibi, & Molina Theologus dicta disput. 229. versicul. octavus.*
- 95 Datur tamen quædam differentia, quia dignitates patritiatus, & cõsularis sola electione intimata electo, filium liberat à patria potestate, cæteræ verò non liberant, nisi ubi administrare coeperit ex *gloss. verbo, illico, Platea d. L. fin. num. 3. Cod. de consulibus.* Rursus non cessat dicta liberatio à patria potestate, licet cesset illa dignitas ex *d. Authent. constit. quæ de dignitatibus, §. fin. ibi: Quoniam omne bonum, sive à Deo acquiritur hominibus, sive ab imperio sequente Deum, docet esse mansurum, & omnis malitiæ ac diminutionis extraneum: gloss. L. qui liberatus 12. ff. de adoptionibus, Platea in d. L. fin. Cod. de consulibus, num. 3. ad fin. Matienço L. 9. tit. 1. gloss. 3. num. 2. lib. 5. novæ collect.* Rursus, quòd ista liberatio à patria potestate prodest filio in suis utilibus, non nocet in damnosis ex *d. Authent. constit. quæ de dignitatibus, §. ultim. Gregorius*
- in d. L. 14. tit. 18. part. 4. schol. fin. & ideo cum sit utile habere plenam proprietatem bonorum suorum adventitiorum, privabitur pater usufructu, ex gloss. verbo, donans, dict. Authent. constit. §. penult. Gregor. in lege 15. verb. retener, in titul. 18. partit. 4. Molin. Theolog. d. disput. 229. versic. octavus, ubi reprobar Gomes. contrarium tenentem in L. 48. Taur. num. 6. in fin. & probo opinionem contra Gomes. sive sint bona acquisita ante acquisitam aliquam ex dictis dignitatibus, sive post, nam data emancipatione patris, usufructus extinguitur, & tenetur filio plenè tradere.*
- Est alia liberatio patriæ potestatis, quæ inducitur per Monachatum, *gloss. verbo, cum statum, Bart. num. 3. & Alb. num. 9. in L. si ex causa, §. Pomponius, ff. de minoribus, gloss. verbo, occasionem, in d. Authent. constitutio, quæ de dignitatibus, Alber. num. 28. Paul. col. 2. in Authent. ingressi, Codic. de sacrosanctis Ecclesiis, Angel. num. 5. Ovin. num. 7. in dict. §. filiusfamilias, Institut. quibus modis jus patr. potest. solv. Alexand. & Jason. in L. si sub conditione, ff. de liberis, & posth. Boer. dec. 121. ad fin. Gom. 1. tom. cap. 3. numer. 10. ad fin. Pinel. in L. 1. Codic. de bonis matern. 1. part. n. 48. Alvar. Valasc. consult. 108. num. 5. 2. p. Joan. Gratian. regul. 198. n. 2.*
- Habent hæc locum tam in patre, quàm in filio religionem ingredientibus, quia per Monachatum transeunt in potestatem Abbatis, & solvitur inter eos patria potestas, *Salicet. in Authent. si qua mulier, n. 2. versic. sed contra, Cod. de sacrosanct. Eccles. Fulgos. in Authent. idem est, num. 2. Cod. de bonis, quæ liberis, Joan. Ovin. d. §. filiusfamilias, n. 7. & hanc esse veriore, & receptiore opinionem testatur Costa in cap. si pater, verbo, testatore mortuo, n. 11. de testam. lib. 6. Covarr. cap. 2. numer. 8. de testam. & post Navar. Molin. disput. 140. vers. utrum autem in 1. tom. de just. & jur. Fas. d. L. patre furioso, num. 45. & 46. & de utroque mēbro refertur in 2. tomo commun. opin. lib. 8. tit. 29. n. 2. & 3.*

- 102 Est tamen differentia notabilis, quia quando pater ingreditur religionem, & profitetur, filius fit sui juris, & potest testari, & cætera quævis gerere ritè, tâquam paterfamilias, ex cõmuni de qua per *Jason. d. L. patre furioso, numer. 45. Boer. dec. 112. num. 5. Francisc. Vivius lib. 1. opinion. 121.* Item ususfructus, quem pater habet in bonis advertentiis filij, finitur, nec amplius penes ipsum patrem manet, nec monasterio acquiritur, sed consolidatur in ipsum filium cû proprietate, ut per *Salic. in d. Authent. idem est Hipolyt. singular. 688.* communis secundum *Covar. cap. quia, n. 8. de testamen.* sed in hoc puncto contrarium tenet *gloss. in eadem Authent. idem est*, dicens non finiri usumfructum patris per ipsius ingressum in religionem, sequuntur *Bald. num. 3. & Paulus n. 7. in d. Authent. excipitur*, idem tenet *Bartol. in repetition. Authent. ingressi num. 49. Codic. de sacrosanct. Eccles. dicens eam glossam dicere verû, quanvis*
- 103 Bart. in d. Authent. idem est, ad fin. & *Abb. in cap. in præsentia, n. 72. de prob.* dicant perdere dimidiam partem ususfructus, quia ingrediendo monasterium censetur factò suo filium emancipare, sed eam distinctionem reprobant *Cov. d. cap. 2. num. 8. de testam. Gomes. d. L. 43. Taur. num. 8. versic. verumtamen, & Faquin. lib. 6. controversiarum jur. civil. cap. 12. ubi refert has tres opiniones & primam sequitur novo fundamento, & eandem sequuntur Castro in L. cum oportet, num. 131. Cod. de bonis quæ liberis, & Castell. de usufructu cap. 64. à n. 5.* sed in Regno Lusitano sequenda est opinio glossæ communiter receptæ, ut per ingressum patris in religionem non amittatur ususfructus, sed retineatur donec alio legitimo modo finiatur, ex *Ord. lib. 3. tit. 64. §. 1.*
- 104 Hinc oritur, quod satis bene *Emmanuel Soares in suis communibus, verbo, religionem si pater ingrediatur*, reprehendit *Alexãd. & alios citatos per Francisc. Vivium, lib. 2. opinione 220.* dicentes esse receptum, quod finiatur ususfructus in bonis adventitiis filij patre ingrediente religionem, quia glossæ opinionem esse magis communiter receptam ostendit *Pinel. in L. 1. Codic. de bonis matern. 1. part. num. 47.* quæ opinio approbatur per *Gutierr. Canonicar, quæstion. lib. 2. cap. 1. num. 100.* dicens ab ea non esse recedendum, & *Cavall. de communibus contra commun. quæst. 64. Molina Theolog. de justit. & jure in tom. disput. 9. versic. ultim. & disputat. 140. versic. an verò.*
- 105 Quando autem filius ingreditur religionem, non privatur pater ususfructu bonorum ipsius ex *Decio in cap. in præsentia, numer. 62. de probation. Roderic. Soares de maioratu, col. penult. Gomes. L. 9. Taur. num. 11. in fin. Pinel. in L. 1. part. 1. Cod. de bonis maternis, num. 43. Caldas dict. L. sicuratorem, verbo, lesis, num. 143. Emman. Soares in dict. verbo, religionem si pater, Castro in dict. L. cum oportet, num. 129. Castell. de usufruct. lib. 1. cap. 65. num. 1. refertur in 2. tomo commun. opin. lib. 8. tit. 29. num. 2. Molin. Theolog. dict. disput. 140. versicul. utrum & satis est, quod ingrediatur religionem approbatam *Montalv. in L. fin. tit. 11. lib. fori legum, gloss. verbo, salier de supoder, Joan. Gratian. regul. 198. num. 3. quod bene potest verificari in militibus Sancti Joannis Hierosolymitani, qui sunt veri religiosi. Cassan. in consuetud. Burgund. rubric. 3. §. 7. n. 18. Domin. de Soto de justit. & jure, lib. 7. quæst. 5. articul. 3. column. penult. vers. ex his, Navar. conf. 21. lib. 3. sub titul. de regularibus, Frater Emman. Roæ. l. 1. quæstion. regular. quæst. 1. artic. 6.* non tamen verificabitur in filiis profitentibus alium Ordinem militiæ Christi, Sancti Jacobi, Sancti Benedicti de Aviz, *Alvar. Valasc. consult. 108. n. 23.**
- 106 Habet tamen filius religionem ingressus jura suitatis, ac si monasterium non intrasset, & in potestate patris naturalis maneret: hanc conclusionem probat text. in *L. Deo nobis, §. 1. Cod. de Episcopis, & Clericis, & ibi notant Bald. num. 4. & Paulus num. 3. & Fas.*
- 107

in d. L. patre furioso, num. 47. ubi testatur hanc esse veram sententiam, & pro ea consuluisse, & ita Doctores communiter concludere dicit Joann. Ovin. in d. §. filius familias, num. 9. Gomes. 1. tom. cap. 3. num. 20. ad finem, ubi allegat ita tenere Bartol. in L. item in potestate, ff. de iis, qui sunt sui, vel alien. jur. & in L. apud hostes, Codic. de suis, & legitimis heredib. Idem docent Gomes. d. 1. tom. cap. 9. num. 10. Guilhelm. d. cap. Raynuntius, verbo, & uxorem nomine Adelasiam, titulo de successione ab intestato, num. 214. sic etiam talis filius religionem ingressus proficit patri, ac si esset in sæculo, & in potestate patris, ut in casu de quo per Joann. Platen, Angel. Fason. ad Portium, in §. excusantur, Instit. de excus. tutor. Costa de maioratu, 1. p. n. 35.

114 Quavis filius per Clericatum retineatur in patris potestate, nihilominus tamen poterit testari de bonis, & limitatur regula juris, quæ dicitur filium familias non posse testari de bonis adventitiis, de qua in L. qui in potestate 6. in princip. ff. de testamen. in princip. Inst. quibus non est permittum facere testamēt. quod procedit etiam si in illis bonis pater non habeat usumfructum ex L. pen. Codic. qui testament. facere non possunt, ubi gloss. Angel. Paul. Alexand. & Fas. Decius, & Julius Clarus, §. testament. quest. 18. num. 2. Joseph. Ludovic. de testament. conclus. 5. & pater consentiat, ex cap. penult. junctā gloss. verbo, judicare, de sepultur. lib. 6. Aret. d. L. qui in potestate. Ful. Clar. §. testamentum, q. 18. Crassus §. testamentum, quest. 23. Valasc. Avendañ. in L. 4. Taur. gloss. 5. Ordin. Lusitan. lib. 4. tit. 81. §. 3. in novis. Excipe nisi sit ad pias causas interveniente patris consensu, ex communi de qua per Covarr. in rub. de testament. 3. p. num. 23. Menchac. de success. creat. §. 22. num. 8. Ful. Clar. §. testament. q. 5. num. 6. Crassus in eodem §. testamentum, quest. 17. num. 12. per tex. in dicto cap. penult. §. ultim. cum gloss. de sepultur. lib. 6. Molin. Theolog. 1. tom. disput. 138. versic. dubium, Joann. Guilhelm. L. 5. Taur.

n. 9. declarando, ut per Joann. Guilhelm. L. 5. Taur. num. 9. declarando, ut per Burgos de Paz L. 3. Taur. n. 772.

Quod autem filius familias Clericus possit testari de bonis suis, docent glossa in cap. ingredientibus 14. question. ultim. Palat. repet. rub. §. 42. numer. 7. Joann. Guilhelm. in d. L. 5. Taur. n. 13. & 14. locuti in Clericis etiam in minoribus, quod etiam docent Guilhelm. in cap. Raynuntius, verbo matrem, num. 18. & 19. Molin. Theolog. d. disputat. 138. versic. licet, & sequent. Peres ad L. 1. titul. 3. lib. 1. Ordinam. colū. 112. versic. Clericus præterea, Spinus de testament. rub. 4. num. 22. Alvar. Valasc. dict. consult. 108. num. 14. Abb. d. cap. quia nos, & ibi Covarr. dicens esse cōmunem opinionem, Crassus §. testamentum, q. 23. versic. penult. Unde datur cautela filiis familias, ut possint testari, quod accipiant saltem primam tonsuram: hanc cautelam docent Cæpol. cautel. 113. n. 2. Fason. in L. filie num. 5. Codic. de collation. Didacus de Sugura in L. Imperator num. 63. ff. ad Trebelian. Peres d. L. 1. column. 113. Guilhelm. in dict. cap. Raynuntius, verbo, matrem, n. 19. Palat. d. §. 42. num. 7. Et erit hæc cautela proficua in hoc Regno Lusitano, in quo filii familias in patris potestate constituti, non possunt de bonis adventitiis disponere, ut supra deduxi. Sed apud Castellanos non erit necessaria hæc cautela, cum omnis filius habens legitimam ætatem testari possit de bonis suis, ac si esset liberatus à patria potestate de jure ejus Regni, ex dict. L. 5. Taur. ibi: El hijo que està en poder de su padre, siendo de edad legitima para hazer testamento, puede hazer testamento, como si estuviese fuera de su poder. Quæ lex est repetita in L. 4. titul. 4. lib. 5. novæ collect. & advertunt additio ad Palat. dict. §. 42. num. 7. lit. A. Cervantes in dict. L. 5. Taur. num. 17. Pichard. in princ. n. 81. Instit. quibus modis non est permittum facere testamentum, Molina d. disput. 138. versic. in Regno verò. Quod idem erit observandum in aliis Regnis, in

quibus non curatur de patria potestate, ut apud Gallos, & Britones, ex gloss. verbo, Romanorum, in §. jus autem, instit. de patria potestate, Bald. cap. 1. §. si duo de duob. fratrib. & in aliis locis citatis per additionem ad gloss. verbo, Romanorum, in eodem §. jus autem, Guilhelm. d. verbo, matrem, num. 22. Peres ad Seguram in d. L. Imperator num. 97. Martiengo d. L. 4. gloss. l.

121 Erit tamen utilis ea cautela etiam in filiis familias Castellanorum, respectu bonorum existentium in aliis Regnis, ubi jus commune observatur, quia quoad illa non extenditur testamentum, ut docent *And. Gayl. lib. 2. practicarum observat. cap. 124. num. 12. Gomes. L. 5. Tour. num. 2. Azeved. d. L. 4. num. 15.*

122 De jure autem communi filius familias testari non potest, nisi de bonis Castrensibus, vel quasi Castrensibus, ex *Guilhelm. d. verbo, matrem, n. 6. & 7. Julius Clar. d. quest. 18. num. 6. per text. in. L. fin. Codic. de in officioso testament. Crassus d. quest. 23. versic. item, ubi Molin. Theologus dict. disputat. 138. in 1. tomo de justitia, & jure, in principio, Andr. Gayl. d. cap. 124. num. 11. Ordin. Lusitan. d. tit. 81. §. 3. ibi; Porém dos castrenses, ou quasi castrenses poderã licitamente dispor, & fazer testamento, indague o paylho naõ consinta, tendo ida de legitima.*

123 Facultas concessa Clericis testandi, quando sunt initiati in prima tonsura, vel in minoribus ordinibus constituti, tantum illis competit qui habent beneficium Ecclesiasticum, vel habitum, & tonsuram deferunt Clericalem, & de mandato Episcopi sunt addicti servitio alicujus Ecclesie, vel de ejus licentia versantur in Seminario Clericorum, vel in aliqua Schola, vel Universitate, quasi, in via ad maiores ordines, ex decreto Concilii Trident. & ita invenio quod hanc declarationem fecerunt *Didacus de Spino, d. gloss. rub. 4. num. 21. Molina d. disput. 138. versic. Covarr. ubi dixit in hæc verba: Credo tamen per contrariam consuetudinem, & propter eorum multi-*

tudinem, qui ad primam tonsuram, & minores ordines præteritis temporibus promovebantur, id locum non habere, nisi in his Clericis primæ tonsuræ, qui vel beneficium habent Ecclesiasticum, vel hodie juxta Concilium Tridentinum, sess. 23. de reformatione, gaudent privilegio fori: & disput. 231. versic. item quasi, quidquid aliud teneat Castro male explicans in d. L. cum oportet, numer. 167. & Parlador. de different. quotid. differ. 123. §. 2. n. 7.

Est tamen notandum, quod ea facultas testandi concessa filiis familias Clericis, intelligitur tributa tam in bonis, quæ ipsi acquirunt intuitu Ecclesie, & post ordines susceptos, quam in his, quæ ante Clericatum habebant, etiam ex causa adventitia, quod bene probatur ex text. in *Authent. Presbyteros, Cod. de Episcopis, & Clericis, ibi: Presbyteros, & Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, Lectores, (quos omnes Clericos appellamus) res quomodolibet ad eorum dominium venientes habere in sua potestate præcipimus, ad similitudinẽ Castrensiũ peculiarium, & donare cui volunt secundum leges, & in his testari, licet sub parentum sint potestate, & in corpore unde sumitur, in Authent. de sanctissim. Episcop. §. Presbyteros, col. lat. 9.*

Et licet *Bart. in L. sacrosanctæ, C. 125 de Episcopis, & Clericis*, intelligat de omnibus, quæ ratione Clericatus lucrantur, tamen verius est, quod in omnibus bonis, sive intuitu Ecclesie acquisitis, sive ex alia quacumque causa adventitia obveniant, de omnibus testari possunt, ut dixi ponderando verba text. in *d. Authent. Presbyteros, ibi: Quomodolibet*, quæ sunt universalia, & omnia comprehendunt, *cap. indemnitatibus, §. si qua verò, ubi Archidiacon. Joan. And. Domin. de election. lib. 6. Menoch. de recuperand. possession. remed. 6. num. 15. idem probatur in d. cap. quianos, de testam. ubi Abb. column. 19. versic. ego aliter dicerem, & Anton. extendens hanc doctrinam ad Clericos pri-*

primæ tonsuræ, & Soares de maioratu, num. 31. 32. & 33. ubi pro ea citat L. 3. tit. 21. part. 1. idem Guilhelm. dict. verb. matrem, numer. 19. in cap. Raynuntius, Ferdinand. Gomes Arias in L. 3. Taur. u. 3. Molina dicta disputatione 138. versic. licet.

126 Hæc tamen doctrina recipit aliquot limitationes, quarum prima est, quia si testetur de bonis ante Clericatum quæsitis, testabitur absque præjudicio usufructus paterni, quem pater non amisit per Clericatum filii, argumento L. fin. §. si verò defuncta persona, Cod. ad Tertilian. d. L. sacrosanct. & probatur ratione: quia quando permittitur filio testari, intelligitur sine damno patris, ex Bart. L. 1. num. 21. Cod. de sacrosanct. Eccles. & in terminis statuti id permittentis tenuit Bald. in L. si quæramus ad fin. ff. de testam. Imol. d. cap. quia ingredientibus, num. 28. Guilhelm. dicto verbo, matrem, num. 24. quos refert Matienço in d. L. 4. gloss. 3. tit. 4. numer. 5. lib. 5. novæ collect. & ita ex Fabro in dict. Authent. ingressi, & ex Decio in dict. cap. in præsentia, num. 64. de probat. resolvit Covar. in d. cap. quia nos, num. 2. Soares de maiorat. num. 36. & 37. Gregor. Lop. in L. 13. tit. 1. part. 6. verbo, que está em poder, Gom. d. L. 45 Taur. num. 7. Pinel. L. 1. Cod. bonis maternis, 1. part. n. 43. & 44. Tellius Fernand. L. 5. Taur. n. 6. & ibi Avendañ. gloss. 5. Matienço dict. L. 4. gloss. 3. numer. 3. & 4. Molin. Hispan. de primogen. lib. 1. cap. 19. num. 15. alter Molina Theologus d. disput. 138. versic. Covar. verò, & sequent. ubi vers. ex his reprobatur Gomes. dict. L. 48. Taur.

127 numer. 7. tenentem neque bonorum acquiritorum per filium Clericum post Clericatum habere administrationem, & usufructum, sed utrumque pertinere ad patrem, & eum probat Didac. Gomes. Corneio ad eum, sed loquuntur contra communes traditiones, in quem errorem etiam elapsus est Emmanuel Mendez à Castro in d. L. cum oportet,

128 num. 163. dum intelligit dict. Authent. Presbiteros, de bonis, quæ Clericus ex

Clericatu acquisivit, ut de illis tantum possit disponere, & testari, quia restringit ejus generalitatem cum temperamento de quo supra, ut de bonis adventitiis ante Clericatum quæsitis possit disponere, & testari sine præjudicio usufructus patris, & de bonis quæsitis post Clericatum possit testari in plena proprietate, quia in eis cessat usufructus patris, ut etiam docent Peralta in rubr. ff. de hæredib. inst. num. 181. Tellius Ferdinand. in d. L. 5. Taur. num. 3. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 9. numer. 22. Mieres de maiorat. 1. part. quæst. 1. à n. 45. Roder. Alvarad. lib. 2. de conjeçt. mente testator. cap. 1. à num. 8. Acervantes dict. L. 5. à n. 24. licet ipse pro, & contra disputando contrarium teneat, & hanc doctrinam applicat Molin. Hispan. dict. cap. 9. num. 25. ad filium conjugatum, quia si ante benedictionem acceptam in facie Ecclesiæ testetur, vel disponat non poterit patri præjudicare in usufructu, quem retinet, cum ante benedictionem non exeat de potestate patris stante lege Castellæ, & idem sentit Castell. de usufructu lib. 1. capit. 3. à num. 79.

Secunda limitatio est, quod talis filius debet reservare patri suam legitimam, à qua non potest eum privare sine legitima causa, ex text. in dict. Authent. Presbiteros, Cod. de Episcopis, & Clericis, ibi: Sic tamen, ut horum filii, aut his non extantibus, parentes eorum legitimam ferant partem: docent Navarr. in Manuali Latino, cap. 17. num. 142. Molina disputat. 138. in versicul. Clericatus, alter Molina Hispan. d. cap. 9. numer. 21. Mieres de maioratu, alios referens, dicta quæst. 1. num. 44. Acervantes dict. L. 5. Taur. à num. 21. & probatur ex Ordin. Lusitan. tam antiq. lib. 4. tit. 70. in principio, & §. 4. quàm nova, lib. 4. tit. 82. in princip. & §. 4.

Tertia limitatio est, & supposito, quod pater non habet usufructum in bonis filii quæsitis post Clericatum, ex Bald. in dict. L. sacrosanctæ, Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, & in dict. Authent.

Presbiteros, Hostiens. & Abb. in d. cap. quia nos, Palat. d. §. 42. num. 6. Soares sic fuisse iudicatum testatur de maioratu num. 31. Rojas de succession. cap. 17. n. 5. quod in his bonis relicta patri legitima potest disponere de alia parte ad se pertinente in proprietate, & in usufructu, & in aliis bonis ante Clericatum, in quibus patris usufructus est, disponit, & testatur, tam in vita, quam in morte de sua tertia in proprietate, & non in usufructu, & late per Joann. de Rojas de successionib. cap. 29. num. 23. versic. quarto ampliatur, Joann. Gutierrez pract. lib. 2. quest. 40. num. 3. Avend. d. L. 5. Taur. gloss. 5. Azevedus in L. 1. tit. 8. num. 5. lib. 5. novæ collect. quicquid aliter Cald. d. L. si curatorem, verbo, lesis, num. 130.

132 & hinc reprobatur opinio Gomes. in L. 6. Taur. num. 14. ubi tenet, quod quando filius relinquit tertiam alicui extraneo, vel pro anima, non poterit pater in ea usumfructum habere, sed tradetur ei cui relicta est in proprietate, & in usufructu, & eam opinionem reprobatur Matienço in dict. L. 4. gloss. 3. num. 4. post Tell. Fernand. in d. L. 5. Taur. n. 3.

133 Est tamen advertendum, quod de jure Lusitano, qui habet descendentes, solum testatur de tertia, relicta duabus partibus descendentes pro legitima, ex d. Ord. sicut & de jure Castellæ, ex L. 6. Tauri, Molina Theologus 1. tomo de justitia, & jure, disput. 158. versic. de jure, Avend. in d. L. 6. gloss. 10. Matienço in L. 1. gl. 7. tit. 8. lib. 5. novæ collect. Andr. Angul. de meliorationibus, L. 10. gloss. 3. num. 11. Acervantes dict. L. 5. Taur. n. 21. & 22. Gaspar Pegad. ad L. inter cætera, ff. de liberis, & posth. 2. p. cap. 1. §. 4. num. 10. Pichard. in princip. numer. 77. & 101. Institut. quibus non est permissum facere testam.

134 An autem testamenta Clericorum subjaceant querelæ in officio si testamenti tradunt pro parte negativa, gloss. fin. & Bald. in d. Authent. Presbyteros, communis, de qua per Covar. dict. cap. quia nos, num. 6. Menchac. de success. resolut. lib. 1. cap. 9. num. 85. eandem tenent Pa-

lat. num. 22. Castell. verb. succedan, in d. L. 6. Tauri, Peres ad L. 1. tit. 3. col. 7. versic. aliud etiam lib. 5. ordinament. eam tamen dubiam esse arbitratur Joann. Rojas dict. cap. 29. num. 49 ad finem, & pro parte affirmativa tenent Covar. ubi supra, & Menchac. dicens hanc esse verriorem, & non minus receptam, de success. creat. lib. 3. §. 22. num. 37. & sequent. eandem tenet securè Azeved. dict. L. 8. num. 10. juvant quæ docet Jul. Clar. in §. testamentum, q. 48. n. 2.

Hæc controversia cessabit, si in Lusitania filius de sola tertia testetur, cum in aliis duabus partibus censeatur parentem instituisse, ex Ordin. ubi supra: item poterit filius facere maioratum de tertia bonorum suorum sine patris consensu. Molin. lib. 2. de primogen. d. cap. 9. num. 21. Mieres d. question. 1. num. 21. Acervantes d. L. 5. Taur. num. 60. Alvar. d. cap. 1. num. 8. Molina Theologus 3. tom. disput. 603. attenda eadem lege Castellæ; in Lusitania autem non poterit facere in testamento maioratum, nisi de tertia bonorum castrensi, vel quasi castrensi, non de bonis adventitis, in quibus non potest testari, sive in illis pater habeat usumfructum, sive non habeat, ex d. L. penult. Cod. qui testament. facere possunt, Ordin. dict. tit. 81. §. 3. & benè declarat Molin. dict. disput. 603. & apud eum, & alteram Molin. dict. cap. 9. à num. 12. proseguere, an per contractum possit facere maioratum, & qualiter.

Addo, quod melioris conditionis est Clericus miles cælestis militiæ dictus, quam miles sæcularis militiæ, quia hic testatur tantum de Castrensi bonis, ex text. in principio, Institut. quibus non est permissum facere testament. & in §. ultimo Institut. de militar. testament. ubi idem deciditur in aliis filiis familias, quibus est datum habere peculium quasi castrense, quos recenset ibi Acurt. in scholiis; ille autem testari potest non solum de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis, sed etiam de omnibus aliis adventitiis, ex dict. Authent. Presbyteros,

notant Paul. in d. L. sacrosanct. num. 3.
Roder. Soares de maiorat. n. 33.

138 Est tamen differentia inter milites
sæculares, & cælestes, quia miles sæcu-
laris potest testari privilegio militari,
dum est in expeditione, §. sed testari,
Instit. de militar. testament. Ordinam.
Lusitana lib. 4. tit. 83. §. 6. Miles autem
139 cælestis si velit testari, debet servare
solennitates juris, ex d. §. final. Instit.
de militar. testament. licet aliàs Cleri-
cus, & miles in multis æquiparentur,
Bald. cap. ex parte, num. 2. de postuland.
Felin. in rubr. num. 5. de maioritate, &
obedientia, Jason. in L. miles, num. 11.
ff. de re judicat. refertur in 1. tom. com-
mun. opinion. lib. 1. tit. 2. numer. 122. &
173. imò dixit Peres ad leges Ordinam.
140 L. 1. tit. 3. lib. 1. column. 108. quod
Clericus est maior quocunque milite
sæculari: allegat cap. ante omnia 40. di-
stinctione, cap. Julianus 11. quest. 3.
Joan. Andr. cap. eò libentius, verbo, mi-
litie, de servis non ordinand. Si pater
141 voluerit filium familias Clericum eman-
cipare, potest hanc emancipationem fa-
cere coram iudice sæculari, vel Ecclesia-
stico, & ita docent Cyn. in L. si prædium,
Cod. de prædiis, & aliis rebus minor. Ro-
ta dec. 178. incipit: emancipatio facta, de
judic. in novis, Domin. num. 8. in cap. fin.
§. si verò de judic. lib. 6. Dec. cons. 150.
lib. 1. num. 1. Gregorius Lopes in L. 15.
verbo, el hijo, tit. 18. part. 4. quod etiam
tenet Nicol. Milis in suo repertorio, verb.
iudex sæcularis potest interponere, An-
char. regul. ea, quæ num. 22. in questione
18. de regulis juris, lib. 6. unde infertur
annotatio ad Aufrer. de potestate sæcu-
lari, regul. 2. num. 8. vers. septimo, Cabed.
dec. 80. n. ult. in 1. part. Lælius Zechiti
de Republica Ecclesiastica, tit. de Cleric.
fol. 400. versic. 12. fallit; Curia Philipp.
in 1. p. §. 5. n. 25. dum tenent emancipa-
142 tionem filii Clerici esse faciendam coram
iudice sæculari, cum etiam possit fieri co-
ram iudice Ecclesiastico.

ALLEGATIO XXX.

An Clericus faciens testamentum te-
neatur observare solennitates
juris civilis.

SUMMARIUM.

- 1 Quando Clericus facit testamentum,
& Clericum hæredem facit, non tene-
tur observare solennitates juris com-
munis.
- 2 Quod applicatur ad Clericos in mino-
ribus, si observent requisita Concilii.
- 3 Clericus conjugatus tenetur observa-
re in testamento solennitates juris ci-
vilis.

Quando Clericus facit testamen-
tum, & Clericum hæredem facit,
non tenetur observare in tali testamento
solennitates juris civilis, nec solennitates
requisitas de jure hujus Regni, sed po-
terit testari, secundum jus canonicum,
Bald. Authentic. cassa, quest. 5. Cod. de
sacrosanct. Eccles. Capic. dec. 201. Tell.
Fernand. in L. 3. Taur. 1. part. num. 11.
Azeved. num. 52. in L. 2. tit. 4. lib. 5. no-
væ collect. Burgos in eadem L. 3. Tauri,
num. 801. Joan. Gutierrez practicarum
question. lib. 2. quest. 49. num. 7. Men-
chac. de succession. creat. lib. 3. §. 22. à n.
37. & à num. 84. Alvar. Valasc. consult.
75. numer. 13. in 1. part. si autem faciat
hæredem laicum, debet Clericus testari
secundum solennitates juris civilis, ut tra-
dunt iidem Doctores.

Quod applicatur ad Clericos in mi-
noribus constitutos, quia si observent
requisita decreti Tridentin. session. 23.
cap. 6. testari eis sufficet, servando solen-
nitates juris Canonici, si Clericum hæ-
redem faciat: quod ita docet Burgos de
Paz in d. L. 3. Taur. num. 802. ubi tamen
fatetur secundum hanc opinionem nun-
quam vidisse iudicatum, nec in hac spe-
cie fieri debet discrimen inter testamen-
tum conditum à Clerico primæ tonsuræ:

vel ab alio controversum, & stylum, & praxim in contrarium videri: apud iudices tamen Ecclesiasticos aliud pronuntiandum esse, si Clericus primæ tonsuræ confecerit testamentum servata solennitate, *cap. cum esses de testament. & n. 803.* subjicit idem Burgos, quod testamentum Clerici conjugati, si non fuerit secundum solennitatem juris civilis in utroque foro, non valebit, quia non gaudet privilegio Clerici, nisi in duobus casibus canonis, & fori, de quibus in *cap. unic. de Cleric. conjugat. lib. 6.* cum aliis abundè traditis per Lappum, *alleg. 118. Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitutionib. n. 103.*

ALLEGATIO XXXI.

An Clerici possint esse venatores, & de variis venationum speciebus.

SUMMARIUM.

- 1 An Clericus in minoribus possit esse venator quando beneficium non habet.
- 2 Clerici in minoribus carentibus beneficiis, saltè ad victum suum sufficientibus, possunt ea exercere officia secularia ex quibus vivant.
- 3 Clericus dum non est sacro ordine initiatus, & caret beneficio, potest sine peccato exercere omnia illa, quæ potest laicus.
- 4 Quibus personis Ecclesiasticis sit prohibita venatio, remissivè.
- 5 Pœna non est imponenda, nisi in casibus in jure expressis.
- 6 Plures sunt species venationis.
- 7 Quæ sit venatio oppressiva, quæ arenaria, quæ saltuosa.
- 8 Clerici in sacris, vel Beneficiati possunt causa appetitus, vel recreationis venationem clamorosa facere.
- 9 Indubio videtur fecisse, causa recreationis.
- 10 Possunt Clerici piscari.
- 11 Plures differentias inter venationem & piscationem, remissivè.

12 Apud Lusitanos sunt interdictæ venationes, aucupationes, piscationes in certis mensibus anni, & cum certis instrumentis.

Ibid. Et apud Castellanos, & sunt licite tales leges.

13 Factæ sunt tales leges in favorem publicum, & comprehendunt Ecclesiasticas personas.

Clericus in minoribus non potest esse venator, *Socin. in cap. 1. n. 13. de Clerico venatore post Hostiens. & Joan. Andr. ibi, Bernard. Dias in pract. criminal. cap. 67. num. 3. Hippolyt. Bonacose in suis communibus, verbo Clerici etiam in minoribus, refertur in 1. tomo commun. opinion. tit. 6. lib. 1. numer. 24. quamvis Anton. de Butr. in d. cap. 1. de Cleric. venator. teneat contrarium, quia non invenitur ea prohibitio facta Clericis in minoribus: & sequitur Gregor. Lop. in L. 47. tit. 6. partit. 1. hoc est, si Clericus in minoribus non sit Beneficiatus: eandem tenet Salzedo ad Bern. d. cap. 67. verb. ununtur, & hæc secunda opinio verior videtur.*

Et confirmatur ex eo, quia sæcularibus Clericis in minoribus ordinibus constitutis, & carentibus beneficiis Ecclesiasticis, saltè sibi ad victum sufficientibus, permittum est justè exercere officia, & artes prohibitas, præstare obsequia Regibus, & aliis sæcularibus conducere iidem prædia, & villas, sicut, & alii laici.

Hæc est theorica insignis Præceptoris Navarri de spoliis Clericorum, §. 7. num. 5. versic. quæ omnia, & idem Navarr. cons. 3. num. 2. lib. 3. de successione ab intestato asserit, quod Clericus nondum ordine sacro initiatus, & carens beneficio potest sine ullo peccato exercere omnia illa, quæ potest laicus ex Panormitan. cap. 1. & 2. de postuland. ut ipse latius declaravit in Manuali Latino, cap. 25. num. 210. adde Petrum Theolosan. syntagm. juris universi, cap. 10. n. 14. ubi numerat personas Ecclesiasticas, quibus venatio est prohibita, non numerat.

merat Clericos in minoribus: unde non
 4 est admittenda opinio *Hostiens. in sua
 summa lib. 5. tit. de Clerico venatore, n.
 ultim.* quia ait hujusmodi Clericos infe-
 riores esse puniendos arbitrariè, cum nulla
 certa pœna imponatur ex *cap. de causis
 de offic. delegat.* quem sequitur *Jacob. de
 Graff. lib. 3. 2. part. capit. 3. num. ultim.*
 5 *Menoch. de arbitr. 2. part. casu 413. n.
 18. Sebastian. Medicis de venat. 1. part.
 quest. 9. ad finem,* contra quem facit, quia
 pœna non est imponenda, nisi in illis
 casibus, in quibus statuta sit, ex *Furiscons.
 in L. & si quis, §. divus, ff. de religios.
 & sumptib. funer.* ibi: *Pœnam in eum
 statutam non esse: Menoch. de arbitr.
 lib. 2. casu 276. numer. 1. & Azeved. in
 Curia Pisana lib. 2. casu 4. num. 15. Al-
 var. Valasc. de partitionib. cap. 6. n. 61.*

6 Inter plures species venationis, quæ
 in jure reperiuntur, altera dicitur op-
 pressiva, altera arenosa, alia saltuosa,
 quæ fit in sylvis, & saltibus, ut per *gloss.
 in cap. qui venatoribus 86. distinct. Syl-
 vester in summa, verbo, venatio, Armilla
 aurea, eodem verbo, num. 1. Jacob. de
 Graff. d. cap. 3. num. 1. Monoch. d. casu
 7 413. num. 3.* ubi explicatur quæ sit ve-
 natio oppressiva, quæ arenaria, quæ sal-
 tuosa: primæ duæ semper sunt prohibi-
 tæ, tertia non est prohibita, nisi ratione
 personæ, ratione causæ, ratione tempo-
 ris & ratione modi, ut per eundem *Ja-
 cob. de Graff. d. cap. 3. versic. quartus,*
 & ea quæ est clamosa, est illicita Episco-
 pis, Monachis, Clericis, & aliis perso-
 nis Ecclesiasticis, *cap. 134. distinct. c. 1.
 & 2. de Clerico venator. Hostiens. in sum-
 ma, de Clerico venator. num. 2. Sylvester
 verbo, venatio, vers. quantum verò ad
 personam, Jacob. de Graff. d. cap. 3. n. 8.
 adde sacrosanct. Concil. Tridentin. sess.
 24. in decreto de reformat. cap. 12. ante
 finem, Menoch. d. cas. 413. Joan. Gutier.
 lib. 2. canonic. quest. cap. 28. à n. 16.*

8 Clerici autem quamvis eis sit pro-
 hibita venatio clamosa, quoniam sunt
 sacrorum ordinum insigniti, vel benefi-
 ciati, tamen possunt ex causa exercendi
 appetitum, vel recreationis, cum cani-

bus, & retibus, laqueis, vel avibus cum
 silencio, & modestia, *Abb. d. cap. 1. de
 Cleric. venatore, Sylvester, verbo, venat-
 io, num. 2. Armilla eodem verb. numer. 2.
 ad fin. Jacob. de Graff. d. cap. 3. num. 9.
 Bernard. d. cap. 67. num. 8. & ibi: Salzedo
 lit. C, & in dubio fecisse præsumitur
 causa recreationis, non in contemptum
 legis, Menoch. de præsumpt. lib. 5. præ-
 sumpt. 3. n. 116. & de his modis venandi,
 & quod clamosa etiam sit prohibita, nisi
 causa recreationis, agunt Constitutiones
 Synodales Ulyssipon. tit. 19. constitut. 9.
 Bracharens. tit. 10. constit. 8. Visensis,
 tit. 11. constitut. 10. Eborens. tit. 10. con-
 stitut. 9. Lamacens. tit. 12. constitut. 9.
 Mirandens. tit. 2. constit. 3. Portugallens.
 tit. 15. constit. 11. Colimbriens. tit. 14.
 constit. 14.*

10 Possunt tamen Clerici piscari, quia
 piscatio fit cum quiete, & sine clamore,
 & ideo se legit Dominus noster piscato-
 res in Apostolatum, & non venatores,
 ut per *Hostiens. de Clerico venatore, n. 3.
 Cardin. in cap. qui venatoribus, num. 86.
 distinct. 3. Joan. Anan. & Socin. d. c. 1.
 de Clerico venatore, Menoch. dict. casu
 413. n. fin. Salzedo ad Bernard. d. cap.
 67. verbo, suspenditur, vers. piscatio, Ja-
 cob. de Graff. d. cap. 3. versic. sexta, cum
 quo temperandum est, & cum *Francisc.
 Mart. dec. 529. num. 10. 1. part. Azeved.
 L. 1. num. 3. titul. 8. lib. 7. novæ collect.
 versic. nisi, & piscatio, & plures differen-
 tias inter venationem, & piscationem
 11 ponit Sebast. Medicis de venation. 1. part.
 quest. 8.**

12 Sunt tamen apud Lusitanos inter-
 dictæ hujusmodi venationes, aucupa-
 tiones, & piscationes in certis mensibus
 anni, & cum certis instrumentis, ex *L.
 3. tit. 14. part. Extravagant. & in nova
 Ordin. lib. 5. tit. 88. & apud Castellanos
 in L. 1. tit. 8. lib. 7. novæ collect. quæ
 leges licitæ sunt, ut docent *Afflict. lib. 3.
 const. rubr. 41. cap. 4. Bossius de aquis,
 num. 20. Messia de taxa panis, concl. 4.
 num. 19. Sebast. de Medic. 1. part. de pis-
 cariis, quest. 10. & quest. 11. numer. 2.
 Azeved. in d. L. 1. à num. 10. Peres ad**

leges Ord. in L. 1. titul. 12. lib. 2. col. 693. vers. At his non obstantib. Gutierrez d. cap. 28.

- 13 Et factæ sunt hujusmodi leges in favorem publicum, & comprehendunt etiam Ecclesiasticas personas, ut per Azeved. in L. 2. d. tit. 8. lib. 7. numer. 2. & Salzedo ad Bernard. Dias d. cap. 67. gloss. 1. sed quid si Clerici, ubi, versic. non tamen, subjicit quod puniendi sunt per judices Ecclesiasticos, & idem probat Ordin. Lusit. d. tit. 88. §. 16. & in dict. Extravag. 3. §. ult. ibi: E se os juizes que as ditas devaças tirarem, acharem culpadas algumas pessoas Ecclesiasticas, mandarão o traslado das suas culpas aos Prelados, ou a seus Vigarios com suas cartas requisitorias, para que procedaõ contra elles. Si tamen reperiantur exercere prohibitam venationem, vel piscationem, possunt judices, & ministri sæculares auferre eis aves, canes, & alia instrumenta prohibita, quia sunt nociva Reipublicæ, ex Salzed. ad Bernard. d. cap. 67. gloss. 1. versic. illud autem nove, & sequitur Azeved. d. L. 2. n. 2. & 3.

ALLEGATIO XXXII.

An Clericatus impediat Clericum succedere in bonis Regiæ Coronæ.

SUMMARIUM.

- 1 Agitur de lege mentali, §. 7. in antiq. & §. 10. in nov. qua prohibetur Clerici in sacris, vel Beneficiati, habere bona Regiæ Coronæ per successionem.
- 2 Doctores facientes mentionem de lege mentali.
- 3 Ea prohibitio procedit in Clericis ordinum sacrorum, vel in minoribus habentibus beneficium.
- 4 Clerici non possunt habere feudum, cujus servitium per alium præstare non possunt.
- 5 Secus si per substitutum præstare possunt, & idem erit si præstandum sit servitium reale.

6 Non procedit in Clerico in minoribus, qui beneficium non habet, quia potest succedere in tale feudum, & n. 10.

7 Ampliatur, licet talis Clericus in minoribus beneficio carens, habitum, & tonsuram deferat, & observet requisita à Concilio.

Ibid. Appellatione Clericorum venit Clericus primæ tonsuræ in favorabilibus, non in odiosis.

8 Odium est privare à successionem feudi.

9 Clericus primæ tonsuræ beneficio carens, & fori privilegio gaudens, bellare potest sine peccato mortali, veniali tamen, & n. 10.

11 In Clericis in minoribus sine beneficio non habet locum Ordinatio. Lusitana citata.

12 Clerici in minoribus beneficia habentes possunt illa renuntiare, ut in majoratu bonorum Regiæ Coronæ succedere possint re integra.

13 Quid si patre vivente filius erat Clericus, & eo mortuo perseverat in Clericatu, & maioratus transitum fecit in secundum, non recuperabit, licet deponat Clericatum, & habitum secularem assumat.

14 Secus si vivente patre, vel eo mortuo, re integra fiat laicus.

15 Sic si vivente patre religionem ingreditur, & ante professionem redeat in seculum.

16 Si possessor bonorum Regiæ Coronæ ingrediatur religionem, & exeat ante factam professionem, recuperabit illa.

17 Non excludetur filius legitimus possessori maioratus Regiæ Coronæ, qui fecit se Clericum post filium susceptum.

18 In Regno potest succedere filius Clericus.

19 Regnum defertur jure hereditario.

A Pud Lusitanos est lex mentalis, quæ sic vocatur, & eam instituat Rex Joannes hujus nominis primus, & deduxit in legem scriptam Eduardus Rex ejus filius, de qua in Ordin. antiqua lib. 2. titul. 17. & in nova. Ordinatio. lib. 2.

tit. 35. in qua agit de successione bonorum Regiæ Coronæ, & inter alias declarationes unam posuit in §. 7. d. titul. 17. & in §. 10. dict. tit. 35. cujus tenor talis est: *Primeiramente se a dita ley assim declarada haveria lugar no filho mayor, lidimo de ordens sacras, ou Beneficiado, que em todo he submetido a jurisdicão Ecclesiastica, e exempto da sua: a qual duvida declarou que não era sua tenção, que a dita ley houvesse lugar em taes pessoas; antes ordenou, que quando por morte daquelle que a terra, ou terras da Coroa de seus Reynos tinha, ficasse tal filho legitimo, só sem outro irmão, tal terra, ou terras ficassem logo tornadas á Coroa; e ficando outro filho legitimo do defunto, que as ditas terras tinha, as houvesse o mayor delles, que não fosse das condiçoens sobreditas, segundo a fôrma da ley, e suas declaraçoens.*

De hac Ordinatiene mentionem faciunt *Emman. à Costa de maioratu, 3. p. num. 33. Joan. Matienço in L. 11. gl. 7. n. 6. titul. 7. lib. 5. novæ collect. Cabed. dec. 27. num. 3. in 2. part. quod idem in feudis constitutum est in cap. 1. §. qui Clericus, si de feudo contentio sit inter dominos, & agnatos vassali, ubi idem tenent Bald. num. 2. Jacob. Alvar. n. 4. vers. quero an istud, Afflict. n. 1. 7. & 8. idem probatur in cap. 1. de milite vassal. qui arma bellica deposuit, & in cap. unico ad finem, de feudo foeminæ intelligentes illud procedere, tam in Clericis ordinum sacrorum, quam in Clericis in minoribus habentibus beneficium Ecclesiasticum, Alciat. conf. 212. numer. 2. Roland. conf. 23. num. 23. lib. 1. Caphal. conf. 2. n. 1. lib. 1.*

Quod tamen circa feudum eam declarationem recipit, si feudum ejus conditionis, ne recipiat servitium per substitutum, ut est regulare in feudis, cap. unico, §. si quis decesserit, si de feudo contentio sit inter domin. & agnat. per locum ab speciali cap. 1. §. firmiter, de prohibita feudi alienat. resolvit *Curt. Fun. de feudis, 3. part. principal. ex n. 19. Aymon. conf. 303. num. 1. Roland. d.*

conf. 23. à num. 14. nam si per substitutum servitium præstari possit retinebitur feudum à Clerico, Aymon. d. conf. 303. n. 10. vers. secundo respondeo, Ful. Clar. §. feudum, quæst. 78. num. 4. ad fin. Joan. Caphal. conf. 151. n. 11. lib. 2.

Idem est si pro feudo præstetur aliquod servitium reale consistens in aliqua pecuniaria pensione, poterit etiam tale feudum à Clerico retineri, quia nihil interest præstari per unum, vel per alium, *L. fin. Cod. de cond. instit. L. Stichum, §. ultim. ff. de statu liber. Ruin. conf. 42. num. 10. lib. 1. Alex. conf. 10. num. 8. lib. 5. Cap. dec. 10. num. 10. Felin. cap. in præsentia, numer. 47. de probat. Duñ. regul. 103. num. 4. Cassan. consuetud. Burgund. rubric. 3. §. 5. exceptè les religieux num. 14. Aymon. conf. 303. num. 10. Ful. Clar. d. §. feudum, quæstion. 78. num. 4. Roland. d. conf. 23. num. 13. Cæphal. d. conf. 2. num. 4. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 231. n. 8. Henriq. Orestental. de feud. cap. 7. quæst. 30. à num. 5. ubi dicit communem, & quod in praxi obtineret, & in addit. F. alios citat.*

Secunda declaratio sit, quod non procedit in Clerico in minoribus, qui beneficium non habet, quia potest succedere in tale feudum, cum tantum impediat succedere in feudum Clericus in sacris, vel beneficium habens, non alius Clericus consistens in minoribus sine beneficio, & ita *Bald. Alvarot. Afflict. in dict. §. qui Clericus, numer. 7. Calderin. conf. 2. de feud. Duñ. d. regul. 103. limitat. 2. Purpurat. conf. 119. numer. 3. lib. 1. Roland. d. conf. 23. numer. 24. Ful. Clar. d. §. feudum, d. quæst. 78. num. 5. Menoch. dict. conf. 231. n. 10. Quod ampliatur, licet talis Clericus in minoribus consistens, & beneficio carens, habitum, & tonsuram deferat Clericalem, & observet requisita *Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. quoniam appellatione Clericorum venit Clericus primæ tonsuræ in favorabilibus, non in odiosis, Spin. de testament. gloss. 16. num. 49. ubi citat prædictum decretum Concil. Trid. Odium est autem privare eum à successione**

sione feud. *L. cum quidam, ff. de liberis, & postb. Authent. de non eligendo 2. nubentes, §. cum igitur collat. 2. Tiraq. in L. si unquam, verbo, revertatur, n. 207. Roland. cons. 27. n. 14. lib. 1.*

- 9 Rursus, quia Clericus in minoribus beneficio carens, & privilegio fori gaudens bellare potest sine peccato mortali, veniali tamen, licet alii Clerici, qui privilegio fori non gaudent, absque ullo peccato id facere possunt, & sic intelligendi sunt *Covarr. in Clementina furiosus de homicid. 2. part. §. 3. num. 2. Henriques de irregularitate, lib. 1. cap. 13. §. 2. Molin. Theologus, sic explicans in terminis Concilii 1. tom. de justitia, & jure, disput. 108. fol. 641. versic. secundum est, & ideo talis Clericus sine beneficio potest succedere in maioratu bonorum Regiæ Coronæ, quia lex mentalis tantum excludit ab ejus successione Clericos in sacris, vel Beneficiatos, & ideo aliis non censetur eandem prohibitionem facere, qui non fuerint in sacris, nec beneficium habuerint.*

- 10
- 11 Nec in illis habebit locum *Ordinat. Lusitan. tam antiq. lib. 2. titul. 7. quàm moderna, titul. 16.* quatenus prohibent Ordines, Monasteria, Ecclesias, Archiepiscopos, Episcopos, & alias personas Ecclesiasticas, vel Religiosas acquirere bona, quæ nuncupantur bens reguen-gos, quia ratio hujus prohibitionis fuit, quia quando conveniebantur pro debitis eorum, declinabant jurisdictionem Regiam, ut patet, ibi: *Quando por suas justicas eraõ requeridos para pagamento dos foros, e tributos que dos ditos reguen-gos lbe eraõ devidos, declinavaõ sua jurisdicaõ em maneira, que os seus officiaes os naõ podiaõ arrecadar sem demandas.* Cessat enim hæc ratio in Clericis in minoribus sine beneficiis, qui non declinant in civilibus Regiam jurisdictionem, ut deduxi in *allegat. 15.*

- 12 Adde, quòd etsi sint Clerici in minoribus, habentes beneficia Ecclesiastica, possunt illa renuntiare, ut in tali maioratu bonorum Regiæ Coronæ succedant re integra, id est, antequam sibi fiat

controversia, ut de feudo docent *Andr. de Ifern. & Alvarot. num. 8. Afflict. n. 10. in cap. 1. de milite vassallo, qui arma bellica deposuit, Lucas de Pena in L. nullus, column. 1. Codic. de numerar. & actuar. lib. 12. Vincent. de Franchis, de iis, qui feudum dare possunt, Menoch. d. casu 231. num. 9. & num. 12.* Quid si patre vivente filius maior erat Clericus, vel eo mortuo adhuc perseverat in Clericatu, & maioratus transitum fecit in secundum filium laicum, non recuperabit feudum, nec maioratum, licet Clericatum deponat assumendo statum laicum, ex *Afflict. cap. 1. §. ex his, num. 1. & 2. de benefic. famin. Joann. Cephal. cons. 1. à numer. 6.* ubi multis confirmat *lib. 1. secus si vivente patre, vel eo mortuo, & re integra fiat laicus, non removebitur à successione. Menoch. dict. casu 231. à num. 12.* Sic etiam si vivente patre religionem ingrediatur, & ante professionem redeat in sæculum, succedet in tali feudo, vel maioratu, ut per *Afflict. d. §. qui Clericus, num. 10.* eodem modo si possessor maioratus bonorum Regiæ Coronæ ingrediatur religionem, & exeat ante professionem, recuperabit illum, ex *Gregor. Lopes in L. 6. titul. 26. partit. 4. glossa, religioso, Joan. Gratian. reg. 321. num. 4.* licet si in contrarium communis ex *Afflict. d. §. qui Clericus, num. 11.*

Non excludetur filius legitimus possessoris maioratus bonorum Regiæ Coronæ, qui se fecit Clericum post filium susceptum, ex traditis per *Jacob. Alvarot. d. §. qui Clericus, numer. 4. Costa de maioratu Regiæ Coronæ, num. 33. Cabed. dec. 27. num. 3. 2. part. in Regno autem potest succedere filius Clericus, ut docet Joann. Matienço in L. 1. gloss. 1. n. 19. tit. 7. lib. 5. novæ collect. & ita vidimus contigisse in hbc Regno Lusitano, in quo per mortem Sebastiani Regis (qui dimicando cum Mauris pro fide in campo de Alcacequibir occubuit) successit partus magnus ejus dominus Henricus, qui erat Infans Cardinalis, & sacris Ordinibus insignitus, & per ejus obitum*